Felicia Mihali
A DOUA ŞANSĂ PENTRU ADAM

Scriitoare, traducătoare, editoare, Felicia Mihali trăieşte în prezent la Montréal, unde s-a stabilit în anul 2000. După studii de franceză, chineză şi olandeză, s-a specializat în literatură postcolonială la Universitatea din Montréal, unde a obţinut de asemenea un masterat în istorie. După trei cărţi scrise în limba română, dintre care Ţara *brânzei, Eu, Luca şi Chinezul.* Felicia a publicat nouă romane în franceză şi două în engleză la edituri de prestigiu din Québec. Printre titlurile franceze, s-au remarcat *Dina, Sweet, sweet, China, La reine et le soldat, L'enlèvement de Sabina, Le tarot de Cheffersville. The Darling of Kandahar,* primul ei roman scris în engleză şi publicat în 2011, a fost numit unul dintre cele mai bune romane din Québec, alături de cele ale lui Kim Thui şi Dany Laferrière. În prezent, Felicia Mihali scrie şi traduce în trei limbi şi conduce editura Hashtag din Montréal.

La cincizeci de ani, Adam suferă un accident cerebral care îi distruge aproape în totalitate memoria. Redus la inteligenţa unui copil de zece ani, trăind cu teroarea de a fi veşnic supus la teste, el devine cu totul dependent de soţia lui. Care este secretul acestui cuplu ce zace ascuns sub aparenţa unei familii fericite? Accidentul lui Adam nu este oare un pretext pentru a se scăpa de obsesia trecutului?

Publicat pentru prima oară în engleză, acest roman reprezintă o adevărată frescă a comunităţii româneşti din Canada, unde orice poveste de succes ascunde adesea un teribil secret Un roman despre iubire şi iertare.

Soţul meu şi-a păstrat în mod inconştient pudoarea corpului, pe care nu o dezvăluia decât în momentele cele mai intime.

De când eram împreună, nu mă atinsese niciodată în afara dormitorului. Adam nu fusese niciodată vorbăreţ sau abil cu declaraţiile de dragoste. Foarte rar şi pe ascuns de privirile celorlalţi, îmi atingea discret degetele în momentul când ne treceam solniţa peste masă. Era felul lui discret de a-mi spune că mă iubeşte.

Privit de departe, Adam are acelaşi aer plictisit ca toţi ceilalţi bărbaţi care îşi aşteaptă nevestele să revină încărcate cu sacoşele pline de produse de marcă. De sărbători, toată lumea vrea să impresioneze. Uneori, îl spionez de după stativele cu haine, plasate la intrarea buticurilor ca să atragă clienţii. În secret, îi vânez fiecare gest, fiecare privire. De dimineaţa până seara trăiesc cu sentimentul că soţul meu îşi bate joc de mine şi că, dintr-un minut în altul, se va întoarce către mine ca să-mi zică una din prostiile lui obişnuite. Îi urmăresc direcţia privirii să văd dacă se uită după femei, mai ales cele care ţopăie pe tocuri, ondulându-şi formele în faţa soţilor amorfi de pe bănci. Da, ca întotdeauna!

Chiar pe jumătate paralizat, Adam nu se deosebeşte de ceilalţi bărbaţi care urmăresc îndelung formele voluptuoase ale tinerelor femei, fixându-le fesele şi sânii, niciodată feţele.

Felicia Mihali
A DOUA ŞANSĂ PENTRU ADAM
Roman
Traducere din limba franceză de Felicia Mihali
EDITURA VREMEA BUCUREŞTI 2021
Une deuxième chance pour Adam
Éditions Hashag
Montreal, Canada, 2018
Coperta: Daniel Ursache Redactor: Silvia Colfescu Lector: Alexandra Ciuciulin Tehnoredactor: Dan Amza
Carte tradusă cu sprijinul
Copyright © Felicia Mihali, 2021
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
MIHALI, FELICIA
A doua şansă pentru Adam: roman / Felicia Mihali.
— Bucureşti: Vremea, 2021
ISBN 978 – 606 – 081 – 030 – 8
821.135.1

1

La ora şapte dimineaţa, mă scol şi mă îmbrac cât pot de gros ca să ies la plimbare cu Billy. Ieri, buletinul meteo anunţa pentru azi minus douăzeci de grade. Ce tare-aş vrea să mai pot lenevi în pat încă puţin, dar în ciuda sfaturilor Anei după numai câteva zile am reuşit

performanţa să nu mă mai înţeleg cu câinele ei. Imediat ce se trezeşte, îşi începe cursa între dormitor şi capul scării. Ana îmi zicea că Billy ar putea să ţină chiar până la ora nouă, dar la noi nu reuşeşte niciodată performanţa. La şapte fix, trebuie să îl scot afară.

Adam se uită la mine cu insistenţă, în aşteptarea unui cuvânt. Numai că eu sunt încă pe jumătate adormită şi destul de nervoasă. E adevărat că îmi place să mă trezesc devreme, dar nu ca să ies din casă. Dimineaţa prefer să lenevesc în pat cu o carte, însă acum trebuie să-mi trag la ora asta salopeta de zăpadă şi mănuşile de blană. Exerciţiul ăsta zilnic îmi strică tot cheful. Şi când te gândeşti că mai am încă cinci zile până când Ana o să vină după căţel.

Adam nu înţelege sursa nemulţumirii mele. Billy stă la marginea patului pe picioarele din spate şi îi linge mâna. Iar el îl lasă impasibil să-şi vadă de treabă. Ies din cameră în timp ce Adam continuă să mă privească cu disperare: ce ar trebui oare să facă?

Cu sadism, aleg să continui tortura şi ies afară fără să-l lămuresc în niciun fel.

E destul de greu să plimbi un şnauţer mai ales din cauza mustăţilor lungi care adună tot felul de mizerii. Urmele de pipi pe care Billy le miroase îndelung, din fundul plămânilor, îl ajută să îşi stabilească un fel de reţea socială în cartier. Dincolo de simplul act fiziologic de a se uşura, masculul din el este mai ales în căutare de partenere.

Vara, când am grijă de Sake, căţeluşa prietenei mele Mihaela, lucrurile se derulează mult mai uşor. Dacă ar fi să aleg, cred că prefer imaturitatea micuţei Shih-Tzu care latră la tot ce mişcă în cale: copii, câini, maşini, biciclişti. Billy în schimb este sobru ca un filosof. Vârsta şi înţelepciunea îl fac probabil să nu acorde niciun fel de atenţie trecătorilor. Spre deosebire de Sake, el este într-o cursă permanentă între cele două trotuare, fără însă a se aventura pe aleile caselor. În ultima vreme, am constatat că are o slăbiciune aparte pentru corturile *Tempo* pe care locuitorii din periferie le montează pe *driveway* ca să-şi protejeze maşina de nămeţii de zăpadă. În cartierul Anei, primăria nu permite instalarea acestor construcţii pe timpul iernii. Semn evident de cartier select. Cartierele populare ca al nostru preferă totdeauna practicul înaintea frumosului. Nimeni nu are bani să plătească companii de deszăpezire, aşa că preferă să se uite toate iarna la aceste construcţii masive şi urâte decât să îşi rupă spatele dând la lopată. Cât timp stă la

noi, noutatea îl entuziasmează pe Billy: la fiecare intrare, lasă câteva picături de pipi direct pe prelata albă a cortului. Dar nu am de ce să mă neliniștesc: la ora asta, nu e nimeni la ferestre ca să îl vadă.

Când revenim acasă, Billy așteaptă cu răbdare la intrare să-i șterg labele. Laţele de pe bot și pe burtă îi sunt fleașcă, ceea ce îmi dă mult de furcă până să le usuc. Sprâncenele albe și stufoase mă împiedică să-i văd ochii. Imposibil să-i ghicesc starea de spirit în afară de clipa când încep să mă îmbrac ca să ieșim afară. Numai în acel moment, Billy își regăsește verva tinereții pierdute ca să sară, să latre, să se tăvălească pe covor. În restul timpului rămâne imobil ca un sfinx. Spre deosebire de zvăpăiata de Sake, el doarme toată ziua, semn inconfundabil al ușoarei depresii ce-l încearcă până se obișnuiește din nou cu noi.

De când fiica noastră s-a mutat cu fiul Anei, Billy își petrece cu noi fiecare Crăciun și Revelion. Adam și cu mine suntem poate singurul cuplu din comunitatea noastră care nu pleacă în vacanţă pe timpul sărbătorilor de iarnă. Și asta, dintotdeauna. De Crăciun, îi invităm la masă pe Sara și pe Mihai, iar seara de Revelion o petrecem în fața televizorului.

Înainte de accidentul lui Adam, chestia asta ne provoca mustrări de conștiință. În timp ce lumea petrecea, bea șampanie, se îmbrățișa și își ura la Mulţi Ani, noi stăteam tolăniţi pe canapea, în pijama. Acum, chestia asta nu-mi mai dă bătăi de cap. Boala lui Adam este cea mai bună scuză pentru a refuza invitaţia prietenilor noștri de a ieși cu ei la vreun local în afara orașului.

La întoarcere, îl găsesc pe Adam în pat. Cu de la sine putere a decis că este prea devreme să înceapă chinuitorul proces al dezbrăcării de pijama. Ceva, ceva în puţinele lui simţuri rămase intacte îi dictase poate să aștepte până ce salonul se va încălzi complet.

Își amintește el oare că azi e sâmbătă dimineaţa și că sunt în vacanţă?

— Ar fi trebuit să faci cafeaua, Adam, îi zic după ce termin de șters labele lui Billy, una câte una.

Adam se ridică brusc din pas și se repede în bucătărie.

— Îmbracă-te mai întâi, că nu arde ţara, îi zic în timp ce mă lupt să agăţ hainele de iarnă în garderoba de la subsol, devenită neîncăpătoare din cauza pufoaicelor și a salopetelor de zăpadă.

Adam revine tăcut în dormitor și îmi întoarce spatele ca să-și dea jos pantalonii de pijama și să-și pună chiloţii. Soţul meu a reţinut lecţia:

în timpul nopţii trebuie să-şi scoată chiloţii ca să nu transpire sub plapumă.

În casă miroase plăcut a brad. Anul ăsta copiii au insistat să facem unul adevărat, cu vârful până în tavan. De când nu mai suntem decât noi doi acasă, mă mulţumesc cu unul de plastic, şi asta nu neapărat din conştiinţă ecologică, ci ca să evit tevatura cu acele de brad agăţate în lâna covorului.

Sara şi Michel veniseră chiar să mă ajute să instalez globurile şi instalaţia electrică, insistând să utilizăm toate decoraţiile din cutii, chiar şi pe cele pe care nu le mai scosesem de ani şi ani. În felul ăsta îşi imaginau poate că Adam avea să-şi dea seama de schimbare. Ceea ce îi încurajase şi mai mult era faptul că tatăl lor se juca cu o figurină de plastic de mărimea unui deget, reprezentând un Indian. Sara îi ceruse să îl agaţe pe una din ramurile bradului, indicându-i chiar ea locul, ca să-i uşureze misiunea. Adam se supusese, dar apoi refuzase să se mai atingă de ceva. Tot restul serii, nu făcuse decât să se uite la ei, impasibil, până în momentul în care i-au cerut să ne dăm mâna şi să facem un cerc în jurul bradului. Era vechiul nostru obicei de a agăţa împreună steaua în vârf. Adam încercase să se eschiveze cu un surâs stingher. Iar eu ezitam să le dezvălui copiilor că tatăl lor detestă să fie atins, pe oricare din braţe, atât pe cel sănătos cât şi pe cel paralizat. Învins de insistenţa lor, Adam a consimţit totuşi să participe la ritual, implorându-mă din ochi să-i sar în ajutor. Ar fi trebuit poate să intervin, dar nu în faţa copiilor.

Soţul meu şi-a păstrat în mod inconştient pudoarea corpului, pe care nu o dezvăluia decât în momentele cele mai intime. De când eram împreună, nu mă atinsese niciodată în afara dormitorului. Adam nu fusese niciodată vorbăreţ sau abil cu declaraţiile de dragoste. Foarte rar şi pe ascuns de privirile celorlalţi, îmi atingea discret degetele în momentul când ne treceam solniţa peste masă. Era felul lui discret de a-mi spune că mă iubeşte.

Acum, eu sunt singura fiinţă a cărei atingere nu îl terorizează. În rest, chiar şi contactul cu doctorul, o femeie, din nefericire, îl face să izbucnească în lacrimi. La vizita lunară, mă întreţin cu ea în franceză în timp ce Adam încearcă să tragă de timp în spatele paravanului, în clipa când îmi spune în româneşte că e gata, ies repede din cabinet ca să nu asist la umilinţa lui când, cu lacrimi în ochi, se lasă atins, pipăit, ascultat, întors pe toate feţele.

Numai eu am dreptul în acest moment să traversez bariera timidităţii lui înnăscute. De fiecare dată când îl ajut să se spele sau să se îmbrace, Adam nu dă niciun semn de neplăcere sau opoziţie. De fiecare dată când manevrez pieptenele, foarfecele, maşina de ras în faţa oglinzii, se abandonează în voie gesturilor mele. În ultima vreme a început să se servească singur de periuţa de dinţi pe care storc în prealabil pastă din tub. Adam a înţeles desigur în cele din urmă că trebuie să-şi câştige o anumită autonomie, pentru că nu pot fi tot timpul în preajmă. Chiar dacă doctorii au stabilit că soţul meu nu depăşeşte în prezent facultăţile intelectuale ale unui băiat de zece ani, e timpul să înceapă să crească.

Billy face de zor turul cadourilor de pe parchet, aşezate în jurul pomului de Crăciun, dar nu se atinge de ele, din fericire. În fond, oaspetele nostru are un caracter frumos, plin de reţinere. Sake ar fi făcut cutiile vraişte până acum. Ca regulă generală, Billy are înţelepciunea să nu se amestece unde nu-i fierbe oala. Ca şi Adam, şi el are nevoie de încurajări ca să încerce experienţe noi.

Pentru micul dejun ne aşezăm la masă. De obicei, mâncăm în picioare, pe contoarul de la bucătărie. Îi tai lui Adam două bucăţi de pâine, le ung cu pateu şi cu miere, după care le aşez pe farfurie, alături de cana cu ceai.

Luna trecută i-am tăiat porţia de cafea, iar el nu s-a opus deloc la decizia mea. Îşi aminteşte el oare că înainte era în stare să golească singur o cafetieră întreagă? în orice caz, până acum nu s-a plâns niciodată de această măsură drastică. Astăzi îl întreb încă o dată:

— Îţi place ceaiul?

— Da, îmi răspunde fără să se uite la mine.

— Ştii ce ceai ţi-am făcut azi?

— Nu!

— Dar e uşor, Adam! mai încearcă o dată.

Adam se supune şi ia o înghiţitură cu prudenţă, numai ca să-mi facă plăcere, dar sarcina pe care i-o impun îl stânjeneşte în mod evident. Soţul meu ştie că este supus încă o dată la teste. Va reuşi oare să iasă victorios?

Nu de data asta! Şi totuşi, testul este atât de uşor. Este ceai de mentă! Ce e mai uşor de recunoscut decât gustul de mentă într-o ceaşcă de ceai?

— Este mentă, Adam. Mentă din grădina noastră!

Adam ştie că a pierdut bătălia şi vocea mea nu-i lasă nicio îndoială

că e o greșeală fatală să nu știi răspunsul. Stânjenit, își întoarce capul spre fereastra însorită și privește îndelung grădina acoperită de zăpadă. Apoi, se uită la mine. Vrea oare să verifice dacă nu e cumva o glumă? Ce-ar fi să-i spun că am cules menta de sub zăpadă ca să-l pun la încercare?

Mai bine nu! Prefer să lămuresc misterul pe loc, fiindcă am o zi lungă și epuizantă!

— Am păstrat-o în congelator.

Acum, că a înțeles despre ce e vorba, Adam e mulțumit. Își înmoaie buzele încă o dată în lichidul călduț, și apoi încă o dată. De ceva vreme, aplică mereu noua tactică învățată la Centrul de geriatrie. Acolo i s-a spus că lucrurile pe care vrea să le rețină cu tot dinadinsul trebuie să le repete de mai multe ori. De azi înainte, Adam vrea neapărat să-și amintească faptul că dimineața pot să îi întind o cursă cu ceai de mentă culeasă din grădina casei și păstrată în congelator.

Billy se instalează la picioarele noastre în așteptarea firimiturilor, un alt obicei prost pe care l-a luat de când stă la noi. Chiar și Mihaela se plângea de năravurile lui Sake care devenea o adevărată cerșetoare după sejurul la noi. Ana mă avertizase să nu-i dau niciodată să guste din ce mâncăm, și mai ales când suntem la masă, pentru că vietatea va îndrăzni de fiecare dată mai mult. Într-adevăr. Billy se ridică acum în două labe la marginea mesei și se holbează la farfurii.

Cu toate astea, prefer să nu țin cont de sfaturile Anei. Billy este oaspetele nostru și vreau să se simtă bine cât stă la noi. În fond, el este mult mai bătrân ca Adam, care are numai 50 de ani. Billy trebuie să aibă în jur de 80 în ani canini. De fiecare dată îmi zic că s-ar putea să fie ultimul Crăciun cu noi. Așa că-l îndop cu ce mănânc și eu, pâine, pateu, brânză.

Adam îl mângâie pe cap. „Dacă ai ști!”, îmi zic în sinea mea.

Adam avea o repulsie fizică pentru tot ce reprezintă izuri dezagreabile, păr de animale, bale. Când era sănătos, de fiecare dată când se întorcea de la plimbare cu Billy sau cu Sake, îl așteptam în capul scării ca să le curăț labele. Astăzi, Adam îl îndoapă pe Billy cu bucăți de pâine pe care i le dă direct în gură, atingându-i buzele umede de poftă. Incredibil! Nu fac însă niciun comentariu și las lucrurile așa cum sunt. Eram sătulă de fobia lui Adam pentru mizerie, de sensibilitatea lui excesivă în fața anumitor aspecte ale materiei, repulsie declanșată de o hepatită rebelă pe vremea când era adolescent. Vindecarea nu rămăsese însă fără urmări. Toată viața lui, Adam vânase tot ce era frunză,

rădăcină, bob de piper în farfurie: sosurile şi supele trebuiau să fie transparente ca apa, ceea ce îmi reclama un efort suplimentar.

După ce terminăm de mâncat, adun farfuriile, le spăl şi le las să se usuce pe contoar. Ca şi Adam, Billy asistă şi el cu tristeţe la acest du-te-vino care pune capăt unei etape cunoscute din viaţa lui.

Astăzi, trebuie să fac ultimele cumpărături de Crăciun. Chiar dacă nu mai participăm la petrecerile prietenilor, asta nu exclude faptul că trebuie să le fac cadouri: uneori, sacii cu micile atenţii le ajung de Saint-Valentin.

Ca de obicei, îmi este foarte uşor să găsesc cadouri pentru prietenii noştri, dar mă decid foarte greu pentru familie şi pentru cuscri. Sarcina cea mai grea însă este aceea de a sfătui pe alţii ce anume să-i cumpere lui Adam: creioane, culori, cărţi de desenat, albume cu animale?

Anul ăsta, Sara propune un joc video. Asta ar putea să-l ţină ocupat cât timp rămâne singur acasă. Nu îndrăznesc să îi spun că, chiar dacă tatăl ei are inteligenţa unui copil, nu are însă aceleaşi plăceri. E posibil ca mintea lui să fi pierdut mare parte din dexterităţile acumulate într-o viaţă, dar nu mă îndoiesc că au lăsat urme adânci. Creierul lui este marcat de atâtea întâmplări şi mă îndoiesc că s-au şters iremediabil. Cel puţin, aşa sperăm, medicii şi cu mine.

De dimineaţă până seara, trăiesc încă în aşteptarea momentului când Adam se va scula din pat şi va relua aceleaşi gesturi, cu aceleaşi cuvinte. Cât de mult aş vrea să uit ziua când am sunat-o pe Sara ca să-i spun că tatăl ei zace în pat, cu privirea ţintuită în tavan. Mai mult ca orice, vreau să uit amintirea drumului făcut în ambulanţă şi pe holurile spitalului, unde am petrecut ore în şir în aşteptarea medicului care ne-a revelat teribilul verdict: un accident cerebral. Oare câte zile am păstrat în frigider sandvişul pregătit pentru el în ajunul accidentului?

Îl întreb pe Adam dacă vrea să hoinărească cu mine prin magazine. Acceptă pe loc cu o mişcare rapidă din cap, fiindcă detestă să rămână singur acasă.

Îl îmbrac cât mai gros şi încălzesc maşina înainte de-a pleca.

Billy începe să se tăvălească pe covor. Îşi imaginează probabil că este ora deieşităinnou afară. Sărmana creatură!

În ciuda sprâncenelor care îi dau un aer de înţelept, nu înţelege că toată vânzoleala asta în faţa uşii nu-l priveşte.

Odată ajunşi la centrul comercial din Laval, îl instalez pe Adam pe

o bancă, lângă un enorm palmier din plastic, ca să pot alerga în voie de la un butic la altul, mai ales în starea de nehotărâre în care mă aflu.

Înainte de a-l abandona, îi arăt încă o dată cărţulia plastifiată de la gât, pe care sunt scrise instrucţiunile necesare în cazul că se pierde. Găsitorii sunt avertizaţi de starea lui Adam şi de coordonatele noastre, ale mele şi ale Sarei. Adam o pipăie sub pulover, dar este evident că gestul ăsta nu-l liniştește deloc. îl părăsesc fără alte explicaţii.

Privit de departe, Adam are acelaşi aer plictisit ca toţi ceilalţi bărbaţi care îşi aşteaptă nevestele să revină încărcate cu sacoşele pline de produse de marcă. De sărbători toată lumea vrea să impresioneze. Uneori, îl spionez de după stativele cu haine, plasate la intrarea buticurilor ca să atragă clienţii. În secret, îi vânez fiecare gest, fiecare privire. De dimineaţa până seara trăiesc cu sentimentul că soţul meu îşi bate joc de mine şi că, dintr-un minut în altul, se va întoarce către mine ca să-mi zică una din prostiile lui obişnuite. Îi urmăresc direcţia privirii să văd dacă se uită după femei, mai ales cele care ţopăie pe tocuri, ondulându-şi formele în faţa soţilor amorfi de pe bănci. Da, ca întotdeauna! Chiar pe jumătate paralizat, Adam nu se deosebeşte de ceilalţi bărbaţi care urmăresc îndelung formele voluptuoase ale tinerelor femei, fixându-le fesele şi sânii, niciodată feţele.

Turul magazinelor îmi ia de data asta mai mult de două ore. Când revin, mă prăbuşesc pe canapea alături de Adam, foarte fericit să mă revadă. Nu e nevoie să-mi spună cât de neliniştit era, căci trăsăturile feţei îi trădează teroarea. Este el oare în stare să îşi imagineze un scenariu atât de crud? Cum ar fi dacă l-aş uita pe bancă, în mijlocul atâtor necunoscuţi care îl anchetează într-o limbă pe care nu o mai înţelege?

Îl conduc pe Adam la o cafenea improvizată, nu departe de magazinul Swarovski, nimic mai mult decât o tejghea înconjurată de câteva mese şi un gărduleţ de fier forjat. Comand pentru amândoi o cafea, o prăjitură de curmale pentru mine şi una de ciocolată pentru el. Ştiu că e mort după ea, aşa că la naiba cu colesterolul! E Crăciun!

În aşteptare, îi arăt cumpărăturile. Pentru Ana am cumpărat o eşarfă de mătase, pentru soţul ei George nişte papuci de casă, pentru Sara, cercei, pentru Mihai mănuşi, iar pentru el o pijama. îl pun chiar să pipăie materialul ca să-i încerce moliciunea. Adam surâde, recunoscător.

Afară, am impresia că e chiar mai frig decât de dimineaţă din

cauza vântului care a început să bată cu putere. Adam nu poate merge până la maşină fără să îngheţe, căci singurul loc disponibil de dimineaţă era la celălalt capăt al parcării. Îi spun deci să mă aştepte cu sacii de cumpărături la intrare, dincolo de uşile batante. Mă întreb dacă nu cumva aici e locul unde soţul meu face teribilul scenariu despre abandon: eu, plecând, luând maşina şi părăsind în trombă parcarea, în timp ce el avea să mă aştepte în frig până ce avea să se transforme într-o statuie de gheaţă.

În casă e cald. Înainte de a pleca, am deschis căldura la maxim, pentru că vreau să fac cozonaci. Secretul reuşitei cozonacilor este temperatura ridicată şi mai ales constantă. Asta era lecţia mamei!

Încep să gătesc imediat după masa de prânz. Toc, macin, frig, fierb, dospesc. Adam mă asistă, instalat cu desenele lui la masa din salon.

Printr-o lege nescrisă, bucătăria a fost dintotdeauna sarcina mea. Adam nu participa niciodată la gătit, din patriarhala convingere că făcutul mâncării este treaba femeilor. În ţară, mama lui de 80 de ani pregăteşte şi acum mâncarea pentru toată familia. Rarele dăţi când Adam accepta să contribuie la corvoadă erau zilele când eram bolnavă sau, foarte rar, când strigam în gura mare că m-am săturat de cratiţe.

Soţul meu era dotat cu un simţ special de a capta iminenţa acelor crize când simpla imagine a chiuvetei plină de vase, a şervetelor, a sertarelor cu unelte de bucătărie, a sacilor de legume, a cutiilor de conserve îmi declanşau o adevărată nevroză. În acel moment, lua imediat iniţiativa să-şi agaţe şortul de gât şi să deschidă o veche carte de bucate adusă cu noi în bagajele de imigrant, carte semnată cu un nume de femeie dar despre care se credea că este pseudonimul unui bărbat. Folclorul urban zicea că la vremea când fusese publicată, anii optzeci poate, niciun editor nu ar fi girat pentru un bărbat care semna reţete de bucate. În ce mă privea, eu nu o foloseam decât ca să verific ingredientele şi cantităţile. În schimb, când venea rândul lui Adam să o consulte, aproape că uita scopul lecturii. Aşezat pe un taburet în faţa contoarului, studia îndelung vechile procedee de a bate ouăle cu furculiţa sau de a frământa aluatul timp de o oră. Mâncărurile înjghebate de Adam erau însă foarte reuşite, căci nu părăsea din ochi cratiţele. Pe toată durata procesului, rămânea în picioare lângă aragaz ca să verifice consistenţa legumelor şi să ajusteze cantităţile de sare şi de mirodenii. Timpul pe care i-l lua pregătitul unei banale ciorbe

descuraja însă instaurarea acestei practici în familia noastră. Iar eu, după câteva zile de revoltă, îmi veneam în fire. Femeile din familia mea nu se plânseseră niciodată din cauza bucătăriei, iar eu eram departe de a fi vreo revoluţionară.

Pe perioada sărbătorilor, însă, Adam lua parte cu drag la preparative. Crăciunul reprezenta copilăria, trecutul nostru. Ce deliciu pentru el să simtă mirosul de cârnaţi, de varză acră, de cozonac. În plus, cantitatea de legume de curăţat şi tăiat era copleşitoare pentru o singură persoană. Adam îşi însuşea sarcina de a tăia ceapa, morcovii, varza, ca să mi-o lase mie pe cea de a înfăşură sarmalele, a rotunji perişoarele, a frământa aluatul. În prezent, Adam nu îmi e de niciun ajutor, căci braţul lui drept este paralizat.

Câţiva prieteni mă sună ca să-mi ureze la mulţi ani şi să întrebe ce face Adam. Numai că aceste conversaţii îl irită puternic pe cel în chestiune, căci ele mă împiedică să îmi continui treaba în bucătărie. Deşi nu-şi ridică capul din hârtii, îmi dau seama de starea lui de spirit după sprâncenele încruntate. De fapt are dreptate, căci pe durata convorbirilor prelungite trebuie să ţin telefonul între obraz şi umăr ca să-mi continui trebăluitul.

Sara mă sună şi ea ca să mă întrebe dacă am nevoie de ajutor, deşi ştie foarte bine că nu vreau ajutorul nimănui. Dintotdeauna am fost capabilă să mă descurc cu mesele de aniversări şi agapele date odinioară pentru prieteni.

După amiază, durerea de spate mă obligă să mă întind pe canapea ca să evit o criză.

Nici până acum nu am aflat ce anume îmi provocă această durere ascuţită încă de pe vremea când eram tânără. De îndată ce rămân aplecată mai multă vreme într-o anume poziţie, o teribilă durere mă străpunge în partea stângă, undeva între ultimele coaste şi coloana vertebrală. Cum aş putea să consult medicii pentru ceva atât de difuz? De câţiva ani, medicul nostru de familie încearcă să vină de hac unor crampe abdominale care mă apucă din timp în timp. Numărul de specialişti pe care i-am consultat fără niciun rezultat mă descurajează să reîncep experienţa. Sufăr de dureri pentru care nu există remedii. Prefer deci să le tărăsc cu înţelepciune. Şi cu timpul trebuie să devin tot mai înţeleaptă, căci perioadele de acalmie sunt mai scurte, iar crizele tot mai lungi.

După treizeci de ani nu am luat decât câteva kilograme în

greutate, dar care reprezintă enorm pentru coloana mea fragilă. Rămân însă fermă pe poziţia mea de a nu ţine regim. Am ştiut dintotdeauna că aparenţa mea fizică se va schimba cu vârsta şi am fost totdeauna gata să o accept cu seninătate. Mental sunt gata să fiu bătrână de la douăzeci de ani, dar nu şi fizic.

Senzaţia de bine pe care o încerc când termin toată treaba mă face să uit durerea. Casa e curată, cratiţele se răcesc pe aragaz iar cozonacul pe contoar. Am aprins trei lumânări parfumate ca să ard mirosurile de la gătit. Cel de varză fiartă este cel mai greu de anihilat, căci s-a infiltrat în toate colţurile casei, până în dormitor.

Billy doarme pe perna lui. Ce mă neliniştește este că a mâncat prea mult. George mă avertizase în mod special să nu exagerez cu îndopatul.

Adam şi cu mine ne instalăm în salon ca să ne uităm la un film. De câteva zile i-am cedat pielea de oaie de pe canapeaua mea ca să-şi încălzească spatele. Eu mă mulţumesc cu o pătură de lână. Cu toată căldura din casă, simt răceala pielii de pe sofa. De ce oare mă încăpăţânez să le păstrez?

Billy îşi părăseşte culcuşul ca să-şi încerce norocul. La marginea canapelei, se ridică în două labe şi se uită nemişcat la mine până ce îmi întorc capul către el. E de ajuns să îi surâd ca să facă un salt şi să se instaleze imediat lângă mine. Billy este totdeauna în căutare de companie, de căldură. E de ajuns un mic gest de încurajare ca să mi se încolăcească la spate, cu botul pe picioarele mele.

2

Adam are un aer mult mai îngrijit acum ca înainte de accident. Unghiile îi sunt tăiate scurt şi rotunjite la colţuri, pletele tunse corect, firele de păr din urechi şi din nas copilite cu grijă la timp. Soţul meu a scăpat în sfârşit de vechile mele proteste împotriva tufişurilor care-i creşteau cu sălbăticie peste tot. În prezent, chiar şi barba îi este rasă după regulile artei, cu mărul lui Adam şi cu pomeţii obrajilor bine defrişaţi.

În ceea ce priveşte talia, Adam slăbise mult, ceea ce îl prinde foarte bine. Alura zveltă îi dă chiar un aer mai tânăr ca înainte. Nu ştiu dacă a înţeles că îi vopsesc părul. O singură dată mă întrebase de ce îi pun în cap acel maglavais, şi i-am răspuns că ajută la regenerarea părului. Când s-a privit în oglindă pentru prima oară, rezultatul l-a făcut să zâmbească.

Cu adevărat, Adam a devenit arătos. Buzele i s-au colorat într-un roz tandru precum cele ale unui om tânăr. În ultima vreme a reuşit chiar să se debaraseze de cearcănele negre din jurul ochilor şi de petele de nicotină de pe dinţi. De când Sara este dentista noastră, Adam îşi face detartrajul şi reparatul cariilor de două ori pe an. Înainte, era foarte greu să îl fac să intre în cabinetul unui dentist, unde nu se lăsa dus decât atunci când dinţii îl dureau cumplit.

Noua coafeză a lui Adam în acest moment, unguroaică de origine, joacă un rol foarte important în această metamorfoză. De fiecare dată, îşi ia libertatea să-i aplice tunsorile cele mai fanteziste, iar eu nu sunt genul să mă cert cu o coafeză. Numai că Ilona a devenit mai mult decât o coafeză, ea este prietena noastră.

Am descoperit-o cu totul din întâmplare, în ziua când mă dusesem să îmi schimb bateria la ceas în buticul cu bijuterii de alături. Adam mă însoţea şi, când am văzut insigna firmei ei, am intrat să îmi încerc norocul. Ilona era aşezată pe un scaun în spatele buticului, ocupată să-şi pilească unghiile. I-am explicat condiţia lui Adam precum şi faptul că suntem în căutarea unei persoane extrem de răbdătoare pentru o astfel de încercare. Am adăugat că Adam avusese dintotdeauna oroare să fie atins, motiv pentru care de fiecare dată amâna vizitele la frizer la calendele greceşti.

Ilona mi-a ascultat litania cu mult calm, apoi s-a întors către Adam cu un aer provocator şi şi-a măsurat adversarul dintr-o privire. Accepta provocarea, indiferentă la strâmbătura lui Adam. Schimbul de ostilităţi m-a liniştit.

Trebuie să recunosc că Ilona îşi îndeplineşte misiunea cu succes de fiecare dată. În ciuda aerului ciufut şi a şuviţelor rebele ale lui Adam, Ilona reuşeşte veritabile numere de magie. Tunsorile practicate pe chica soţului meu reprezintă adevărate voiaje etnice de-a lungul istoriei şi prin toate colţurile lumii. Adam explora rând pe rând Japonia samurailor, înălţimile andine ale incaşilor, ca să termine în frenezia *rock n roii* şi *les années folles.* O dată, Ilona a mers până la a-i rade perciunii până după urechi. Dar tunsoarea aia hitleristă nu-l prindea deloc din cauza craniului teşit la spate. A doua zi, m-am postat la uşa ei ca să facă ceva cât mai repede. Iar ea s-a executat gratis, fără niciun comentariu.

Uneori chiar am impresia că şi Ilona vrea să-l pună pe Adam la încercare. Ca şi mine, şi ea îi pândeşte reacţiile în faţa oglinzii care îi reflectă de fiecare dată un chip impenetrabil. Ar fi în stare să meargă

până în pânzele albe cu aceste experienţe capilare numai ca să-i smulgă un cuvânt acestui client închis într-o tăcere de mormânt.

Ilona era născută în Ungaria. După imigrarea în Canada, se căsătorise cu un tip care îşi zicea ungur din Transilvania dar care, în mod ciudat, nu vorbea bine niciuna din cele două limbi naţionale. Când se nimerea să fie prezent, tipul îmi explica într-o engleză stâlcită că le uitase pe ambele din cauză că părăsise ţara când era copil iar părinţii încercaseră să-l integreze refuzând să îi înveţe pe copii limba maternă, oricare ar fi fost ea, româna sau maghiara. Or, a vorbi o limbă în plus pe lângă franceză li se părea un obstacol inutil în calea asimilării.

Ilona refuza acest gen de integrare şi îşi presăra din abundenţă discursul cu cuvinte maghiare. N-am îndrăznit niciodată să o întreb în ce limbă vorbea cu soţul ei acasă. Pentru unii imigranţi, chestiunea limbii este la fel de delicată ca aceea a sexului.

Cu Adam, Ilona utiliza un repertoriu foarte variat, întrucât clientul nu riposta în niciun fel la alintările ei.

— *Hercegem. Minden no szivet dssze fogod torni1.*

La început, Ilona încercase să-i explice lui Adam prin intermediul meu ce anume avea de gând să facă în capul lui. După câteva încercări eşuate de a trezi entuziasmul clientului, abandonase misiunea. În ce mă privea, preferam să mă lase în pace câteva minute măcar, cât să beau în liniște cafeaua ei diluată şi să răsfoiesc cele câteva magazine de modă, expirate şi ele de multă vreme. Că Adam înţelegea sau nu subtilităţile artei ei nu schimba mare lucru din nemulţumirea lui de a fi pipăit de o străină.

În timp ce îi lucrează minuţios chica rărită, Ilona nu i se mai adresează direct lui Adam, fascinată de farmecul acestui client timid şi liniştit. Ocupată cu tăiatul fir cu fir, nu sesizează în niciun fel stânjeneala soţului meu cauzată de vorbăria în maghiară, o limbă care nu seamănă cu nimic din ceea ce cunoştea altă dată. Pentru el, o vizită la Ilona este la fel de terifiantă ca aceea la doctor. În mod sigur Adam ar fi preferat să schimbe micul salon fără clientelă cu un mare centru comercial, anonim şi impersonal. Dar ce importanţă au preferinţele lui? Eu mă simt bine aici, şi în plus suntem aproape de casă.

Săptămâna trecută primisem un telefon de la Peter, dar ezit încă

---

[1] Prințul meu! O să rupi inima la toate femeile.

să-i spun lui Adam despre el. Cât de tare avea să îl tulbure oare vestea?

Seara, în faţa televizorului, mă decid totuşi să abordez chestiunea:

— Îţi aminteşti de Peter?

Adam cotrobăie îndelung în străfundurile memoriei dar, cum se întâmplă adesea, iese cu mâinile goale. Decid deci să îi sar în ajutor:

— Peter şi Lara erau vecinii noştri din Bucureşti. Locuiam în acelaşi bloc, dar la etaje diferite. Ei aveau două fete gemene. Peter preda la facultate iar Lara era un fel de economistă. Îţi aminteşti?

Adam ar face orice să mă liniştească, aşa că se preface că îşi aminteşte vag de ei. Este semnul cel mai sigur că în realitate este foarte departe de aceste amintiri. Ştiu că ar da orice să încetez interogatoriul, dar de data asta trebuie să insist:

— Au plecat în State cu doi ani înainte ca noi să imigrăm în Canada. Mai întâi a plecat Peter cu o bursă de studii, iar Lara l-a urmat cu fetele mai târziu.

Detaliile astea nu îl ajută prea mult, din păcate. Adam este obligat să admită înfrângerea: pur şi simplu nu-şi aminteşte de ei! Cu îndemânare, Adam încearcă totuşi să-şi completeze lacunele memoriei:

— Eram prieteni buni?

— Poţi să fii sigur de asta!

Adam nu sesizează sarcasmul dar, la lumina noii informaţii, face încă un efort de concentrare. În ultima vreme, şi-a construit o manieră aproape ştiinţifică de a se descurca în hăţişurile creierului său. Când vrea cu adevărat, Adam ştie să scotocească cu îndemânare după indicii care îl pot ghida cu precizie pe harta mototolită a memoriei:

— De ce îl cheamă Peter? E nume românesc?

— Peter e rus. Lara şi-a făcut studiile la Moscova. Acolo s-au întâlnit prin anii optzeci şi au venit să locuiască în România. Comparată cu Rusia, chiar şi România părea un paradis. Peter a vrut dintotdeauna să se întoarcă în Rusia, dar după căderea comunismului au preferat să imigreze în America.

— Bine, dar atunci unde sunt ei acum?

Întrebarea lui mă surprinde. Oare face el diferenţa între Statele Unite şi Canada? A ajuns oare aşa de departe cu lecţiile de geografie?

— Sunt la Montréal. Peter şi-a terminat doctoratul în State şi a obţinut un post aici. Predă matematică la Universitatea Concordia. Locuiesc pe Rive sud. Fetele lor sunt puţin mai în vârstă decât Sara.

Peter a zis că una s-a măritat deja.

Adam e mulţumit să găsească o pistă convenabilă ca să prelungească discuţia.

— Sunt bătrâni?

Întrebarea lui mă scoate însă din sărite:

— Cum să fie bătrâni, Adam? Avem aceeaşi vârstă. Erau prietenii noştri cei mai buni!

Adam tace din nou, intimidat. Dar pot să văd că, în acest moment, Adam începe să îi caute la locul potrivit în amintirile lui încâlcite. Tăcerea lui prelungită este cea mai bună dovadă că miroase ceva, ca un câine care se ţine pe urmele unui infractor. Cu siguranţă că le-a găsit urma în labirintul pe jumătate prăbuşit al memoriei sale. De obicei, Adam găseşte totdeauna calea de a intra.

Problema este că de cele mai multe ori este incapabil să găsească ieşirea.

Îi las timpul necesar să se gândească, dar tăcerea lui prelungită mă convinge că de acum riscă să se îndepărteze de subiect. îl aduc deci la punctul de pornire:

— Au zis că vor să ne viziteze zilele astea.

Vestea îl dărâmă pe Adam, ca de obicei. Ştie că, într-un fel sau altul, fiecare vizită îl priveşte. Toată lumea vrea să-l vadă! Toată lumea vrea să constate ravagiile accidentului şi starea lui de imbecilizare! Credea probabil că îi epuizase pe toţi, dar nu! Iată că mai sunt încă noi şi noi chipuri care se postează la noi la masă ca să-l studieze pe ascuns şi să îl trateze de idiot!

Ochii i se umplu de lacrimi.

— Ştiu de mine? mă întreabă el cu un ton plângăreţ.

— Evident că ştiu, Adam! Toată lumea ştie!

Adam aşteaptă terorizat să închei discuţia. Nu de data asta, însă! Prefer să aştept cu răbdare reacţia lui. Este important pentru mine să reacţioneze cumva la apariţia celor doi în viaţa noastră.

După cinci minute însă, mă resemnez în faţa evidenţei că nu va exista nicio reacţie din partea lui. Adam îşi imaginează probabil că discuţia noastră a luat sfârşit şi că tăcerea mea este semnul unei decizii luate deja. În orice caz, a înţeles că nu poate scăpa de această nouă invazie la domiciliu, atunci, de ce să se încăpăţâneze?

Îl las pe Adam să se uite la buletinul de ştiri, întins pe sofa. Şi eu privesc la fel de impasibilă ecranul televizorului. De obicei, eu sunt cea

care manevrează telecomanda, dar în seara asta îl las pe Adam să facă ce vrea. Discuţia cu el m-a făcut să mă scufund iarăşi în deznădejde. Prefer să plutesc în starea de incertitudine cauzată de telefonul lui Peter, fără să mă interoghez despre adevăratele mele sentimente. Chiar şi acum simt emoţia care m-a invadat în clipa când am realizat cine se află la capătul firului.

Fără să mă avertizeze, Adam schimbă canalul pe *Découverte,* pe care îl marcasem cu un punct roşu pe telecomandă. În felul ăsta, poate naviga cu uşurinţă printre butoanele albe de plastic însemnate cu diferite culori care îi permit să regăsească emisiunile lui preferate cât timp nu sunt acasă. Adam întârzie mai mult pe documentare decât pe filme. În ceea ce priveşte canalele de muzică recomandate de doctor, Adam le-a uitat de multă vreme.

În mod ciudat, Adam îşi aminteşte câteva boabe de franceză dar mai deloc engleza. Cred că asta se datorează originii comune a celor două limbi latine. În timpul cursurilor lui de recuperare a memoriei, monitorii de franceză sunt entuziasmaţi de progresele lui, în timp ce cei care îi predau în engleză îl declară, cu delicateţe, iremediabil idiot. Memoria lui vizuală pare să fie cea mai activă. Progresele rapide pe care le face în scriere se explică mai degrabă prin memorizarea cuvintelor decât a regulilor de gramatică.

Adam est devastat că nu poate comunica în altă limbă decât în româneşte: de fiecare dată îşi imaginează că asta trebuie să fie foarte grav şi nu încetează să îşi ceară scuze faţă de invitaţi. De fiecare dată încerc să îl consolez amintindu-i că înainte de accident făcuse un masterat în franceză şi un doctorat în engleză.

De fiecare dată când e stânjenit de privirile inchizitoare ale oaspeţilor, le zice cu entuziasm:

— Am făcut un masterat în franceză şi un doctorat în engleză.

În mintea lui afirmaţia asta ar trebui să anuleze faptul de fi uitat ambele limbi.

3

Astăzi îi anunţ lui Adam inevitabilul: Peter şi Lara ne vor vizita în curând. Mai întâi ne invitaseră ei, dar am refuzat zicând că Adam preferă să întâlnească acasă noile feţe, în teren cunoscut.

Încep prin a-i explica în detaliu această vizită, dar după câteva cuvinte mă opresc. De ce oare mă justific atâta? Nu e prima oară când Adam trebuie să întâlnească străini care fuseseră odinioară prietenii

noştri cei mai buni. N-am decât să-l liniştesc ca de obicei, zicându-i că noii invitaţi sunt la curent cu condiţia lui şi că îl vor lăsa în pace, asta dacă nu cumva sunt prost crescuţi.

De obicei, strategia asta dă rezultate bune, dar nu totdeauna. Există încă persoane care îl stingheresc din cale-afară, chiar şi atunci când îl ignoră complet. Alţii îi sunt suportabili, chiar simpatici: îmi dau seama de acest lucru după ochii lui care încetează să-i evite pe cei ai interlocutorilor. În acele momente, Adam poate chiar să-şi ia inima în dinţi, să le adreseze câteva cuvinte şi să le povestească despre chestia cu cele două diplome în franceză şi în engleză. A nu mai vorbi niciuna din cele două limbi i se pare defectul cel mai grav, chiar dacă nimeni din anturaj nu o face când suntem împreună. În grupul nostru de prieteni, vorbim totdeauna româneşte. Din punctul ăsta de vedere, Adam are cu adevărat un comportament de copil care nu acceptă poziţia lui inferioară faţă de ceilalţi. Accidentul nu i-a anihilat spiritul de competiţie care caracterizează specia masculină.

În mod sigur Adam nu bănuieşte că regăsirea cu Peter şi Lara mă tulbură la fel de mult ca şi pe el.

După atâţia ani!

Îmi este imposibil să îmi imaginez cum arată Peter şi Lara, douăzeci de ani după ultima noastră întâlnire. Ce să mai zic de şocul lor când or să vadă surâsul tâmp al lui Adam!

În duminica fatidică, mă decid să limitez oarecum pregătirile ca să nu amplific şi mai tare starea de angoasă care îl stăpâneşte pe Adam. Dau cu aspiratorul numai la primul etaj, şterg praful de pe obiectele de ceramică şi las ferestrele deschise în ciuda gerului de afară.

Casa noastră trădează din ce în ce mai mult mirosurile noastre fetide. În fiecare zi duc o bătălie înverşunată contra duhorilor, mai ales în dormitor. Cearşafurile şi pijamaua lui Adam le schimb chiar de două ori pe săptămână. I-am cumpărat schimburi albe şi colorate în aşa fel să le pot băga în maşină cu orice tip de rufe. Dar în ciuda eforturilor mele, bătrâneţea s-a impregnat deja în pereţi, în covoare, şi mai ales în garderoba noastră.

Adam înţelege de ce las fereastra deschisă în plină iarnă. Este fără îndoială din cauza lui!

De data asta, îmi este imposibil să îl consolez: trebuie cu orice preţ să aerisesc camerele!

Cumpărăturile le fac în aceleaşi locuri ca de obicei: *Adonis,*

Transilvania și *IGA.* Chiar și Adam cunoaște pe de rost traseul care precedă cu regularitate fiecare nouă vizită. De obicei, ne începem cursa la arabi, apoi la români. Ca să ajung la mica prăvălie comunitară, trebuie să mă parchez de cealaltă parte a străzii, în fața unui sex-shop. În timp ce depun sacoșele în portbagaj, Adam se holbează la nudurile de femei construite din tuburi de neon fluorescent. La IGA nu ne oprim decât la final ca să cumpăr baghetele proaspete.

Și de data asta pun în coș aceleași mărfuri ca de obicei. Nimic nu trebuie să dea impresia că această vizită diferă de celelalte.

Pentru regăsirea cu Peter și Lara, voi pregăti mâncarea de fiecare zi: ciorbă cu leuștean, friptură de porc cu mazăre și mărar. Am învățat să nu mă aventurez niciodată în teren necunoscut în ajunul acestui gen de evenimente. Numai că azi risc să plătesc destul de scump încrederea mea în vechile rețete: în plin proces, îmi dau seama că bucata de carne aleasă este prea slabă și că se va întări înainte să se pătrundă. Încerc să remediez situația împănând-o cu bucăți de șuncă și usturoi introduse în crestături făcute, ici colo, cu cuțitul.

Pentru desert prepar o cremă de zahăr ars. Nenorocirea e că nici ea nu e mai brează! Ingredientul secret care lipsește este dragostea, după cum zicea mama.

Peter și Lara ajung la fix, niciun minut mai târziu. Dar și eu sunt gata de atac!

— Ca de obicei, încerc să termin preparativele cu ceva timp înainte ca să mă pot așeza pe canapea și să mă prefac că mă uit la televizor cu Adam.

Cele câteva minute de acalmie îl fac să uite că așteptăm invitați.

Când sună soneria, Adam tresare și se uită la mine speriat. îl liniștesc prefăcându-mă fericită de sosirea invitaților:

— Au sosit!

Înainte să cobor scara, îi amintesc lui Adam pe cine așteptăm. Se ridică în picioare dar rămâne plantat lângă canapea.

Lara deschide drumul, înfășurată până la nas într-o haină de blană. În spatele ei, Peter își ascunde cu timiditate fața după un imens buchet de trandafiri.

În fața porții larg deschise, încerc să-mi stăpânesc surpriza în fața celor doi indivizi pe care aproape că nu îi mai recunosc.

Dumnezeule mare, la ce mă așteptam oare! Pe cine voiam oare să revăd după douăzeci de ani?

Îmi făcusem atâtea griji privind reacţia celor doi în faţa lui Adam, dar imaginea lor mă destabilizează de-a dreptul. Din reflex mă uit pe ascuns la Adam: siguranţa pe care o afişează în faţa celor două fosile mă şochează de-a dreptul. De data asta, soţul meu dă dovadă de un calm neaşteptat. Ce anume oare îi produce satisfacţia pe care i-o citesc pe chip? înţelege el oare că acest cuplu este într-o stare şi mai jalnică decât al nostru?

Lara este extrem de slabă, ceea ce face ca rochia ei mulată să se ajusteze perfect pe corpul filiform. Cu toate astea, este imposibil să nu îi citeşti vârsta şi dieta severă pe obrazul ceros şi gura înconjurată de un evantai de riduri care se adâncesc şi mai mult când mişcă buzele. Părul îi este strâns într-un coc complicat, urcat în vârful creştetului. Mă miră faptul că s-a dus la coafor pentru revederea cu cineva care nici măcar nu îşi mai aminteşte de ea.

Peter în schimb este de-a dreptul obez. Frumoasele lui trăsături slave de altă dată s-au transformat într-o mască lucioasă, dublată de o guşă proeminentă, în timp ce ochii îi sunt pe jumătate afundaţi în spatele cearcănelor vinete. Pletele rare îi cad pe umeri ca în tinereţe, dar acum nu fac decât să pună în evidenţă pielea capului.

Pentru apetitiv, ne aşezăm în salon. Invitaţii cer vin alb. Eu îmi pun obişnuitul gin tonic cu lămâie şi două cuburi de gheaţă. De obicei combinaţia asta îmi remontează pe loc moralul şi-mi activează gustul de petrecere. Numai că, de data asta, sentimentul de lejeritate care mă invadează după numai câteva înghiţituri este anulat de stânjeneala pe care mi-o provoacă invitaţii. Am în faţă două persoane care fac tot atâta efort ca şi mine să iasă cu bine din încercare. Ca să scape cumva de stânjeneală, ambii se prefac extaziaţi de decoraţia casei. Până şi broderia de pe şerveţele pare să-i entuziasmeze la maxim. Orice motiv e bun ca să-l evite pe Adam.

— Ţi-ai decorat casa în stil românesc! Wow! exclamă Lara cu un entuziasm prefăcut.

Judecând după cocul ei sofisticat, e greu să îmi imaginez că decoraţia mea rustică o entuziasmează chiar aşa de tare.

— Ce e rău în asta? întreabă Peter înainte să răspund ceva.

— Da cine a zis că e ceva rău în asta? răspunde Lara cu arţag.

Cred însă că Lara are dreptate să se mire în faţa acestui talmeş-balmeş identitar. Pe peretele mare de la intrare, agăţasem o scoarţă mare oltenească, cadou de la soacra mea în ziua plecării noastre în

Canada. De-o parte și de alta, de sus până jos, sunt agățate farfurii de Horezu, cumpărate de fiecare dată când mergem în vizită acasă. Sara zice pe bună dreptate că am încărcat prea tare salonul, dar eu nu pot să mă despart de acest decor, în ciuda efortului de care e nevoie pentru a-l șterge de praf. Cineva m-a întrebat dacă nu e greu să păstrez intactă toată olăria. Evident că făcea aluzie la starea infantilă a soțului meu. Îi răspunsesem că, în ciuda vârstei mentale estimată de doctori, Adam e la curent că nu trebuie să joace fotbal în casă.

Lara vrea să știe cum de am reușit să aduc atâtea obiecte în Canada.

— Dar Adam nu e bolnav dintotdeauna, îi zic cu un zâmbet.

În felul ăsta sper să-mi ascund iritarea crescândă. Sesizând starea mea de spirit, Peter intervine în discuție:

— Mergeți des în România?

— Nu prea, în ultima vreme!

Noua întorsătură este o bună ocazie pentru Lara să-mi împărtășească sentimentele ei despre țara mumă. De când au plecat, nu se întorseseră niciodată. În fiecare an preferă să își invite familiile pe rând: o dată românii, altă dată rușii.

Peter arde de nerăbdare să i se adreseze lui Adam, dar nu știe cum să înceapă. Singurul progres evident este să-l privească direct, fără ascunzișuri.

Ca și când i-ar fi ghicit intențiile, Adam zice brusc:

— Nu mai înțeleg nici franceza, nici engleza.

Lara izbucnește în râs. Și, ca să înrăutățească și mai tare situația, își cere scuze pe loc.

Peter este foarte stânjenit de ieșirea nevestei, dar afirmația lui Adam îl pune m și mai mare încurcătură.

— Nu e adevărat, Adam, îi zic, înțelegi un pic franceza, nu mai exagera.

Adam face din mână așa și-așa, dar văd bine că intervenția mea este salvatoare. Ca de obicei, îi face mare plăcere ca ceilalți să afle și lucruri bune despre el. Și ca să-l fac și mai fericit, îi zic lui Peter:

— Adam a făcut un masterat în franceză și un doctorat în engleză.

Peter nu știe cum să-și ascundă fâstâceala, mai ales că Lara se abține cu greu să nu pufnească în râs.

Peste puțin timp, îi invit la masă. Supa este caldă, iar friptura de-abia scoasă din cuptor. În ciuda celor câteva lumânări parfumate arse

până acum, mirosurile de bucătărie persistă în toată casa.

Invitaţii par să aprecieze în mod deosebit mazărea cu mărar. Mă mir, căci ce poate fi mai banal decât mărarul în bucătăria tradiţională de dincolo de ocean? Mă întreb dacă nu cumva ambii vor să-mi arate că nu mai au niciun fel de legătură cu trecutul.

Lara mănâncă cu poftă ca să-mi demonstreze poate faptul că este slabă de felul ei. În aparté, îmi şopteşte chiar că toată lumea o invidiază pentru silueta ei. Peter în schimb face mari pauze între două linguri. Fiecare înghiţitură pare să aibă noduri. Ca să treacă peste încurcătură, se scuză zicând că a mâncat acasă cu fiica lor şi cu noul ei prieten. Auzindu-l, Lara accelerează mestecatul. În ciuda efortului evident de a se abţine, replica îi iese aproape singură din gură:

— Atunci poţi să bei măcar! O să conduc eu.

Este oare o aluzie la faptul că Peter bea prea mult? Asta ar explica poate excesul lui corporal.

Peter ia în mână paharul ca să-şi acopere stânjeneala.

Discuţia trenează, ceea ce îl avertizează pe Adam că ceva nu merge în seara asta. Ajunşi la această etapă, lumea e mult mai vorbăreaţă de obicei. Un pahar în plus e suficient ca invitaţii să îl uite într-un colţ. Din acel moment, Adam poate şi el să respire uşurat şi să asculte în voie melodicitatea glasurilor, chiar dacă nu înregistrează cu adevărat sensul cuvintelor. În seara asta însă, toată lumea îşi ţine privirile ţintuite în mijlocul mesei.

La desert, Lara acceptă şi un digestiv. Peter îi aminteşte că a băut deja trei pahare de vin. Soţia lui reacţionează cu violentă:

— Eu nu am nevoie să mi se spună când să mă opresc!

Cred că până şi Adam a descifrat misterul acestei seri: cuplul ăsta nu e fericit împreună! Chiar dacă nu sesizează exact ce anume se ascunde în spatele cuvintelor, tonul vocilor nu îi lasă nicio urmă de îndoială. Adam a căpătat o ureche muzicală infailibilă, care ghiceşte orice urmă de adversitate în vorbele celorlalţi. Pentru el, asta e cea mai bună armă de apărare.

Adam coboară privirile şi nu mai îndrăzneşte să le ridice. Sindromul fricii! Ca să-i împiedic pe ceilalţi să înţeleagă stânjeneala lui, încerc cu disperare să găsesc un alt subiect de conversaţie. Dar, Dumnezeule mare, cât de dificil este să vorbeşti cu oamenii ăştia!

Când invitaţii ne anunţă că vor să plece, respir uşurată.

Sub pretextul orei târzii, ne luăm rămas bun la repezeală. În faţa

scării, am impresia că Peter îmi apasă uşor degetele în momentul când îi dau paltonul. Încălţatul cizmelor şi legatul şireturilor îi iau o veşnicie, dar în cele din urmă trebuie să se resemneze să iasă afară.

Când revin în salon, îl găsesc pe Adam în lacrimi. Mă aşez alături pe canapea iar el îmi încercuieşte gâtul cu braţul sănătos. Şi eu am chef să plâng.

Mă mulţumesc să-i spun:

— Stai liniştit, că au plecat.

Adam mă priveşte uşurat şi se îndreaptă spre baie.

4

Marta ne invită la aniversarea ei de cincizeci de ani. Când e vorba de petreceri organizate acasă, Adam şi cu mine rămânem de obicei doar câteva ore. De data asta însă, prietena noastră a închiriat sala unui restaurant grec pentru toată seara: asta înseamnă că va fi multă lume şi că va fi foarte lung. În ciuda inconvenientelor, accept invitaţia.

Adam nu reacţionează în niciun fel când îi dau vestea. O cunoaşte pe Marta dar nu îşi mai aminteşte că au crescut împreună la Bucureşti şi că au mers la aceeaşi facultate. În prezent, ea ne este cea mai apropiată şi mai grijulie prietenă. De fiecare dată când ies să se plimbe undeva, mă sună ca să mă convingă să-i însoţim. Iar vara, când face un grătar în curte, Adam şi cu mine suntem totdeauna invitaţi.

Marta este de altfel prietena tuturor, agentul de legătură între diferite grupuri şi grupuscule ale comunităţii noastre. În casa ei, se reunesc tineri şi bătrâni, recent imigraţi sau încetăţeniţi de multă vreme, de toate profesiile şi originile geografice din ţară. Cei mai numeroşi sunt oltenii, şi cel mult mai puţin reprezentaţi, moldovenii şi ardelenii. Regula de aur a ghetourilor comunitare este de a se aduna după dialectul vorbit. În cazul nostru, putem fi uşor localizaţi după excesul de perfect simplu care ne împănează conversaţiile.

În grupul nostru, Marta este numită cu bonomie Big Brother din cauza obiceiului ei de a smulge mărturisiri.

În ciuda întrebărilor ei despre oricine şi orice, toată lumea înţelege cât de inofensive sunt aceste anchete, lucru care ne-o face tuturor simpatică. În ciuda unei uşoare indiscreţii şi curiozităţi debordante, întrebările ei nu ating niciodată punctele nevralgice. Cu toate anchetele ei, cred că Marta este cel mai puţin informată despre adevăratele intenţii ale anturajului.

Toleranţa Martei are însă limite: a mă eschiva de la aniversarea

ei ar fi fost cel mai grav afront, chiar sub pretextul că Adam nu mai e un tip de petreceri. Ca și când ar fi fost vreodată!

După serviciu, mă duc să-i cumpăr Martei un cadou. Ca de obicei, evit buticurile de haine sau de parfumuri: mai devreme sau mai târziu, lucrurile de genul ăsta se regăsesc în circuitul nostru de prieteni. Ceea ce nu ne place, reciclăm. Așteptăm cu răbdare aniversarea cuiva din anturajul mai îndepărtat ca să le dăm lor cadourile indezirabile. Unii păstrează chiar și sacul de ambalaj. Noi românii suntem maeștri în arta reciclatului, chiar și atunci când chestia asta riscă să ne strice reputația. Calicitul rămâne darul nostru cel mai de preț.

Anul ăsta îi cumpăr Martei o broșă în formă de libelulă din chihlimbar cu aripi de argint. Martei îi plac foarte tare bijuteriile mele și sper că nu se va debarasa de mica mea atenție.

În seara aniversării, alegerea ținutei de petrecere îmi dă mult de furcă, mai ales cea a lui Adam. Înainte, soțul meu nu ieșea la ocazii decât îmbrăcat în costum, iar eu trebuia să-mi adaptez rochiile pe măsură. Vestoanele lui îmi impuneau și mie o înfățișare de înmormântare. Dintotdeauna îmi reprimasem spiritul rebel pentru conformismul unui mariaj fericit.

După accident, obligată fiind să-i schimb garderoba, îi cumpărasem numai ce-mi plăcea mie: helănci, blugi negri, vestoane din velur. Până și eșarfele îi sunt acum asortate cu șepcile și cu mănușile. Costumele zac la subsol, închise în cutii, dar asta până mă voi decide să le arunc definitiv.

Noi doi nu mai trebuie să facem ce face toată lumea, căci nu mai suntem un cuplu ca ceilalți. Pentru aniversarea Martei, Adam va purta pantaloni de catifea maro închis, o cămașă bej și un pulover de lână Shetland cu nasturi. Totul îi vine ca turnat!

Eu voi purta o rochie din tricot verde și o vestă neagră din catifea care se asortează bine cu damaschinul și cu perlele de Mallorca, cumpărate într-una din vacanțele noastre în Spania. Ca să evit să dansez, îmi pun o pereche de cizme negre de catifea.

Afară e un frig de crapă pietrele, de aceea las mașina să se încălzească mai mult de zece minute. Adam și-a pus deja paltonul și așteaptă liniștit semnalul de plecare, cu toate că nu e niciodată gata pentru astfel de întâlniri. Înainte de a ieși din casă trebuie să reiau de fiecare dată explicațiile despre cine vom întâlni precum și durata vizitei. Detaliile astea îl pregătesc pentru aventură. Adam a înțeles că

accidentul lui vascular îl plasează cumva în poziţia de atracţie de circ, dar, din păcate pentru el, nu a atins vârsta mentală să se opună acestor întâlniri care îl duc la disperare.

Antipatia lui pentru petrecerile comunitare nu e o noutate. Gustul lui exacerbat pentru singurătate nu este neapărat legat de starea lui actuală. Uneori am chiar impresia că, printre frânturile de memorie care au rezistat atacului cerebral, oroarea de petreceri este cea mai persistentă.

Adam fusese un om care nu se plictisea niciodată acasă. Nici eu de altfel! Chiar şi vacanţele la exterior ne erau dezagreabile. Ce ne făcea să călătorim era teama de a nu cădea prea jos în stima anturajului nostru. Pentru Adam, adevărata fericire era să petreacă acasă cele trei săptămâni de vacanţă, îmbrăcat toată ziua în pijama. Din cauza serviciului copleşitor, soţul meu era întotdeauna în criză de somn, iar voiajele nu făceau decât să accentueze penuria în loc să o atenueze.

Pregătirea traseelor, bagajele, călătoria cu avionul, hotelurile, decalajul orar, obsesia de a vizita cât mai multe locuri posibile pentru preţul plătit, toate astea erau un adevărat coşmar pentru Adam. Natura acestor vacanţe contravenea ritmului său interior. Cele câteva dăţi când am rămas acasă, cu scurte ieşiri în nordul Québecului, în Gaspesie şi Charlevoix, au fost cele mai frumoase: cele mai obositoare, în Europa şi cele mai plictisitoare, în Caraibe. Acum, nimeni nu mai poate să ne judece pentru că ne petrecem vacanţele acasă.

Cu puţine excepţii, Adam nu a avut niciodată mari abilităţi sociale. Indivizii cu care putea întreţine discuţii pasionante erau o specie extrem de rară. La petrecerile comunitare, soţul meu se plictisea de moarte. Două ore de la sosire, începea să se uite la ceas: încă puţin, şi începea să-mi facă semne discrete cu capul spre ieşire. Nici eu nu mă deosebeam prea mult de el, fiindcă şi eu aveam dificultăţi în a găsi subiecte de conversaţie, dar cel puţin eram mai versată în a mă integra în discuţiile femeilor. Când se dansa, mă amestecam şi eu cu grupul dar mă retrăgeam la bluesuri, căci Adam detesta să se exhibe în public. Singura perioadă în care l-am văzut dansând cu pasiune fusese perioada când mă curta. Eu eram singura care ştia că Adam nu era deloc un dansator rău. Ceea ce îi lipsea era practica.

În grupul Martei, mai exista doar o singură persoană tot atât de ciufută ca Adam, un veşnic doctorand în sociologie. Dar, spre deosebire de soţul meu care rămânea în grupul de bărbaţi, celălalt petrecea seara

în salon, privind singur la televizor. Toată lumea se întreba de ce mai acceptă invitaţiile de vreme ce detesta în halul ăsta compania. Adam şi cu mine voiam să evităm ca lumea să îşi pună acest fel de întrebări despre noi.

La sosirea noastră, sala restaurantului geme de lume. Ce bine ar fi fost să ajung mai repede şi să evit ca lumea să se holbeze la Adam. Numai că din cauza zăpezii fusesem obligată să fac un ocol de o jumătate de oră pe autostradă. Poate ar fi fost mai bine să accept invitaţia Dorei şi a lui Virgil să venim cu maşina lor. Dar asta ar fi implicat să stăm tot atâta cât ei, or eu nu voiam să întârzii mai mult de câteva ore.

Soţul Martei ne întâmpină la intrare ca să-l ajute pe Adam să-şi dea jos paltonul. Îi fac discret semn cu capul să-l lase în pace. De fiecare dată când e privit, dezbrăcatul devine pentru Adam o adevărată teroare. Nu intervin decât în momentul când trebuie să-şi dea jos încălţămintea de zăpadă. Pantofii lui bine cremuiţi sunt intacţi sub galoşii de cauciuc pe care soţul meu a acceptat în fine să-i poarte.

Câte bătălii dusesem înainte ca să-l conving să poarte iarna galoşi! Adam avea picioare mici, iar încălţămintea asta de boşorogi îi dădea senzaţia că poartă labe de scafandru. Acum le acceptă fără ripostă, convins că le purtase dintotdeauna, aşa cum îi spusesem. În ultima vreme a învăţat chiar să se debaraseze de ei la intrare cu o simplă lovitură de călcâi.

Adam şi cu mine fuseserăm plasaţi la masă cu Dora şi Virgil. Muzica este deja prea tare ca să putem conversa. Reuşim totuşi să schimbăm câteva cuvinte în momentul când DJ-ul schimbă registrul ca să proiecteze pe ecran un fotomontaj cu pozele Martei de când era tânără. Ce slabi eram cu toţii! Observ cu satisfacţie că, printre toţi invitaţii, Adam are aerul cel mai în formă.

După apetitiv şi gustări, îi zic lui Adam că mă duc să dansez. Aprobă din cap în tăcere. Pe ring, toată lumea se agită frenetic, mai ales femeile. Rochiile mulate nu le avantajează prea tare după ce au mâncat, dar cine-şi bate capul cu ţinuta? Cine ar putea refuza mâncarea pentru ceva atât de neimportant ca silueta? La vârsta noastră, fericirea nu mai rezidă în privirea celorlalţi, ci în propria satisfacţie interioară.

Rămas singur la masă, Adam îi studiază cu timiditate pe dansatori. În afară de el, nu mai e nimeni aşezat pe scaun în sala de recepţie. Aş vrea să revin, dar prefer să rămân pe pistă încă o melodie, până ce alte câteva persoane se retrag şi se aşază la masă, nu departe de

Adam. Ce uşurare, căci asta ne scuteşte să devenim încă o dată un cuplu de toată jalea.

După puţină vreme, toată lumea revine la masă să mănânce. La masa noastră mai sunt încă două cupluri cu care nu pot schimba mai mult de două vorbe. Când ni se aduc farfuriile, îi tai mai întâi lui Adam carnea în bucăţi mici. După multe exerciţii, soţul meu a învăţat să se servească de furculiţă cu mâna stângă. Vecinii de masă îl privesc pe ascuns. Se aşteaptă probabil să îl vadă cu bale sau cu firimituri la gură. Nu e deloc cazul! Adam mănâncă la fel de elegant ca totdeauna, mestecând îndelung şi cu mult tact fiecare îmbucătură. În viaţa mea nu l-am văzut aplecat deasupra farfuriei ca să scurteze traseul dintre lingură şi buze. Accidentul îl scutise de ruşinea de a mânca precum porcul.

După accident, chiar şi chipul lui îşi pierduse uşoara diformitate. Atacul reuşise să-i regleze uşoara asimetrie a obrajilor, vizibilă numai atunci când stătea imobil în faţa oglinzii ca să se radă. Eu constatasem acest lucru din întâmplare, într-o zi când îi potriveam cu foarfecă câteva fire rebele de păr. Descoperirea m-a şocat de-a dreptul. După accident, reiau acest exerciţiu destul de des: îl aşez pe Adam în faţa oglinzii şi îl studiez de la spate, peste umăr. Spre marea mea surpriză, oglinda îmi reflectă de fiecare dată un chip frumos şi perfect simetric.

Astă seară părul lui este perfect aliniat de către Ilona, care i-a promis că îl va face să rupă inima la toate damele. Pentru ocazie, a ales să-i radă ceafa, dar să îi lase şuviţele mai lungi la spate, ca să dea puţin volum craniului său teşit. Lumina care ne loveşte cu cruzime din plin mă face să remarc un fir negru pe nasul lui Adam. Cum de a reuşit să scape vigilenţei Ilonei?

Prietenii trec rând pe rând să ne salute. Defileul ăsta prin faţa mesei îmi evocă oarecum pe cel în faţa patului unui muribund. Pe de altă parte însă, cred că m-aş fi supărat dacă lumea nu ar fi venit să schimbe câteva cuvinte cu Adam. Atitudinea lui calmă în faţa atâtor chipuri şi nume pe care nu le va reţine niciodată li se pare un semn bun. Lumea nu cunoaşte cu adevărat dimensiunea catastrofei. Mulţi îşi imaginează că Adam este încă în stare să se întreţină despre situaţia politică a ţării, despre industrie şi preţul benzinei. Tăcerea lui şi scurtele aprobări din cap sunt cea mai bună manieră să îi păcălească. Ce viclean!

Bărbaţii se debarasează de el cu o lovitură amicală pe braţul bolnav, dar femeile sunt mult mai insistente. Ele nu îşi abandonează

prada atât de uşor, nu înainte de a-i smulge câteva cuvinte. Încerc discret să îl scot din încurcătură răspunzând în locul lui. Adam a luat obiceiul să aprobe tot ce zic cu un dat din cap, dovadă că participă la conversaţie. Dar numai eu ştiu că nu e deloc cazul. Singura dată când urmăreşte cu adevărat conversaţia este atunci când povestesc despre accidentul lui. Este singurul lucru despre care ştie toate detaliile şi le ascultă de fiecare dată cu plăcere.

După trei ore suntem amândoi la capătul puterilor. Spre deosebire de alte dăţi, acum nu am nicio problemă să mă scuz în faţa Martei de plecarea precipitată. După cum remarcă şi ea, în seara asta stătusem chiar mai mult ca de obicei.

La plecare îmi promite că va trece a doua zi pe la noi să ne aducă tort, dacă mai rămâne.

Acasă, Adam mă întreabă în timp ce îi desfac nasturii de la cămaşă:

— Eu dansam înainte?

— Da, îi zic în timp ce îi desfac centura de la pantaloni. Erai cel mai bun dansator. De multe ori, ne aşezam în mijlocul ringului şi dansam toată seara.

— Da? Chiar?

— Dacă-ţi zic! Erai cel mai bun dansator.

Oare nu i-ar plăcea şi lui danseze? La următoarea ocazie aş putea chiar să profit de interesul lui pentru dans, în ciuda piciorului stâng care îi atârnă puţin în urmă. Am putea dansa cu paşi mici şi chiar să cerem DJ-ul, i melodiile care ne plăceau altă dată. Altfel, nu voi mai avea niciodată ocazia să dansez. Niciun bărbat din grupul nostru de prieteni nu îndrăzneşte să mă invite, căci gestul lui ar fi interpretat ca o invitaţie la flirt. Nimeni nu e mai nedorit într-un grup de prieteni ca o femeie singură. Ori, de la atacul lui Adam, toată lumea mă consideră probabil o femeie disponibilă. De multă vreme remarc cu uşurinţă noile priviri ale bărbaţilor precum şi atenţia exagerată a celor cu care nu schimbam altă dată niciun cuvânt. Soţiile se amuză pe seama acestor avansuri deghizate, dar toate au grijă să nu-şi piardă bărbaţii din priviri cât timp sunt eu în preajmă. Când sunt singură în compania lor, evit să le vorbesc. Când ne luăm rămas bun, nu-i îmbrăţişez decât după ce le-am sărutat pe soţii. A rămâne o femeie singură şi respectabilă cere mult efort şi logistică.

Actualii noştri prieteni sunt oameni pe care i-am cunoscut aici, în

casa Martei, după sosirea în Canada. Ea şi soţul ei ne precedaseră aici cu cinci ani, atât cât să netezească asperităţile debarcării. La sosirea noastră, ei ne-au prezentat tuturor celor care ne puteau împărtăşi experienţa lor, da sfaturi şi chiar ajuta la nevoie. Câţiva ne-au condus să ne facem primele cumpărături şi să negociem prima maşină. Mulţi ne-au oferit ceea ce primiseră la rândul lor de la alţii şi de care puteau în fine să se debaraseze ca să-şi cumpere lucruri noi: cratiţe, lămpi, tacâmuri, covoare, prăjitor de pâine, televizor.

Prietenii Martei rămâneau cercul nostru cel mai apropiat, cu toate că ne mai tăcuserăm şi alte relaţii cu diferite ocazii. La început, reînnoirea acestui grup se făcea destul de des: la fiecare mare petrecere, noi chipuri se adăugau la lista de invitaţi a Martei. Mai târziu însă, unii se certau, sau pur şi simplu nu-şi mai suportau convingerile politice. Uneori politica canadiană era cea care semăna discordia, alteori cea românească. Ce anume îi făcea oare pe oameni să devină atât de intoleranţi: vârsta sau exilul? Cu timpul, devenise aproape o regulă ca vechi prietenii să se destrame în cursul unei singure seri, între apetitiv şi desert. Iar în cazul în care la plecare, unii acceptau să se sărute pe obraz şi să-şi ureze cele bune, începând de a doua zi încetau pur şi simplu să mai răspundă la apeluri.

În ultima vreme, ritmul schimbărilor a început să încetinească în mod vizibil. Cei care rămăseseră în grup deveniseră un fel de familie extinsă care nu se mai putea despărţi. În lipsa părinţilor şi a fraţilor, ne petreceam împreună Crăciun, Paşte, revelion, aniversări, nunţi.

Bolile începuseră şi ele să se insinueze în cercul nostru de prieteni, dar până acum nu asistaserăm la nicio înmormântare. Nimeni de vârsta noastră nu murise încă.

Grupul Martei îşi petrecea împreună chiar şi vacantele, dar noi nu ne alăturasem lor niciodată. Adam şi cu mine nu eram atât de sociabili încât să petrecem o săptămână în aceeaşi companie. Nu eram atât de versatili în arta conversaţiei prelungite. Prezenţa celorlalţi tulbura profund mecanica subtilă a cuplului nostru. Fără a fi un soţ perfect, Adam nu putea să rămână multă vreme departe de casă. Soţul meu era născut pentru familie. În timpul călătoriilor de afaceri, mă suna de două ori pe zi în ciuda decalajului orar. Locurile străine îl scârbeau în aşa măsură că nu mai reuşea să se uşureze. Toaletele hotelurilor îi produceau o constipaţie cronică la care se adăuga fobia de chiuvete, căzi, pahare. De fiecare dată când călătorea, ştergea şi spăla orice

atingea. Noutatea îl destabiliza, tot ca și oamenii și obiectele de altfel.

În prezent, corpul lui Adam a devenit un mecanism reglat după un orar precis. Nimic nu mai perturbă ritualul lui cotidian, cu excepția zilelor în care îi anunț vizitele unor necunoscuți. De la atac încoace, Adam a devenit o persoană fericită în permanență.

5

Astăzi, la ora prânzului, am întâlnire cu directoarea școlii și cu mama unui elev, David Chukaib. Este pentru a doua oară că o convocăm la școală fără ca discuțiile noastre să schimbe ceva în comportamentul lui David. Pentru noi este evident că elevul se află pe o pantă periculoasă, dar mama trăiește cu impresia că fiul ei este persecutat pe nedrept. Pentru ea, David este încă un copil, departe de adolescentul turbulent pe care i-l creionăm noi. Pe durata celor câtorva scurte etape de armistițiu dintre noi, femeia îmi povestise că fostul ei soț se întorsese în Liban numai ca să nu plătească pensie alimentară. De atunci, se descurcă și ea cum poate cu copiii din ce în ce mai recalcitranți. David crește cu exemplul cuiva care a dat bir cu fugiții în fața oricărei responsabilități.

Cearta mea cu David fusese pricinuită de data asta de alegerea subiectului pentru examenul oral de franceză. Ca și celorlalți elevi, îi dădusem o listă obligatorie cu personalități din Québec, dar el ținea morțiș să vorbească despre un rapper francez care înjura la fiecare cuvânt. Nu voiam să ajung din nou în biroul doamnei Lavoie, dar după curs, am decis totuși să o sun pe mamă. Femeia înțelegea câteva boabe în franceză și aproape deloc în engleză. Ca de obicei, conversația noastră a devenit în scurtă vreme un dialog de surzi. Epuizată, femeia a decis să cumpere pacea cu promisiunea să regleze problema convingându-l pe David să schimbe subiectul pentru examenul oral.

Numai că fiul sosise acasă cu propria versiune a faptelor, iar mama se lăsase ușor convinsă de răutatea mea patologică. O bună ocazie să o sune pe directoare și să se plângă de discriminare.

Ieri, când madame Lavoie mi-a anunțat întâlnirea, am înțeles pe loc inutilitatea încercărilor mele. David avea să se salveze încă o dată acuzându-i pe adulți.

Directoarea mi-a dat prima cuvântul ca să explic ce se petrecuse în laboratorul de informatică în timpul orei de cercetări pe internet. Ca să protesteze contra faptului că nu îl lăsam să vorbească despre rapperul francez, David a refuzat pur și simplu să lucreze. Alegerea lui

însă nu avea legătură cu preferinţele lui culturale ci cu faptul că voia să profite de ora rezervată la ordinatoare ca să joace jocuri video sau să caute imagini cu femei goale. Colegii de echipă s-au prins repede de şmecherie şi au venit să-mi ceară discret permisiunea de a-i muta în altă echipă. Nu voiau să fie penalizaţi la notă din cauza lui. Numai că David a înţeles imediat manevra şi şi-a ieşit din pepeni. Când l-am ameninţat cu expulzatul din clasă s-a mai calmat puţin. Ideea de a petrece o oră în localul de intervenţie, copiind regulamentul şcolii sub supravegherea doamnei Gingras, era perspectiva cea mai sumbră. Înainte să pun în execuţie ameninţarea, m-am postat lângă el ca să privesc siturile internet pe care naviga. Enervat de prezenţa mea poliţienească, David a părăsit localul răsturnând scaunul. Madame Gingras îl dibuise apoi ascuns în toaleta băieţilor de la etajul al doilea. Acasă, David mă acuzase de hărţuire psihologică, noua formulă câştigătoare care circula în şcoală de ceva vreme.

Tot ce pot spera de la această întâlnire este o penibilă foaie de reflexie pentru elevul recalcitrant, de aceea pun capăt intervenţiei mele cât pot de repede. Ştiu oricum că nu duce la nimic şi, în plus, am o grămadă de examene de corectat. Din păcate, directorii deveniseră victimele autorităţii părinţilor şi, oricât ar fi vrut, aveau mâinile legate în gestionarea cazurilor grele de indisciplină. Iar părinţii profitau ca să îşi exerseze un simulacru de autoritate într-o societate în care nu mai aveau niciuna. Numai că, de data asta, madame Lavoie nu are intenţia să-şi abandoneze prada prea uşor. După intervenţia mea, îl ia pe David la refec scoţând din arhive ultimele lui acte de indisciplină, trecute până acum cu vederea din dorinţa de a menţine pacea cu părinţii. De data asta, directoarea îi spune mamei despre ora în care David aruncase cu cartea de pereţi, despre ziua când îşi administrase el însuşi o expulzare din clasă ca să-l sfideze pe proful de matematică, de numeroasele bătăi în sala de gimnastică. Plângerile care soseau cel mai des pe biroul directoarei erau făcute de elevii musulmani. David era născut într-o comunitate creştină din Liban şi îi acuza pe musulmani că au distrus ţara.

Este prea mult pentru mama lui David, care înţelege rapid cataclismul pe care l-a declanşat. Într-un amestec de franceză şi engleză, începe să turuie că băiatul ei este inteligent şi că vorbeşte patru limbi. Lucrul ăsta nu o împiedică pe madame Lavoie să o anunţe că David este într-o perioadă de evaluări pentru a stabili dacă are nevoie de asistenţa

unui specialist. Numeroasele lui crize de nervi sunt destul de concludente pentru direcţia şcolii: David trebuie să vadă de urgenţă un psihiatru.

Băiatul nu se aştepta deloc la această desfăşurare de trupe. Luat prin surprindere de aceste atacuri contra cărora nu e pregătit, începe să-şi strângă buzele şi pumnii. Mai grav încă, începe să se bâlbâie, lucru care i se întâmplă când se enervează. îl cunosc pe David foarte bine ca să ştiu că a atins limita răbdării. Ceea ce mă deprimă însă este chipul mamei. Biata de ea nu mai înţelege niciun cuvânt din tot ce îi turuie directoarea, mai ales că madame Lavoie vorbeşte foarte repede de felul ei. Singura cale să pun capăt torturii este să-i smulg lui David promisiunea că va renunţa la rapperul francez şi că va veni la recuperări ca să câştige timpul pierdut. Băiatul e gata să accepte orice ştiind prea bine că nu se va ţine de cuvânt.

După terminarea cursurilor, trebuie să mai rămân la şcoală pentru lansarea de carte a Catherinei, colega noastră din departamentul de franceză, care a scris un roman pentru adolescenţi intitulat *Douăzeci de zile.* Lansarea are loc sub forma unui adunări *De la 5 la 7,* organizată de comitetul social în clubul de la subsol. Localul este pe jumătate ocupat de instalaţii hidroponice pline cu roşii. Respiraţia plantelor transformă spaţiul într-o adevărată seră. Mesele sunt acoperite pentru ocazie cu catifea albastră. Într-un mic colţ, s-a instalat un mic bufet cu boluri de chipsuri şi pahare de sangria cu căpşuni. Eu prefer să-mi cumpăr o bere.

Olivier, profesorul de artă, se aşază pe scaunul de lângă mine după ce găseşte cu dificultate un loc pentru baston. Am impresia că piciorul lui bolnav nu-l incomodează cu adevărat decât în momentul când trebuie să se aşeze undeva. Şi el şi-a cumpărat o bere şi îmi propune să ciocnim. îl întreb dacă David, veşnicul subiect de discordie dintre noi, îi mai face probleme. Olivier îmi răspunde cu arţag că nu e momentul să vorbim de David.

Ce fericită sunt când Annie-Claude, colega de franceză, se aşază la aceeaşi masă cu noi! îmi place aşa de mult de Annie, iar afecţiunea mea se transmite elevilor din clasa ei cu care fac tutorat în franceză. Cu totul altfel stau lucrurile cu Serge, celălalt profesor de franceză la care asigur tutoratul elevilor în dificultate şi care au aceeaşi atitudine ca el. Elevii lui Annie sunt după chipul şi asemănarea ei, afectuoşi şi zâmbitori. Cel mai mult m-am ataşat de Sako, un armean, şi de

Lissandra, o Columbiană. Cei doi ştiu că soţul meu este bolnav şi îmi cer veşti despre el aproape la fiecare întâlnire.

Sako a sosit în Canada dintr-o mică comunitate armeană din Liban. Franceza lui este încă precară şi fiecare nouă descoperire lingvistică îl extaziază. Incapabil să se exprime cu uşurinţă la oral, scrisul a devenit mijlocul lui de expresie. Uneori mă întreb însă dacă nu cumva reţinerea lui de a se exprima în faţa celorlalţi nu are de-a face cu dragostea lui născândă pentru Lissandra. În cazul băieţilor, am observat că au mai multe dificultăţi în a-şi înfrânge timiditatea cauzată de accent. Oricât de inteligenţi sau de cultivaţi ar fi, a nu vorbi bine o limbă îi reduce la stadiul de analfabeţi, ceea ce este o teribilă lovitură pentru orgoliul lor. Micuţa Columbiană, al cărei tată tocmai fusese expulzat din Canada pe motiv de trafic de stupefiante, este la fel de perseverentă ca Sako, dar mult mai decisă să ia cuvântul, indiferentă la accent. Ea este totdeauna prima care se postează la orele de tutorat, iar Sako o urmează de aproape.

Lissandra a înţeles foarte bine sentimentele lui Sako pentru ea, şi e flatată. Nu ezită niciodată să-i împrumute creioanele când băiatul le uită intenţionat pe ale lui. Dar, din nefericire, fata nu-I iubeşte deloc. Alţii sunt favoriţii ei printre colegii de clasă. Îmi e uşor să prevăd disperarea lui Sako când şi el va înţelege acest lucru. Sper ca revelaţia lui să aibă loc cât mai târziu posibil, spre finele anului, ca să-mi lase bucuria să-i văd cât mai mult timp împreună, tot atât de veseli şi surâzători.

Annie-Claude a avut o zi grea astăzi. De ceva vreme are insomnii groaznice, care se citesc în cearcănele violete de sub ochi. Aş putea să jur că e vorba de o mică astenie de primăvară sau de un început de depresie. Existenţa ei se complică de fiecare dată când trebuie să repare ceva în casă. Zilele astea ne-a spus că este în război contra şemineului înfundat din subsol. În sala profesorilor, toată lumea e la curent cu demersurile acestui proces complicat. Olivier face şi acum glume fără perdea despre şemineul ei blocat, căci Annie-Claude este o femeie singură. Serge face de zor poze cu grupul nostru, singurul care pare să se amuze cu adevărat.

După lansare, mă duc direct acasă. Din cauza durerii de cap aş avea poftă să merg un pic pe jos, în ciuda gheţii care acoperă trotuarele. De câteva zile, ninge, plouă şi burniţează. Mă opresc puţin în părculeţul din spatele şcolii şi mă aşez pe o bancă. Nu mă ridic decât în momentul

când frigul mă pătrunde la os.

Când ajung acasă, e deja întuneric. Adam a aprins veioza din salon şi mă aşteaptă în faţa ferestrei. De acum a început să înţeleagă oarecum semnificaţia orei, dar pentru mai multă siguranţă a desenat pe o foaie de hârtie cadranul unui ceas cu cifrele marcând plecările şi sosirile mele. Oricât i-aş spune că chestia asta nu îl ajută prea tare, în fiecare seară mă aşteaptă la fereastra salonului, ca să-mi facă semn cu mâna sănătoasă în momentul când intru pe alee. De fiecare dată mă întreb de câtă vreme stă acolo, în picioare.

Înainte să bag cheia în uşă, încerc să curăţ stratul de zăpadă căzută peste zi şi care ascunde dedesubt un adevărat patinoar. Asta este preţul pe care trebuie să îl plătesc pentru lenea din ultimele zile, când ar fi trebuit să mătur băltoacele cauzate de dezgheţ. Apa îngheţase peste noapte transformând aleea noastră într-o pistă periculoasă.

Adam mă întâmpină cu nerăbdare ca să-mi spună că telefonul a sunat de cinci ori în timpul zilei. Ca să-mi confirme spusele, îmi arată carneţelul în care mâzgăleşte tot felul de note precum şi licăritul mesageriei. Cine oare se interesează cu atâta disperare de soarta noastră?

Neliniştea lui mă enervează la culme:

— Adam, mă laşi măcar să mă dezbrac? Chestia asta poate să mai aştepte, numai dacă nu aştepţi cumva ceva mesaje importante.

Adam nu ştie cum să reacţioneze. Aş fi preferat să râdă la gluma mea, dar faptul că mă priveşte cu atâta seriozitate mă umple de groază. De multă vreme n-am mai trăit senzaţia asta de neputinţă şi deznădejde.

Mă decid să ascult mesajele după cină. Numele lui Peter pe care îl văd pe ecran mă face să tresar. În timpul zilei sunase de două ori fără să lase mesaje. Mă întreb dacă nu cumva el este sursa neliniştii lui Adam. A recunoscut oare numele lui pe ecran?

Îl privesc cu atenţie pe Adam cum se apleacă deasupra desenelor lui de colorat. În acest moment îşi concentrează toate forţele pe un peisaj de iarnă cu copii care se joacă în jurul unui om de zăpadă, construit din trei cercuri perfect rotunde.

Cine oare i-a dat lui Adam cartea asta? Dumnezeule mare! Soţul meu nu a ajuns chiar în stadiul ăsta de infantilism, în ciuda faptului că specialiştii de la centrul de geriatrie încearcă să mă convingă de faptul că adulţii neglijează rolul benefic al coloratului la copii. Dar cine e Adam cu adevărat, un copil sau un adult care a uitat? Pentru medici, este

același lucru, dar nu pentru mine.

Soneria telefonului mă smulge din reverie. Este un număr de la universitatea Concordia.

Știu că nu poate fi decât Peter, dar ezit să răspund. De ce mă sună de la birou la ora asta tardivă?

Când ridic aparatul, Peter mă întreabă mai întâi dacă pot vorbi. Îi zic că nu prea, dar el continuă cu indiferență. Fără îndoială că în timpul vizitei lor remarcase gravitatea stării lui Adam și nu îi e frică de reacția lui. Sau, pur și simplu nu îi pasă!

Mă invită să luăm o cafea în centru. Vrea să-mi vorbească.

Îi răspund că după școală trebuie să mă întorc repede acasă ca să mă ocup de Adam. Peter insistă, dar eu rămân fermă pe poziție. Peter îmi zice că ar vrea să mă ajute, căci trebuie să fie foarte greu pentru o femeie să înlocuiască un bărbat în menaj. Greu în ce sens? îl întreb cu arțag. Când am probleme cu instalațiile, pot chema un instalator sau un electrician. Adam nu era nici înainte prea îndemânatic cu treburile casei și nu lua inițiativa să repare ceva decât când nu avea de ales. Ca să schimbe garnitura unui robinet, apa trebuia să depășească stadiul de picătură chinezească și să devină o adevărată cascadă care îl deranja când se uita la televizor.

Ce să mai zic de deszăpezitul aleii? Adam nu punea mâna pe lopată decât în clipa când *Poște Canada* amenința să ne dea în judecată pentru că puneam în pericol sănătatea poștașilor care riscau să-și rupă picioarele pe gheață.

Peter este atât de insistent, încât îi tai discursul fără prea multe fasoane:

— Peter, să știi că ceea ce e greu de înlocuit într-un menaj nu e un bărbat, ci un soț. Noi doi am făcut o alegere, o știi foarte bine.

Închid fără să mai adaug ceva.

Adam nu mai are obiceiul să asculte conversațiile mele telefonice. De data asta însă pare că a înregistrat fiecare cuvânt, captând pericolul în vocea mea care și-a pierdut lejeritatea obișnuită. Pe toată durata conversației, își pusese creionul alături și mă privise cu insistență.

— Era Peter, îi zic după ce pun receptorul în furcă. Vrea să ne întâlnim!

Adam nu are curajul să mă întrebe de motiv.

— Crede că am nevoie de ajutorul lui.

Adam caută cu disperare câteva vorbe de plasat în conversație.

Nu am niciun chef să continui discuţia, numai că Adam nu şi-a reluat coloratul.

Ce aşteaptă oare? Nu mai e nimic de adăugat.

6

Sâmbăta şi duminica, îmi păstrez acelaşi obicei dintotdeauna. La ora şase dimineaţa, îmi fac o cafea, revin cu ceaşca în dormitor, aprind veioza de partea mea şi citesc timp de o oră sau două. Singura revistă pe care o cumpăr încă este *MacLean's,* un săptămânal pe care îl parcurg totdeauna doar în weekend. Adam îl răsfoia şi el înainte, fără însă să-l aprecieze cu adevărat. În ce mă privea, eu mă obişnuisem cu stilul, cu rubricile şi mai ales cu ziariştii.

Adam îmi reproşa înainte că eu continuam să citesc *MacLean's* din obsesia datoriei împlinite sau din aceea de a consuma tot ce cumpăr până la ultima firimitură. Poate că avea dreptate. Altfel, de ce oare continuam să analizez chiar şi anunţurile de publicitate?

Într-o zi, trimisesem o scrisoare la poşta redacţiei ca să condamn prostul gust al unei publicităţi plătite de o reţea de *restaurantefast-food.* În ea se făcea promoţia produselor vândute de ei, spunând că banii strânşi vor servi cercetărilor pentru vindecarea cancerului de stomac, a diabetului şi a bolilor de inimă. Nu era oare o bătaie de joc să vinzi otravă în scopul de a stimula descoperirea antidotului?

Cei din redacţie nu publicaseră scrisoarea mea, dar îmi răspunseră în privat zicând că publicitatea în chestiune nu contravenea normelor etice în vigoare. Le-am răspuns că ea contravenea în schimb bunului simţ. Schimbul nostru epistolar se oprise aici, fără alt răspuns din partea lor.

Ca de obicei, îi rezum lui Adam ştirile cele mai importante. Înainte de accident mă asculta fără prea mult chef. Soţul meu era tot timpul obosit, iar în weekend voia să doarmă cât mai mult posibil. Evident că părerile noastre erau diferite şi asupra acestui punct. În sprijinul teoriei mele, îi citam un articol din aceeaşi revistă care zicea că un adult trebuie să doarmă în jur de şapte ore pe noapte, şi niciun minut în plus.

Adam adoptă acum programul meu fără să riposteze, precum şi convingerea că şapte ore este durata ideală de somn. Din fericire, cuplul nostru a eliminat toate obiceiurile lui Adam care semănau zâzania între noi. Cel mai supărător era acela de a adormi pe canapea, în faţa televizorului. Adam putea să rămână în poziţia aia incomodă până la miezul nopţii, când se scula cu spatele îngheţat. Prea obosit ca să se

spele pe dinţi şi să se îmbrace în pijama, venea la culcare în chiloţi şi tricou. După douăzeci de ani de mariaj, încă îi reproşam lenea şi igiena precară în ciuda faptului că înţelesesem că o femeie nu poate niciodată schimba cu adevărat obiceiurile unui bărbat. Un cuplu ajunge în cele din urmă să îşi creeze propriile ritualuri, dictate fie de tolerantă, fie de indiferentă.

Adam se scoală acum ca şi mine la ora şase dimineaţa, se spală pe dinţi şi revine în pat cu o carte. După multe eforturi, a reuşit să reînveţe alfabetul iar în acest moment, se dedică cu sârguinţă silabelor. Faptul că trebuie să înveţe din nou mai multe limbi îi îngreunează misiunea. Cu toate astea, doctorii şi cu mine am decis că Adam trebuie să recupereze cât mai mult din vechile cunoştinţe. Ca să-i evaluez progresele, am înfiinţat chiar un sistem şcolar de note, care se încheie cu examene de final de trimestru. Ca şi elevii mei, şi Adam va intra în curând în vacanţa de primăvară.

În dimineaţa asta, îi rezum lui Adam un articol despre portul voalului integral în Canada. Mă ascultă cu ochi mari. Mă întreb dacă soţul meu este încă de părerea că ar trebui să se legifereze interzicerea lui în Canada. Cel puţin, asta era părerea lui înainte de accident.

Astăzi nu am deloc energia să verific în ce măsură Adam şi-a păstrat vechile convingeri.

Înainte, existau între noi puncte nevralgice care se terminau totdeauna în ceartă. Unul din diferendele pe care nu reuşiserăm niciodată să-l reglăm era admiraţia lui pentru Fidel Castro. Liderul cubanez era idolul lui de tinereţe. Adam crescuse cu imaginea eroică a cuiva care sfidase imperiul american, atacase rădăcinile colonialismului, tulburase în profunzime structurile sociale. Ceea ce Adam neglija cu bună ştiinţă era implicaţia Rusiei în acest proces precum şi noua politică de prudenţă a Statelor Unite după cele câteva lovituri de stat pe care le finanţase în America latină. Argumentul meu forte era că situaţia economică a acelui paradis socialist era o catastrofă. Despre ce fel de decolonizare vorbea? Şi cum îşi explica oare faptul că un act atât de eroic se terminase într-un aşa dezastru?

Ajunsă la capătul răbdării privind nostalgiile lui politice, scoteam uneori la iveală un argument sentimental, spunând că defectul cel mai grav al regimurilor comuniste era de a fi exclus posibilitatea de a alege. Ori, fiinţa umană nu poate trăi fără alternative. Iată sursa eşecului lor! Cu toţii eram dezamăgiţi de a fi asistat la falimentul unui regim care

anunţa un miracol pentru întreaga umanitate. Generaţia noastră purta încă sechelele comunismului, printre care cea mai gravă era lipsa de stimă faţă de noi înşine.

În prezent, am rămas singură pe baricadele luptei de clasă. Spectrul lui Fidel a încetat să mai bântuie familia noastră. Profit deci de armistiţiu ca să îi rezum lui Adam un articol despre situaţia tot mai dezastruoasă a Cubei şi excesele unui regim de lungă durată. Mă ascultă în liniște și cu multă atenţie.

Cred că ceea ce Adam urmărea cu adevărat apărându-l pe Fidel era să salveze cei treizeci de ani pe care îi trăisem într-unul din regimurile cele mai opresive, excluzând pe cel rus şi chinez. Era vorba despre viaţa noastră la apogeu! Chiar negând reuşitele lui Castro, era imposibil să faci *tabula rasa* de toată tinereţea noastră.

Adam aţipeşte pe cartea de povești.

Prin fereastră mă uit la crengile arţarului, scuturate cu forţă de vânt. Este aproape sfârşitul lui februarie, iar temperaturile care au crescut brusc mă ajută să profit de cele zece minute de mers pe jos până la şcoală. Munţii de zăpadă acumulaţi pe trotuare se topesc văzând cu ochii. Străzile sunt deja uscate şi curate, spălate de ultimele averse. De dimineaţă începuse din nou să plouă.

În drum spre bucătărie constat că şi aleea noastră a ieşit complet de sub zăpadă. Lucrul ăsta mă bucură. Crezusem că nu voi mai scăpa de patinoarul alunecos până la primăvară. De când nu mai utilizez sarea să dezgheţ aleea, ierni ca asta îmi dau multă bătaie de cap. Numai că decizia mea a devenit definitivă după ce am constatat că sarea rodea ca un cancer nu numai plantele din marginea bordurii, dar chiar şi cărămizile pavajului.

Sara mă sună la ora nouă dimineaţa ca să mă întrebe dacă vreau să-i însoţesc în Laurentide. Îi zic că am deja un program. Marta organizase la sfârşit de săptămână un party care preceda de patru zile Sfântul Valentin. Ea o numea petrecere comunitară ca să-şi arate dezaprobarea fată de dezmăţul comercial, cu toate că noi toţi ne dedam fără reţinere la această practică. Marta ne propusese să pregătim fiecare ceva de mâncare, ea urmând să se însărcineze cu desertul. Pentru băutură conveniseră la o contribuţie de zece dolari de cuplu. Ultimul ei mesaj anula această convenţie zicând că unul din prieteni ne oferea gratis vin de casă. Un alt indiciu important: toată lumea trebuia să poarte roşu.

Vineri dimineaţa când primisem mesajul Martei eram în cancelarie, ocupată cu o grămadă de examene de corectat. Este sfârşit de trimestru şi pregătirea buletinelor de note îmi reclama un timp monstru, ca de fiecare dată. Sarcina îmi era îngreunată de numeroasele eşecuri, căci notele proaste abundau în ultima vreme. Primăvara, motivaţia elevilor scădea în proporţie directă cu creşterea temperaturilor. Pe moment, îi scrisesem Martei că nu mă puteam organiza într-un timp atât de scurt. Iar ea îmi răspunsese pe loc zicând că ceilalţi îi dăduseră deja lista cu preparate şi că era deja destulă mâncare, ca de obicei. Nu era deci nevoie să mă îngrijorez, căci puteam să nu aduc nimic. Important era să venim!

Dar eu aveam motivele mele să refuz. Ceea ce mă destabiliza nu era neapărat gătitul unui platou pentru douăzeci de persoane, ci schimbarea rutinei lui Adam.

După dimineaţa petrecută în pat, îmi consacram toată ziua de sâmbătă curăţeniei şi spălatului. Duminica făceam cumpărăturile în compania lui Adam. Pentru el, cumpărăturile sunt singurele ieşiri care nu înseamnă o vizită neplăcută la doctor sau întâlniri cu oameni de care nu îşi mai aduce aminte. Mersul prin magazine nu îi impune niciun efort de concentrare în afară de împinsul căruciorului printre rafturi, încercând să nu lovească prea multă lume în trecere. Nici vorbă deci să rateze ocazia!

Invitaţia Martei îmi tulbură tot weekend-ul.

De data asta trebuie să părăsim patul mai devreme ca de obicei şi să ne schimbăm pijamalele direct pentru ţinuta de oraş. În ciuda temperaturii clemente, trebuie să încălzesc încă maşina. Obiceiul ăsta mi-a fost impus de către Stavros, ale cărui sfaturi le urmez cu sfinţenie. Garajistul nostru m-a somat să nu plec niciodată la drum cu un motor rece.

De când cu accidentul lui Adam, am tendinţa să urmez cu religiozitate sfaturile specialiştilor. Pentru nimic în lume, nu m-aş aventura să neglijez directivele unui mecanic auto. Iar de când Adam nu mai conduce, Stavros are zeci şi zeci de sfaturi pentru mine. Bătrânul mă consideră uşor handicapată în ceea ce priveşte ţevăraia complicată de sub capotă, dar din când în când îi rezervsurprize. Cât era sănătos, Adam îşi exersa talentul de orator la volanul maşinii. Conducând cu viteză constantă, un adevărat lux pentru o maşină, îmi descria cu răbdare fiecare zgomot suspect, fiecare scârţâit scos de măţăraia

delicată a maşinii. În ultimele zile, am ajuns să îmi dau seama că scârţâitul suspect pe care îl aud ar putea fi cauzat fie de amortizoarele uzate, fie de la contactul caroseriei cu pneurile de iarnă, sensibil mai voluminoase decât cele de vară. Adam îmi dotase maşina cu o trusă de depanare nou nouţă precum şi cu o pereche de încărcătoare electrice în caz că bateria avea să mă lase din cauza frigului. Nu mă servisem niciodată de aceste unelte, dar ele scoseseră din încurcătură câţiva şoferi neglijenţi.

Stavros îşi imaginează că toate cunoştinţele mele mecanice i se datorează, căci de fiecare dată aprob cu înţelegere amestecul lui de greacă şi engleză. Dar garajul lui Stavros este unul din locurile cele mai liniştitoare din viaţa mea. În ultima vreme, sănătatea lui mă îngrijorează însă, fiindcă doctorii i-au descoperit o gâlcă suspectă la gât.

Astăzi, profit de ieşirea matinală ca să trec mai întâi pe la bijutierul arab, vizavi de coaforul Ilonei. Luni după-amiază, proprietara mi-a lăsat un mesaj telefonic, zicându-mi că toate bijuteriile mele sunt gata şi că mă costă o sută de dolari. Preţul mi se pare rezonabil pentru cantitatea de muncă depusă: reparaţia a trei lanţuri cu închizătoarea ruptă, a unei brăţări şi a unui inel, precum şi fabricarea a doua perechi de cercei din mărgele de jad. Ambele erau pentru Sara, cu ocazia Sfântului Valentin.

Femeia mă întâmpină surâzătoare, părăsindu-şi postul de radio unde asculta muzică arăbească. În ciuda bunei ei dispoziţii, îi citesc pe faţă o umbră de melancolie. Îi cunosc puţin viaţa pe care mi-o povestise pe bucăţi, în diferite ocazii. Căsătorită cu forţa de către familie cu un bărbat bogat, cuplul lor se destrămase foarte repede din cauza faptului că nu puteau avea copii. Mai târziu, intrase într-o relaţie cu un marocan, dar aceeaşi tragedie o lovise din nou. Pentru a salva mariajul, soţul ei decisese să adopte un nepot din ţară.

Care ar putea fi oare cauza tristeţii ei de februarie? Apelurile unei profesoare ca mine cu veşti proaste, în ajunul trimiterii buletinelor şcolare acasă?

De ce oare mă încăpăţânez să asociez problemele cuiva cu copiii şi cu situaţia lor şcolară? Femeia asta este atât de tânără şi frumoasă! Tot la fel de bine ar putea să fie îndrăgostită de unul din rarii clienţi care îi trec pragul buticului, surprinzând-o ca şi mine astăzi în timp ce ascultă muzică din ţara ei de origine. Printre cei care cumpără parfumurile ei contrafăcute şi bijuteriile de aur de proastă calitate, s-ar putea să se fi

găsit cineva care într-o zi îi strecurase o aluzie sau un surâs cu subînţeles.

În timp ce scotoceşte după bijuteriile mele într-o cutie plină cu săculeţi de plastic etichetaţi, femeia fredonează încă ultimele acorduri ale melodiei de la radio. Magazinul este gol iar luminile de la vitrinele cu bijuterii sunt numai pe jumătate aprinse. Clienţii nu abundă aici decât în perioada sărbătorilor. Astăzi mă prefac interesată de vitrinele ei cu bijuterii. Dar curiozitatea mea nu îi trezeşte niciun interes. Nu cred că am aerul cuiva care poartă lanţuri groase de aur la gât sau la încheietura mâinii.

Îl conduc pe Adam de mână de cealaltă parte a străzii, la Adonis.

Neinspirată perioadă de făcut cumpărăturile într-un magazin atât de mic, supraaglomerat la ora asta! Aproape în faţa fiecărei etajere aud vorbind românește. În spatele rafturilor cu borcane de castraveţi şi zacuscă, o recunosc pe Elena, eleva mea, împreună cu mama ei. Le evit cu prudenţă.

Adam şi cu mine ne urmăm traseul obişnuit. Mă opresc mai întâi la raionul de carne ca să cumpăr ficat, apoi la cel cu brânză, salamuri şi măsline, terminând cu cafeaua şi alunele. La secţia de legume, aleg ca de obicei un buchet de pătrunjel şi vinete. La fructe, nu mă pot împiedica să studiez îndelung cireşele şi caisele. Dumnezeule! Cireşe şi caise în plină iarnă! Prefer să mă mulţumesc ca de obicei cu portocale, mere şi pere.

Adam mă urmează în spatele căruciorului pe care îl împinge cu pântecul şi cu mâna stângă. La secţia de carne, vânzătorii au înţeles că ceva nu e în neregulă cu el. De când îl tot văd urmându-mă cu stângăcie, şi-au dat seama că surâsul lui e nicidecum expresia fericirii. Printre ei, este un marocan care mă curtează cu asiduitate. De fiecare dată când mă vede, se repede să mă servească: madame în sus, madame în jos. Ceilalţi au înţeles intenţiile lui şi se amuză. Am decis să îl las în plata domnului dacă ăsta e preţul să îmi pună în pungă mai mult ficat şi mai puţine pipote.

La întoarcere acasă descarc singură sacoşele din maşină. Ar fi prea dificil să fac o selecţie ca să-i pot da şi lui Adam ceva de cărat fără niciun pericol. Cred că şi el îşi aminteşte de ziua când alunecase pe alee şi făcuse praf două borcane de zacuscă şi unul de măsline. În schimb, Adam se plasează rapid în spatele uşii ca să o ţină larg deschisă în aşa fel încât să pot depune pungile la intrare.

Către ora trei după amiaza mă apuc de gătit. M-am gândit să prepar ficat cu sos de roşii şi cartofi cu ceapă. Reţeta este extrem de simplă: trebuie numai să fierb cartofii în coajă, apoi să-i tai rondele şi să-i amestec cu ceapă călită şi cu boia dulce.

Către ora cinci, Marta mă sună şi insistă să nu pregătesc nimic pentru petrecere. Îi răspund că mâncarea este deja gata. Îmi propune atunci să-l trimită pe Daniel să mă ajute, îi zic că nu e nevoie şi că dacă vrea cu adevărat să-mi fie de folos atunci să mă aştepte la intrarea casei lor. Înainte să închidă, Marta îmi aminteşte că trebuie să port roşu.

Ce ghinion! Fără această discuţie, aş fi putut minţi că uitasem de chestia asta. Acum, nu am nicio scuză. Voi fi obligată deci să îmi pun cămaşa roşie pe care nu o mai purtasem de ani de zile şi care nu se potriveşte cu niciuna din fustele mele. După câteva probe însă, abandonez ideea, cu riscul să o mânii pe Marta. O să port în schimb bijuterii roşii: cercei din coral, un inel sculptat în os de peşte, cumpărat în Cuba, şi o brăţară a cărei provenienţă am uitat-o cu desăvârşire.

Pentru Adam alegerea este uşoară de vreme ce singura lui recuzită roşie din garderobă este o cravată cu inimioare albe. Mă întreb cine a putut oare să îi facă un astfel de cadou. Aş putea să jur că este de la Marta. În prezent însă cravata se dovedeşte un accesoriu preţios care se asortează bine cu pantalonii lui de velur negru şi cu cămaşa gri deschis. Lui Adam îi place mult cravata şi o analizează atent în timp ce îi fac nodul.

De îndată ce a terminat cu îmbrăcatul, teama îi revine cu forţă. De dimineaţă nu încetează să mă interogheze despre invitaţi. Încercasem să-l calmez zicându-i că nu are niciun motiv să se îngrijoreze pentru că ştie pe toată lumea. Cu toţii erau prietenii noştri! Şi toţi ştiau despre starea lui. Atunci, unde e problema?

Adam se aşază pe canapea în timp ce eu continui cursa între baie şi dormitor.

Oare îşi dă el seama de această schimbare în rutina noastră de douăzeci de ani?

Adam nu era niciodată gata la timp. Ca să fim punctuali la întâlniri, ceea ce era obsesia mea, trebuia să începem pregătirile cu multă vreme înainte. De obicei, la vremea aceea eu eram cea care se aşeza pe canapea aşteptându-l să termine de ras şi de aranjat părul în dezordine. Faptul că nu era niciodată la zi cu tunsul făcea operaţia extrem de dificilă iar rezultatul foarte nesigur. Până era gata, băteam

nervoasă din picior. La final, ieşeam totdeauna din casă prost dispusă.

Adam nu dă acum niciun semn de nervozitate.

Daniel şi cu Marta ne aşteaptă la uşă ca să mă uşureze de imensul ceaun din fontă, după care îl sprijină pe Adam care înaintează cu greu pe aleea la fel de lunecoasă ca a noastră. Mulţimea de maşini staţionate în faţa casei lor îmi dovedeşte cu prisosinţă că suntem ultimii sosiţi.

Ceilalţi sunt cu toţii instalaţi în salon sau în bucătărie, în jurul castroanelor cu chipsuri şi alune, fiecare cu un pahar de băutură în mână. Adam surâde la toată lumea, singurul fel de a reacţiona la saluturile lor. Soţul meu nu fusese niciodată un mare vorbitor iar rezervele lui de histrionism sunt în prezent aproape complet anihilate. Ca şi înainte, Adam nu are decât să simuleze că ascultă conversaţia.

Marta a aranjat mesele la subsol. Feţele de masă şi şerveţelele sunt toate roşii, la care se adaugă decoraţii în formă de inimi şi Cupidoni de plastic.

Ne aşezăm imediat la masă, căci toată lumea e înfometată. Pe masă se află varză călită cu afumătură, iahnie de fasole, salată de vinete, cârnaţi, orez cu creveţi, pui cu curry. Invitaţii mă felicită pentru ficatul cu cartofi. Sunt fericită că încă mai pot surprinde pe cineva.

După ce se satură, bărbaţii urcă în salon iar femeile rămân la subsol, în jurul meselor, desculţe şi cu picioarele urcate pe scaune. Daniel insistă ca Adam să meargă cu ei sus, în ciuda privirii lui neliniştite. Îmi dau consimţământul fără să clipesc.

În scurtă vreme, vorbim despre dietă. Toată lumea cunoaşte reţete pentru slăbit şi le împărtăşeşte cu plăcere. Lucrul ăsta nu le împiedică să se înfrupte cu voluptate în timp ce numără caloriile fiecărei bucături. Cu toatele se miră că nu trecusem încă la *quinoa,* noua legumă miracol. Îndrăznesc totuşi să le expun cu timiditate teoria mea: organismul nostru nu transformă ceea ce nu este înscris în genetica noastră, din generaţie în generaţie. Elle susţin teoria diversităţii alimentare, eu pe cea a nutriţiei în acord cu anotimpurile şi obiceiurile părinţilor noştri. Nimeni nu pare să adere la opinia mea.

Femeile continuă imperturbabile să schimbe reţete de slăbit şi de preparat quinoa. Singurul sfat pe care îl iau în consideraţie este cel dat de Liliana privind prepararea esenţei de gălbenele. Zice că este un bun unguent pentru piele, mai ales a mâinilor care au tendinţa să se usuce la frig. Fiind singura care are aerul interesat de reţetă, Liliana îmi zice de asemenea că gălbenele fac un foarte bun ceai contra insomniei. De unde

o fi dedus că nu dorm prea bine în ultima vreme?

Sosirea brânzeturilor ne trădează încă o dată viciul lăcomiei. În privinţa asta, nu am nevoie să contrazic pe nimeni. Brânza face parte din codul nostru genetic. Păcatul, dacă e vreunul, sunt mai degrabă biscuiţii pe care lumea îi unge din abundenţă cu *Bleu danois, Frère André* şi *la passion des anges.*

Discuţia deviază în scurtă vreme către necesitatea de a ne face testamentul. Toată lumea dezbate pentru şi contra acestei practici, şi mai ales asupra chestiunii partajului moştenirii între copii şi defunct. Cine ar trebui să moştenească şi în ce proporţie?

Dora zice că, în caz de deces, ea ar vrea să-i lase toată moştenirea soţului ei Virgil. I se pare că acest lucru este moral şi just: soţul are întâietatea căci el a contribuit la strângerea averii. El are dreptul de a beneficia şi de a decide ce să facă cu banii lor.

Sanda afirmă contrariul: ar fi cea mai mare prostie să laşi moştenirea soţului şi nu copiilor. Este ca şi cum i-ai plăti zestrea pentru al doilea mariaj.

În ceea ce priveşte felul de a se odihni pentru eternitate, Roxana vrea să fie incinerată şi nu îngropată. Un mic grup de femei se revoltă: chestia asta nu face parte din tradiţia noastră ortodoxă. Roxana zice la naiba cu tradiţia, ea nu vrea să îngheţe opt luni pe an cât ţine iarna canadiană! Şi ca să ne convingă de seriozitatea spuselor ei, ne dezvăluie că a antamat deja procedura pentru cumpărarea unei nişe într-o capelă, nu departe de casă. Cele care vor să fie îngropate nu s-au decis încă unde anume să fie ultimul lăcaş. Multe oscilează între Laval şi Montréal, între a fi aproape sau departe de copii. Problema nu este mormântul, ci cine va veni să ne pomenească.

Dora lansează o întrebare care ne tulbură pe toate:

— Vă daţi seama, fetelor, că o să începem în curând să murim?

Noi suntem o comunitate care nu a cunoscut decât evenimente fericite: aniversări, nunţi, botezuri. Pentru decesele părinţilor, cei mai mulţi am participat la funeralii dincolo de ocean.

După ceva vreme mă decid să fac o tură pe sus să verific starea lui Adam. îl găsesc aşezat cuminte într-un colţ, cu un pahar de bere în faţă. Privirea care urmăreşte cu rapiditate pe cei care iau cuvântul lasă cu adevărat impresia că participă la discuţii. Ştiu că este obosit, dar aş vrea să mai întârziem puţin. Cu un mic gest din cap, îi fac semn să rămână acolo unde e.

Cred că cea mai bună strategie ca să recâştigi buna dispoziţie la o petrecere este să reîncepi să bei, ceea ce nu făceam niciodată înainte. De obicei, după felul principal, nu mai beam decât apă, lucru care mă făcea somnolentă, în prezent, un singur pahar de vin îmi redă energia.

Jos, fetele au revenit la subiectul dietei. E normal, căci au sosit prăjiturile. Desertul cade totdeauna în sarcina

Martei şi, ca de fiecare dată, nu ne uşurează supliciul. Pentru ocazie a cumpărat *cheese cake,* tort cu spumă de ciocolată şi prăjitură de zahăr ars. Se face încă o dată turul caloriilor ingerate în timpul serii.

Marta şi Daniel, împreună cu alte trei cupluri, vor pleca în vacanţă în insula Marguerita, în Venezuela, trădând paradisul lui Fidel pentru cel al amicului Chavez. Vreme bună, vreme rea, în fiecare an, ei pleacă în sud împreună. Acum fac planul ultimelor preparative şi, inevitabil, ajungem la chestiunea epilatului şi a părului pubian. Majoritatea femeilor sunt la menopauză, o bună ocazie să trecem în revistă ceaiurile contra bufeurilor de căldură. Toată lumea râde şi se amuză pe seama densităţii, a formei şi a culorii pământufului care ne-a mai rămas între picioare. Unele zic că sunt încă stufoase, altele mărturisesc cu dezolare că au chelit complet.

În timp ce coboară scara în căutare de pahare, Daniel surprinde câteva frânturi de conversaţie precum şi chicotele noastre, aşa că urcă discret înapoi, încercând să nu se facă remarcat.

În momentul despărţirii, constatăm cu toţii că pentru prima oară nimeni nu dansase în seara asta.

7

Adam nu adopta niciodată cu uşurinţă noi obiceiuri alimentare. Nici eu, de altfel. Lui îi plăcea tot ce era legat de carne, mie de legume. Ce mă obseda era să continui tradiţia culinară a părinţilor noştri. Abundenţa supermarketurilor americane precum şi preţurile scăzute, întreţinute în mod artificial de proasta calitate, făceau ca toate produsele să fie accesibile în toate anotimpurile. Adam refuza să admită că chestia asta era contra naturii.

Strămoşii noştri nu aveau niciodată acces la atâta mâncare, în acelaşi timp. În fiecare an, trebuiau să supravieţuiască cum puteau până la sosirea sezonului cald ca să profite de roadele naturii şi să-şi umple cămara. La sate, focarele de civilizaţie ale omenirii, lumea se hrănea în exclusivitate cu ceea ce oferea natura, obişnuinţă devenită apoi ritual. Penuria devenise tradiţie. Posturile de Crăciun şi de Paşte, de exemplu!

De ce deciseseră oamenii să țină post în perioadele astea ale anului? Pur și simplu pentru că erau perioadele în care nu exista carne.

Toamna, începând cu luna noiembrie, caprele, oile, vacile înțărcau din cauza gestației. Până primăvara, nu mai exista nicio sursă de lapte la țară. Același lucru se întâmpla și cu găinile care făceau mai puține ouă în timpul iernii, uneori deloc. Tăiatul porcului fusese stabilit pentru luna decembrie, când frigul juca rolul unui congelator natural. În tot timpul ăsta, lumea se mulțumea cu orice produs care rezista la frig, la conservare, la ținutul îndelungat în cămară: morcovi, ridichi, gulii, fasole, mazăre, linte, nuci, murături în oțet sau saramură precum castraveții sau varza. Nici urmă de roșii, salate, sparanghel, dovlecei, fasole verde sau ardei în fața ochilor.

În luna aprilie, găinile, rațele, gâștele începeau să facă ouă și să clocească, iar animalele gestante fătau: miei, iezi, viței. Dintr-odată, pe mese reveneau laptele, ouăle, carnea. În același timp, lumea folosea tot ce creștea din abundență pe câmpuri, pe lângă garduri, pe terenurile virane. Pământul se umplea de urzici, știevie, lobodă, rubarbă. După iernile lungi petrecute cu carne sărată, cu untură, cu legume conservate, cu semințe de tot felul, organismul reclama cu aviditate vitaminele și fierul din plantele verzi.

Vara era paradisul legumelor și al fructelor dulci, coapte la soare și nu în depozitele supermarketurilor, bombardate cu oxigen. Lumea profita mai întâi de fasolea verde, ridichi de primăvară, dovlecei, ceapă verde. Către luna august, era rândul roșiilor, vinetelor, ardeilor. În ce privește fructele, primăvara se mâncau cireșe, căpșuni, vișine: vara și toamna, pepeni, mere, struguri, pere, prune. În ce privea carnea, toamna era rândul puilor, al rațelor, al gâștelor, uneori vânat precum iepuri sau prepelițe prinse în lanurile de grâu proaspăt secerate. Pe malurile apelor, lumea adăuga peștele.

Și ciclul se relua în fiecare an.

Acum, în țările bogate lumea are acces la aceste produse tot timpul anului. A mânca în timpul iernii căpșuni reprezintă pentru mine o blasfemie. A neglija ridichile, guliile, varza murată, castraveții murați, un păcat capital.

Înaintea accidentului, Adam avea o plăcere nebună să ironizeze doctrina mea alimentară în fața musafirilor. La petreceri, le explica minuțios ce se găsea în farfuria lor, ținând seama de teoriile mele sezoniere. De îndată ce descoperea un ingredient condamnat, simula

indignarea extremă:

— Ce e oroarea asta? Ce caută felia asta de ardei la noi în casă în perioada asta a anului? Cine a introdus marfă de contrabandă la noi în bucătărie? Nu iese nimeni, vă rog! Sacii la control, vă rog!

În salatele de fructe, ciugulea numai strugurii toamna şi căpşunile primăvara. În schimb evita cu ostentaţie bucăţile de ananas, de mango, de papaia. După ce le înfigea în furculiţă, le studia şi le mirosea îndelung.

Sarcasmul lui nu mă agasa decât în magazine, când făceam cumpărăturile la sfârşit de săptămână. Adam arunca în cărucior castraveţi şi roşii, eu ridichi şi fasole verde. O săptămână mai târziu, cu o plăcere sadică îi arătam roşiile şi castraveţii muceziţi în fundul frigiderului înainte de a le arunca la coş cu dispreţ. Dat fiind că Adam nu gătea niciodată, era obligat să mănânce ce îi puneam în farfurie. Fidelă teoriilor mele sezoniere, nu mă aventuram niciodată să fac o salată de roşii iarna. Îi preferam totdeauna varza verde sau roşie, sfecla rasă cu hrean, morcovi şi ţelină. Uneori, în ciuda aversiunii lui Adam pentru această plantă care i se fixa cu îndărătnicie între dinţi, serveam la friptură o salată de pătrunjel cu usturoi sau gulii rase asezonate cu ulei de măsline. Combinaţia asta declanşa inevitabil sarcasmul lui Adam:

— De când mâncau strămoşii tăi ulei de măsline, femeie?

— Iată dovada că sunt deschisă la experimente.

Ce îl enerva cel mai tare era obiceiul meu de a pune ulei de măsline *extravierge* pe bucăţile de brânză *Bleu danois.*

— *Bleu danois!* E posibil ca strămoşii tăi să fi mâncat aşa ceva, fiindcă brânza li se împuţea totdeauna pe fundul puţinii. Dar dacă vrei să ştii părerea mea, cel mai bun ingredient care merge cu chestia asta este ceapa, pe cuvânt de cioban.

De când cu boala lui, mâncăm tot ceea ce îmi place mie. Aveam impresia că toată viaţa îmi sacrificasem gusturile pentru cele ale lui Adam: carne şi iar carne, de toate felurile şi în toate reţetele! Când mă gândesc câtă vreme am fost obligată să suport mirosul de friptură, aproape în fiecare zi!

Acum nu mai e cazul. Pot să mă dedic în voie vinetelor, roşiilor, dovleceilor, castraveţilor, verzei. Ne hrănim cu supe uşoare, piure de dovlecei, compoturi. În ce priveşte carnea, am instaurat obiceiul să nu mai mâncăm decât duminica, în zilele de sărbătoare sau când avem invitaţi. Ăsta era de altfel obiceiul părinţilor noştri, căci pentru ei carnea

era un ingredient rar.

Adam mănâncă fără fasoane tot ce îi pun în farfurie şi adoptă fără ripostă teoriile mele genetice. Dimineaţa mestecă două-trei fire de pătrunjel din buchetul pe care îl păstrez într-o cană de apă, lângă cafetieră. Între timp a învăţat pe de rost aportul în vitamina C a pătrunjelului, pe lângă faptul că anulează mirosul putred al gurii de după somn. În ţările calde, pătrunjelul a fost pentru secole cea mai bună pastă de dinţi. În prezent, Adam mănâncă tot ce gătesc fără să ceară dovezi despre calităţile nutritive de excepţie ale anumitor legume sau despre etica mea alimentară.

Este oare fericit cu aceste schimbări?

Adam răspunde afirmativ, cu un surâs larg. Nu întreb niciodată mai mult.

Efectul benefic al acestui regim alimentar asupra sănătăţii lui este evident. Colesterolul i-a scăzut în ultima vreme simţitor, fără ajutorul citostaticelor. În plus, am reuşit să suprimăm Advilul pe care medicii i-l recomandaseră pentru circulaţia sanguină, numai că se pare că tocmai acest tratament cauzase o explozie în creierul lui. Adam a devenit slab fără să fie anemic. Pântecul lui e suplu iar muşchii fermi.

Dacă reuşisem să reglez problemele trupului, cu totul altfel stăteau lucrurile cu creierul lui. În ce priveşte această parte a corpului, teoriile mele genetice nu valorau mare lucru, cu toate că medicii îmi confirmau că atacul îşi avea sursa în genetica familială: ambii bunici dinspre mamă muriseră în urma unui atac vascular, dar la venerabila vârstă de optzeci de ani.

Uneori, încerc să-mi imaginez creierul lui Adam, locul unde se instalase un inamic sâcâitor. Pentru mine, materia lui cenuşie vâscoasă luase dimensiunea feerică a unei păduri mitice. Uneori îmi imaginez că mă plimb cu Adam printre trunchiurile milenare ale arborilor cu corolă gigantică. Suntem în căutarea comorilor ascunse la rădăcinile lor! Numai că potecile care duc la aceste tezaure secrete sunt disimulate de imense hăţişuri de buruieni, ferigi, rugi mărăcinoşi. Explorările noastre sunt mult încetinite de bălăriile agresive, imposibil de stârpit, prin care ne croim cărări cu lovituri tenace de macetă. De îndată ce facem însă un pas înainte, în spatele nostru hăţişurile pun din nou stăpânire pe potecile înguste. Avansăm şi reculăm pe bâjbâite, pierdem direcţia, ne rătăcim ca să revenim încă o dată pe propriile noastre urme.

Aşa trebuie să arate labirintul memoriei lui încâlcite!

Mă întreb câteodată dacă e posibil să determinăm la ce dată semnăm cecul în alb al propriei noastre distrugeri. Care sunt actele mele cotidiene care mă vor distruge într-o zi? Ce alimente mă vor condamna la o moarte sigură? Şi în câtă vreme?

În prezent, oamenii sunt atât de protejaţi în viaţa de zi cu zi! Existenţa noastră nu mai este o luptă eternă contra mediului înconjurător, conceput să ne distrugă. Natura nu a fost şi nu este prietena noastră, contrar imaginilor vehiculate de publicităţi. Natura nu este frumoasă decât în broşurile agenţiilor de publicitate. În realitate, este ostilă, urâtă, este duşmanul nostru înverşunat. Natura este clădită să ne anihileze cu frigul, cu căldura, cu vântul, cu ploaia, cu crestele şi cu abisurile sale.

Ne-au trebuit mii de ani ca să o domesticim, să o facem să accepte coabitarea cu noi. I-am descifrat secretele fructelor otrăvitoare, i-am dezgropat rădăcinile care ne pot hrăni pe vremea anotimpului rece, ne-am căţărat până în vârful copacilor ca să culegem fructele cele mai ciudate, am învăţat să ne vindecăm cu ierburile cele mai umile. Am devenit o rasă de învingători şi de distrugători.

Blestemul zace însă în sângele nostru şi îl transmitem din generaţie în generaţie, căci oamenii nu sunt făcuţi să dureze. Încă din prima zi de viaţă, suntem condamnaţi.

8

Marţi, şase martie, avem deja nouă grade afară. Am intrat în vacanţa de primăvară. Ca şi Adam de altfel, care a trecut cu bine testele de limbă şi de caligrafie. Din ianuarie şi până acum a învăţat 100 de cuvinte noi în franceză şi 30 în engleză.

Dimineaţa ies pe balcon să urmăresc în voie cele două veveriţe care se fugăresc nebuneşte pe trunchiul arţarului. La răsărit, am auzit chiar cântecul păsărelelor.

Adam mă urmează peste tot, târşâindu-şi papucii. Nu pare prea în formă. Nimic din ce îi zic nu pare să îl intereseze. Gândurile îi sunt complet întoarse spre interior, îmi dau seama de acest lucru după traiectoria ochilor lui care îmi evită privirea.

Inutil să îl întreb la ce se gândeşte. Multă vreme i-am pus întrebarea asta, pe care o lua mereu drept un test. De frică să nu rateze răspunsul, îşi lua de fiecare dată mii de precauţii înainte de a răspunde.

În ultima vreme, am încetat să-l mai iscodesc despre stările lui de spirit. Rareori se întâmplă ca Adam să-mi împărtăşească gândurile lui,

dar când o face, mă bine dispune. De fiecare dată mi se pare că ăsta ar fi semnul însănătoşirii lui complete. Ceea ce îl împiedică să o facă mai des este probabil teama de a nu se trăda. Tot ce îşi doreşte este să nu mă dezamăgească.

E curios că Adam trăieşte cu ruşinea imperfecţiunii lui, fără să înţeleagă cauza acestei stări. Cu ce a greşit oare? Ce se întâmplase?

Incapabil să răspundă acestor întrebări, aşteaptă soluţia în tăcere. Până la elucidarea misterului, încearcă să nu se aventureze în teren necunoscut.

Astăzi mă decid să fac un grătar de porc. Decongelez două bucăţi de carne şi aprind grătarul afară. Îi explic lui Adam că celebrăm sosirea precoce a primăverii. Ca şi când aş avea nevoie să mă justific de ce mâncăm carne în timpul săptămânii!

Îl întreb dacă vrea să se ocupe de grătar, dar refuză categoric. Nu-i place focul! Incandescenţa cărbunilor răscoleşte probabil în străfundurile memoriei sale tragedii milenare. În dedalul pădurii mistice a creierului său, Adam descoperă secrete teribile, îngropate în trecut.

Amintirile astea nu privesc viaţa lui, ci cea a hoardelor de vânători, de războinici care îl precedaseră pe pământ. În ciuda faptului că Adam nu reuşeşte să-şi animeze memoria recentă, pădurea mistică a minţii lui este în schimb bântuită de măcelurile lui Ghingis Han, ale turcilor otomani în faţa Vienei, sau ale cruciaţilor în Ţara sfântă. Incendiul marelui Templu de la Ierusalim îi obsedează încă memoria profundă. Lui Adam îi e teamă să-şi întâlnească strămoşii.

După-amiază, Sara ne telefonează ca să ne cheme la cabinet pentru detartraj. Marţea este ziua cea mai puţin încărcată a săptămânii. Conform statisticilor, pur şi simplu lumea nu vine la dentist marţea. Sara ne-a programat la sfârşitul zilei pentru ca Adam să nu dea nasul cu prea multă lume în sala de aşteptare. Din acest motiv, Sara va păstra numai o asistentă, lăsând secretara să plece acasă.

La sosirea noastră, Sara este ocupată cu o urgenţă. Pe scaun are un tânăr care suferă de un teribil abces. Sara întârzie mai mult ca de obicei cu acest caz, iar Kathy, asistenta care lucrează cu celălalt dentist plecat în concediu, începe să se impacienteze. În mod sigur ar fi vrut să profite de absenţa şefului ei ca să o şteargă înainte de program, dar nu poate pleca fără acordul Sarei. De îndată ce o vede ieşind din cabinet, Kathy o șterge într-un minut.

Adam se prăbuşeşte epuizat pe scaun în sala de aşteptare. Ca de fiecare dată, începe să tremure uşor, aşa cum i se întâmplă de fiecare dată când merge la doctor. Îi arăt revistele de pe măsuţă, dar el îmi face din cap semn că nu, cu ochii fixaţi în covor. La ce bun să îi reamintesc că eram în cabinetul fiicei noastre? Ce mult aş fi vrut să-şi amintească de faptul că el fusese cel care supraveghease renovările la clinica asta atunci când Sara decisese să-şi deschidă propriul cabinet. Adam schimbase covorul, demolase zidul care separa recepţia de sălile de consultaţii, văruise pereţii, schimbase lustrele. Sara voia să prezinte vechii clientele un nou chip şi mai ales o nouă tehnologie.

Tania, asistenta Sarei, îmi face semn să o urmez în sala de radiografie, cu o privire inchizitoare în direcţia soţului meu. Când mă ridic de pe scaun, Adam mă întreabă dacă poate să vină cu mine. Îi răspund că e periculos din cauza radiaţiilor. Îi fac încă o dată semn cu capul spre revistele de pe masă, dar el se ridică în picioare şi se postează în faţa ferestrei dinspre stradă.

Tania nu pare prea în formă. Obrajii îi sunt roşii de oboseală, sau de mânie poate, nu-mi dau seama, dar o cunosc destul de bine ca să miros conflictul ţinut sub jăratec. Am devenit expertă în a capta undele adversităţii. Sara îmi povesteşte uneori despre neînţelegerile dintre cele două asistente. Care ar putea fi oare sursa conflictului de azi?

După radiografie, revin în sala de aşteptare. Adam este încă în picioare, în faţa ferestrei, ocupat să urmărească traficul maşinilor, intens în ciuda orei tardive.

Sara a terminat de completat prescripţia tânărului, iar acum îi face instrucţia cum să prevină eventualele complicaţii. Oricare ar fi situaţia! sfătuieşte să-şi clătească gura cu apă şi sare de trei ori pe zi. Buna metodă strămoşească!

Sara ne conduce apoi în cabinetul ei: eu mă instalez pe scaun, iar Adam rămâne în picioare alături de noi. Instinctul meu a funcţionat bine: Sara vituperează împotriva lui Kathy care a tras mâţa de coadă pe toată durata absenţei şefului ei. Numai că ea nu e în vacanţă! în timpul concediului patronului, ar fi trebuit să o ajute pe Tania să facă apelurile la pacienţi. Kathy nu făcuse decât să se uite toată ziua pe Facebook.

Tania tace dar manipulează cu vigoare tubul de absorbţie. Mă simt vinovată căci vizita noastră o pedepseşte de fapt tot pe ea, obligând-o să rămână peste program.

Dinţii încep să mă lase, unul câte altul. Smalţul molarilor de jos

este extrem de uzat din cauza frecării cu coroanele de sus, mult mai dure. Sara depistează de asemenea un început de pierdere osoasă considerabilă de ambele părţi ale maxilarului, ceea ce favorizează formarea unor buzunare la rădăcina dinţilor. Resturile de mâncare se acumulează în profunzime acolo unde nici firul dentar nici peria nu poate să le cureţe. În seara asta, Sara descoperă un alt punct de infecţie între ultimii dinţi de sus, pe care îl tricotează viguros cu acul. Mă uit impasibilă la firul de sânge care se scurge prin tubul transparent de absorbţie. Cu ajutorul chiuretei, Sara coboară cât poate de adânc, între gingii. Mă întreabă dacă mă doare şi îi zic nu. Tania râde neîncrezătoare, dar Sara o liniştește:

— Este singura persoană din câte cunosc care suportă chestia asta fără anestezie.

Încerc să mă deculpabilizez zicând că chestia asta este pentru binele meu. Aproape că îmi e ruşine de rezistenţa mea la durere.

Lui Adam însă trebuie să îi facă anestezie ca să îi detartreze gingiile în profunzime. La ultima vizită, tatăl ei se comportase destul de bine, dar nu vrea să rişte nimic. Saliva lui acidă favorizează acumularea de tartru pe care Sara îl excavează viguros cu chiureta.

Sara îmi explică în detaliu fiecare procedură şi îmi arată interiorul gurii lui Adam în oglinda ei care măreşte totul până la detalii înfiorătoare. În primul rând, tatăl ei ar avea nevoie de un alt implant şi de o placă ocluzală pentru noapte. În timpul somnului, Adam scrâşneşte cu forţă din dinţi, ceea ce accelerează uzura smalţului.

Tania iese câteva minute din cabinet, timp în care Sara îmi cere să ţin tubul de absorbţie. Sângele ţâşneşte cu abundenţă din gingii, dar eu sunt foarte rezistentă la astfel de imagini.

— Sângele tău albastru, tată! zice Sara, surâzând.

Adam nu pare amuzat de remarcă: în mod evident, nu îşi mai aminteşte gluma. De la accident, a uitat să menţioneze originea lui aristocratică şi lungul şir de filosofi refugiaţi în Occident după al Doilea Război Mondial. Cărţile lor cu foi casante sunt aliniate corect pe etajerele noastre, fără ca cineva să le fi citit vreodată.

La plecarea noastră, Sara ne roagă să o conducem acasă cu maşina. Dimineaţa preferă să vină la clinică cu autobuzul, fiindcă nu locuieşte departe. Dar după o zi aşa de lungă, drumul de întoarcere i se pare epuizant. De obicei, după program Michel vine să o ia acasă cu maşina, dar în seara asta decidem să îi dăm o pauză.

În faţa blocului unde locuieşte, ne invită sus la un pahar, dar o refuz. Este prea târziu pentru Adam, iar eu detest să conduc noaptea.

Sara ne îmbrăţişează şi coboară din maşină.

Sâmbăta asta, vreau să termin cartea lui Salman Rushdie, *Luke and the Fire of Life.* Mulţimea de personaje mă face să pierd firul poveştii destul de des. Pentru o fabulă de copii, mi se pare că subiectul este mult prea stufos.

Ori, se poate ca plictisul meu să fie cauzat de pauzele prea lungi pe care le-am făcut de când am început cartea.

Alături de mine, Adam parcurge încet un album cu benzi desenate. Din timp în timp, se opreşte din citit ca să se uite la mine.

La pagina cincizeci şi patru, găsesc un pasaj care mă amuză. Este vorba de competiţia de ghicitori între Luke şi *The Old Man of the River*. Îl întreb pe Adam dacă vrea să le asculte în engleză, o bună ocazie să practice ora de limbă. Acceptă, mulţumit de întrerupere: în mod evident, cartea lui nu îl atrage prea tare.

Încep cu ghicitoarea asta: *lt stands on one leg with its heart in its head2:*

Adam râde. îl întreb de ce.

— Pentru că e prea grea pentru mine.

Râd şi eu: chiar şi pentru mine e dificil.

Îi dau răspunsul în engleză: *the cabbage.* Adam nu îşi aminteşte ce înseamnă, aşa că îi dau traducerea în româneşte, *varză.*

— Adam, nu îţi mai aduci aminte? Varză, viezure, mânz, mazăre, zmeură. Vestigiile dace ale limbii române, limba pe care o vorbeam înainte de a fi cuceriţi de romani, acum două mii de ani.

Lingviştii stabiliseră o listă de aproximativ o sută de cuvinte dace în limba română de azi, majoritatea fiind recognoscibile după faptul că conţineau litera z. Cu toate astea, nu sunt deloc sigură că cele pe care i le citez lui Adam sunt cu adevărat de origine dacă, în ciuda prezenţei literei z. Oare dacii cunoşteau deja mazărea?

Adam a uitat gluma pe care mi-o servea de fiecare dată că-i dădeam să mănânce mazăre:

— Şi unde este, mă rog, varză, viezure, mânz. Muiere, unde ţi-e mândria de femeie dacă?

---

[2] Ce stă într-un picior cu inima pe cap.

Adam a uitat complet chiar și glumele pe care le făcea pe seama originii cuvintelor care desemnau în română cele două organe genitale: pizdă și pulă. Adam îmi explica altă dată cu un aer doct că pizdă e probabil de origine dacă datorită mirosului de brânză, și el un cuvânt dac fără îndoială. Puia nu putea să fie decât latin căci românii erau un popor futut de toţi invadatorii, încă din negura timpurilor.

Ca să punem capăt disputei, am fi putut pur și simplu să ne uităm în DEX-ul pe care îl cărasem în bagajele noastre de imigrant. Dar de ce să ne batem joc de etimologia personală inventată de Adam?

Continui cu următoarea ghicitoare: *What is it that you can keep after giving it to someone else?*[3]

— Și asta e prea grea pentru mine, zice Adam fără să facă niciun efort de a simula că ar căuta răspunsul.

Privirea lui începe însă să îi trădeze neliniștea. Și dacă răspunsul este foarte simplu?

Încerc să îl liniștesc:

— Înțelepciunea orientală, ce vrei. Și pentru mine e la fel de grea ca pentru tine. Răspunsul este *your word,* cuvântul.

Adam nu sesizează legătura.

— Asta înseamnă că chiar dacă dai cuvântul cuiva, îl păstrezi, încerc eu prima explicaţie care îmi trece prin cap, fără să fiu convinsă că este cea mai bună pentru Adam.

— Dar cum poţi să dai cuiva cuvântul?

— Nu cuvântul, ci obiectul promis de cuvânt.

— Și chestia asta este valabilă pentru fiecare obiect?

— Nu pentru fiecare, ci numai pentru cele care implică un retur. Vrei să continui glumele sau nu?

Adam face din cap afirmativ dar fără prea mare entuziasm. Îi spun că de acum înainte, o să îi dau și răspunsul la ghicitori, așa că nu e nevoie să se neliniștească.

— Ascult-o pe asta, că e chiar amuzantă: *What de sea monsterscat 4?*

— *Fish and ships*[5]. Îi zic râzând din toată inima.

---

[3] Ce anume poți păstra după ce l-ai dat cuiva?

[4] Ce mănâncă monștrii oceanici?

[5] Pește și vapoare.

Adam nu se amuză deloc.

— Nu îţi mai aminteşti ce am mâncat când am fost la Halifax? Am mâncat fish and chips şi am băut bere Alexander Keith. *Fish and chips.* Peşte cu cartofi prăjiţi? Aici, în loc de *chips,* zice *ships,* adică vapoare.

— Când am fost noi la Halifax? mă întreabă Adam, indiferent la explicaţiile mele.

— Când ai împlinit patruzeci de ani. Atunci am făcut turul provinciilor atlantice cu maşina. Trei mii de kilometri în două săptămâni. Tu ai condus tot timpul fiindcă eu aveam piciorul în ghips de la o căzătură.

— Avem poze?

— Nu, din păcate. Am pierdut memoria aparatului de fotografiat. Nu ne-a mai rămas nici măcar o poză.

Lipsa de dovezi îl face pe Adam să se îndoiască de ce spun. Nu este prima oară că bănuieşte că îl duc cu preşu'. Oare nu cumva îl pun la încercare spunându-i că a uitat cutare sau cutare eveniment când de fapt nici nu se petrecuseră în realitate? Şi dacă tot circul ăsta pe care îl fac cu lipsa lui de amintiri nu e decât o şmecherie? Nu cumva planul meu era să îi induc o nouă imagine despre el însuşi?

— Nu are importanţă, îi zic ca să închei discuţia.

Regret deja că l-am antrenat în lecţia asta de engleză, dis de dimineaţă.

— Ascult-o pe asta, e chiar specială: *What has been there for millions ofyears but is never more than a month old?*

— Este luna, *the moon!*

Mă pun din nou pe râs cu poftă, dar Adam este greu de amuzat astăzi:

— Tu ai fi ghicit răspunsul? mă întreabă el, neîncrezător.

— Nici vorbă. Dar este ingenios, trebuie să recunoşti.

Eu ar trebui să recunosc că ghicitorile nu sunt deloc cea mai bună metodă să practici o limbă străină. Ceea ce mă distruge însă nu este faptul că soţul meu a pierdut engleza, ci simţul umorului.

În cursul săptămânii, temperaturile urcă până la douăzeci şi cinci de grade. Statisticile spun că asta ar fi iarna cea mai călduroasă în ultimii şaizeci şi cinci de ani.

Unele păsări migratoare s-au întors deja. De dimineaţa până seara, cerul e traversat de cârdurile de raţe şi de gâşte sălbatice în drumul lor către nord. Alte specii nici nu părăsiseră teritoriul.

Dimineaţa le aud ciripind aliniate ca mărgelele pe firele electrice. Marile mamifere şi rozătoarele se treziseră deja la viaţă, în timp ce altele nici nu intraseră în hibernare. Cel mai rău însă cu astfel de temperaturi clemente este că paraziţii supravieţuiseră gerului: gândacul de porumb, cel al fasolei şi al pinilor urmau să devasteze culturile şi copacii mai abitir ca de obicei. Se prezicea chiar că muştele negre, căpuşele, viespile şi bondarii vor fi mai agresivi ca niciodată. Focurile vor distruge preeriile în vestul canadian chiar înainte de sosirea primăverii.

Iarna asta clementă ameninţă ceea ce anumiţi analişti canadieni numesc *our sense of seif.* Schimbarea climatică riscă să pună în pericol identitatea canadiană. Pentru Canada, iarna nu este un anotimp oarecare: iarna ne diferenţiază de restul lumii. Gerul polar este o mândrie naţională pe care nimeni nu ne-o poate lua. Fără acest anotimp greu de suportat, percepţia despre identitatea canadiană se va schimba ea oare? Ce altă dovadă irefutabilă vom putea oferi despre determinarea noastră de a supravieţui?

Iarna este încercarea supremă la care trebuie să facă faţă fiecare nou venit pentru a deveni canadian. Iarna este botezul de foc. Durata şi asprimea anotimpului alb este o barieră naturală care îi ţine la distanţă pe nedoriţi. Acum lumea se nelinişteşte la ideea că ţara va fi invadată de hoardele barbare. Mitul frigului canadian începe să se topească precum calota polară.

Articolul pe care-l citesc în revista *MacLean's* referitor la acest subiect se încheie pe o notă sumbră în ceea ce priveşte soarta hockey-ul, sportul nostru naţional. Imposibil să se mai nască un al doilea Wayne Gretzky din cauza stării patinoarelor de cartier, acolo unde se antrenau geniile precoce încă din fragedă pruncie.

9

Luni dimineaţă scot scaunele de grădină pe terasă pentru ca Adam să stea la soare în timpul absenţei mele. La ora opt dimineaţa este atât de cald că se poate ieşi afară în mâneci scurte.

Înainte de a pleca la şcoală, îi repet lui Adam că astăzi voi veni acasă pe la ora zece seara din cauza şedinţei cu părinţii. Îi explic de asemenea că trebuie să se hrănească cu ghiveciul pe care i l-am lăsat pe contoarul de la bucătărie, ca să nu fie nevoit să îl încălzească. În afară de televizor, Adam nu are voie să aprindă nimic altceva în casă.

Astăzi termin orele la patru şi jumătate, dar prefer să rămân la şcoală până la întâlnirea cu părinţii care începe la ora şapte seara. Între

timp, răspund la e-mailurile acumulate de câteva vreme, răsfoiesc o revistă şi încep corectarea lucrărilor. Colegul Mario mă invită să mâncăm undeva, în cartier, dar refuz. Îi zic că mi-am adus de acasă un lunch dublu. În plus, păstrez în sertar un sac de alune pe care le ronţăi în timp ce corectez mâzgălelile elevilor mei.

Serge trece să-şi ia rucsacul. Îmi împing scaunul către birou ca să-l las să se strecoare prin coridorul strâmt care ne separă. Nu-i adresez niciun cuvânt. La rândul lui se aşează în tăcere pe scaun şi răscoleşte îndelung în sertar. Tocmai s-a întors din Franţa: la sosire, l-am întrebat dacă a călătorit bine, atât şi nimic mai mult. În general evit orice contact cu el.

Am devenit oare prea suspicioasă? De când sunt soţia unui om bolnav, îmi imaginez că toată lumea mă compătimeşte.

Mario se decide şi el să rămână la şcoală. Sala profesorilor este aproape goală, căci toată lumea a plecat să mănânce la exterior. În loc de cină, Mario şi-a cumpărat o cafea. Şi el se retrage în spatele unui maldăr de lucrări de corectat, pe care le parcurge fără chef.

Din partea dreaptă a sălii, răsună vocea ascuţită a lui David, profesorul de matematică, despre greva studenţilor contra măririi taxelor şcolare. Ceea ce David critică este refuzul primului ministru de a se întâlni cu liderii grevişti, lăsând ministrei educaţiei sarcina dificilă a negocierilor. Întâlnirile între cele două tabere deveniseră un adevărat război al nervilor, dar tinerii erau mult mai înzestraţi decât guvernul pentru această luptă de gherilă. Lucru şi mai important, tinerii rezistă mai bine la nopţile nedormite, ori negocierile şi conferinţele de presă se prelungesc adesea până după miezul nopţii. Nu e deloc greu de ghicit cine va ieşi învingător din acest maraton nocturn.

Întâlnirea cu părinţii are loc în sala de sport, situată la subsol. De o oră, cei trei oameni de serviciu instalează mesele pentru profesori şi scaunele pentru părinţi.

În coridor, dau peste Philippe şi ne oprim să vorbim puţin. Într-un fel, noi doi suntem cunoştinţe vechi. La epoca la care începeam să predau la şcoala Saint-Norbert, proaspăt angajată de Comisia şcolară, el lucra acolo ca îngrijitor. La începutul acestui an şcolar, l-am regăsit aici.

Astăzi îl întreb pentru prima oară de ce a părăsit Saint-Norbert, iar el îmi răspunde că din cauza birocraţiei. Fac din cap semn că înţeleg, fără să cer detalii despre felul în care birocraţia comisiei şcolare ar putea afecta munca unui îngrijitor.

Philippe are aerul unui bătrân rocker, cu pletele lungi şi albe strânse într-o coadă de cal, jeanşi uzaţi şi helănci terfelite. De la fereastra clasei mele situată la etajul al doilea îl privesc câteodată fumând în curtea şcolii. Imaginea lui îmi evocă un Steve Jobs second hand. Pe vremea când lucram la Saint-Norbert, Philippe locuia cu mama lui, decedată în urmă cu doi ani de un cancer. La epoca aceea, detectasem la el o anume atracţie pentru mine, care se manifesta în faptul că sala mea de clasă era mai curată decât cea a colegilor mei. Tabla era curăţată cu grijă de praful de cretă, coşul de reciclabile golit în fiecare zi iar pupitrele elevilor curăţate la interior. Philippe nu mai este decât umbra a ceea ce fusese înainte. Mirosul de ţigară s-a îmbibat în hainele lui, pe lângă faptul că a slăbit periculos de mult şi a pierdut un dinte pe care nu are bani să îl înlocuiască. Fiorul erotic dintre noi nu mai este decât o amintire.

Când cobor la subsol, cele două rânduri de scaune din faţa mesei mele sunt deja ocupate. Printre părinţii pe care i-am convocat, numai cei ai lui Jamal şi Ernesto s-au prezentat. Mama Sabrinei mă evită sistematic după ultima noastră discuţie la telefon. Este evident că femeia a abandonat lupta pentru salvarea progeniturii ei de la pierzanie şi tot ce vrea este să o las în pace. Celularul ei este scos din funcţiune iar mesageria telefonului de acasă este plină. Ca să o convoc la întâlnire a trebuit să-i trimit o scrisoare prin poştă. În ultima lună, Sabrina a fost suspendată pentru două săptămâni: în prima zi de şcoală, i se administrase o nouă suspendare din cauză că în timpul recreaţiei îl zgâriase cu sălbăticie pe un coleg.

Cei doi părinţi ai lui Jamal sunt foarte tineri: tatăl este haitian iar mama, marocană. Jamal are părul creţ al tatălui şi ochii magnifici ai mamei. Părinţii i-au cărat cu ei şi pe cei trei copiii mici care aleargă nebuneşte prin sala de sport. Cei doi sunt separaţi, iar Jamal face regulat naveta între două locuinţe.

Cum să-l ajut pe Jamal pentru care şcoala nu mai este decât o sală de aşteptare plictisitoare până în luna septembrie când va atinge vârsta legală de abandon? în aşteptarea termenului, tot ce face este să ridice şcoala în sus.

Părinţii ştiu foarte bine acest lucru. Tatăl găseşte de cuviinţă să-mi spună că acasă Jamal este foarte cuminte, îi răspund că asta e valabil pentru toţi elevii care deranjează la şcoală: acasă sunt nişte îngeri. Mama îmi promite că va angaja un profesor privat ca să-l ajute pe Jamal

să recupereze timpul pierdut de ani de zile. Mă întreabă dacă aș putea să-i dau lui Jamal ceva exerciții suplimentare. Îi răspund că este suficient să le facă pe cele din caietul pe care nu l-a deschis de la începutul anului școlar. Ca să-i fac pe plac, îi promit totuși să fotocopiez câteva materiale în plus. Mama mă imploră să notez în agenda școlară toate prostiile lui Jamal. Problema este că Jamal zice că a pierdut-o, ca și pe celelalte două dinainte. Mama îmi promite să îi cumpere ea alta, dacă școala nu mai poate să îi dea încă una gratis. Prea multe promisiuni ca să fie adevărate! Aceleași pe care mi le făcuse la prima întâlnire cu părinții.

Următoarea la rând este mama lui Ernesto al cărei decolteu pronunțat îi face pe toți bărbații din sală să întoarcă capul după ea. Este machiată exagerat și poartă o perucă blondă care îi pune în evidență pielea măslinie de Columbiană.

Ca și la telefon, femeia mi se plânge că a pierdut controlul asupra fiului ei de când îi murise mama, cea care se ocupa de fapt de Ernesto. De atunci, ea și fiul sunt în război permanent. Femeia îmi promite că va cere ajutorul fostului ei soț de îndată ce va reveni din Columbia.

Către ora nouă seara, defileul se termină cu părinții Selenei. Mama este mexicancă iar tatăl chinez. Este pentru prima oară că văd acest cuplu și mă întreb ce caută aici. Selena nu este strălucită la școală, dar cel puțin este liniștită. Nu m-am plâns niciodată de ea, la nimeni: de-abia dacă îmi dau seama că există în timpul orelor de curs.

Mama a venit să ceară același tip de suport psihologic pentru Selena ca și pentru sora ei mai mare. Nu înțeleg despre ce vorbește. Îmi zice că medicii i-au diagnosticat recent un cancer la sân, și că școala a decis să ofere asistență numai unui copil, alegând-o pe fiica cea mare. Cei doi nu înțeleg de ce au exclus mezina de la acest tip de sprijin de care Selena va avea în curând tot atâta nevoie ca și sora ei. Femeia își păstrează surâsul pe buze pe toată durata conversației, dar tatăl mă privește cu o figură crispată. Îmi notez informația în agendă și le promit că voi vorbi cu directoarea.

Cu ocazia asta constat încă o dată circuitul închis al dosarelor elevilor care se aliniază corect în clasoarele psihologilor fără să își croiască drum către cei care sunt în contact cu ei în fiecare zi.

Sala s-a golit aproape în întregime. De data asta avem mai puțină lume decât la prima întâlnire din octombrie, și asta din cauza timpului frumos de afară. În acest moment, numai Elena, profa de matematică, este încă lipită de scaun, în fața unui lung șir de părinți care încep să îți

manifeste nerăbdarea. Din cauza accentului rus, Elena are nevoie de mai mult timp ca să își termine explicațiile. Dar de ce oare se încăpățânează să parcurgă cu fiecare părinte buletinul școlar în întregime de vreme ce cu toții l-au primit deja prin poștă?

Îl zăresc pe Olivier îndreptându-se către mine. Pare mulțumit după ce le-a frecat ridichea la toți părinții despre lipsa de talent a progeniturii lor. Ce își imaginează ei? Că arta e la îndemâna oricui? Că toată lumea poate fi artist? Fals! le zice el cu arțag la fiecare ședință. Acum, se plimbă pe la mese să ia pulsul întâlnirilor și să-și dezmorțească picioarele. Manipulat cu forță, bastonul lui ia amploarea unuia de mareșal.

Țelul lui este să ne împărtășească ultima sursă de nemulțumire, căci în cele din urmă a reușit să găsească un motiv de protest. Anul trecut, direcția desemnase câțiva elevi să treacă prin fața meselor noastre cu sticle de apă, numai că anul ăsta serviciul de catering fusese uitat. Noua directoare decisese să depună sticlele la intrare pentru ca fiecare profesor să se servească singur. Olivier e decis să aducă subiectul în fața Adunării generale.

Azi dimineață, înainte de începerea cursurilor, Olivier se deplasase până în colțul meu îndepărtat din sala profesorilor ca să îmi facă morală referitor la elevii mei. Nu e prima oară că îmi spune că îmi detestă clasa. Cu copii recalcitranți precum Sabrina, Ernesto și Jamal, clasa mea are reputația că deranjează toate cursurile, mai ales cele de artă plastică. Cu timiditate i-am răspuns că eu sunt diriginta și nu mama lor. Numai că nimic nu putea să îi domolească furia! Olivier și-a continuat imperturbabil rechizitoriul: Ernesto îi mâzgălise tabla cu vopsea, Sabrina aruncase un borcan de acuarelă pe desenul lui Moise și toți elevii plecaseră de la curs fără să-și cureţe pensulele. Cu bastonul instalat pe dosarele mele, a continuat să-mi detaileze toate boacănele și slaba înzestrare artistică a elevilor mei. În fața stării de surescitare în care se afla, nu am îndrăznit să-i dau lui Olivier același sfat pe care îl dau tuturor celor care se plâng de grupul meu: pe elevi e mai bine să-i încânți decât să-i provoci.

La ora prânzului, mânia lui se evaporase ca prin farmec. După ce mâncase, revenise la biroul meu cu o fotografie descoperită pe internet reprezentând o imagine luată la începutul secolului trecut, chiar din locul unde se afla acum școala noastră. În ea se vedeau câteva călești staționate în piața din fața bisericii. La epoca aceea, Saint-Justin nu era

decât un teren viran. În fotografie, se mai vedea de asemenea casa albă cu stâlpi sculptaţi, în prezent o ruină abandonată. Surprinzătoare era femeia care stătea pe balconul casei dând spre stradă. Olivier a remarcat aerul ei melancolic, sau pur şi simplu nefericit, în hainele de doliu.

Olivier poartă în el virusul eternei nemulţumiri. De dimineaţa până seara, bombăneşte necontenit şi reproşează ceva cuiva, chiar în timpul conversaţiilor amicale. Ieri, de exemplu, flutura o hârtie dezlipită din toaleta profesorilor cu instrucţiuni despre felul de a ne spăla corect mâinile după utilizare. Oare cine ne credea atât de imbecili încât să nu ştim cum să ne săpunim, frecăm, clătim după ce ne ştergem la fund? În orice caz, Olivier era decis să ajungă cu chestiunea până la direcţie.

Când ajung acasă, găsesc lumina din salon aprinsă. Adam doarme pe canapea cu televizorul deschis. Nu a auzit uşa de la intrare şi nici momentul când am urcat treptele scârţâitoare.

Îl privesc câteva minute cum doarme cu palmele împreunate sub obrazul stâng. Adam mi se pare acelaşi dintotdeauna, bărbatul pe care l-am privit dormind timp de treizeci de ani. Nimic nu-i trădează boala. Adam nu poate fi o altă persoană! Trupul, chipul, buzele lui sunt aceleaşi. Este bărbatul de care mă îndrăgostisem nebuneşte în tinereţe. Mica pată pe creierul lui nu-l transformă în cineva mai puţin demn de a fi iubit, cineva care ar trebui abandonat.

Cu cine aş putea să îl înlocuiesc? Cu Olivier care îşi plimbă bastonul ca pe un trofeu ca să-mi arate că, chiar şi cu un picior ţeapăn, este o partidă mai bună? Sau cu Serge care se preface mereu că este deranjat de scaunul meu? Dacă nu, cu Mario, divorţat, mereu pe cale să regleze problemele fiului său care a abandonat şcoala?

10

Vineri seara, Adam îşi mestecă fără chef porţia de măsline. Sfertul de memorie intactă nu a uitat să deteste regimul mediteranean. Înainte de accident, îmi era foarte greu să îl conving de faptul că măslinele făceau un pic parte din genetica noastră. Nesuferita de genetică! Cât de mult detesta Adam formula asta care ocupa un loc semnificativ în conversaţiile noastre.

— Noi nu avem măslini în ţară, punct final, zicea el la capătul răbdărilor.

Ăsta era felul lui de a se revolta contra acestor produse care ne umpleau frigiderul. Ce să mai zic de uleiul de măsline extra-virgin? O adevărată oroare când îl descoperea în salate!

— Dacă e să mă iau după teoria ta, organismul meu nu ştie să asimileze uleiul de măsline de vreme ce nu am mâncat când eram mic. Atunci, de ce vrei să mă otrăveşti?

— Biblia zice să pui în gura ta şi ce este amar.

— Arată-mi te rog acest pasaj şi mănânc Biblia cu coperţi cu tot.

Schimbul ăsta de replici acompania în mod inevitabil serile când, neavând timp să gătesc, improvizam o cină frugală care nu era deloc pe gustul lui Adam.

Dar şi eu eram la fel de perseverentă şi nu mă plictiseam niciodată să îl lămuresc despre prezenţa măslinelor în bucătăria noastră naţională.

Este adevărat că noi nu avusesem niciodată măslini în ţară, îi ziceam eu cu panaş, dar îi avusesem pe greci.

Pe durata regimului lor, fără îndoială că fanarioţii aduseseră cu ei măslinele, un aliment uşor de conservat în saramură. Cum grecii fuseseră adesea capetele bisericii creştine ortodoxe române, eram sigură că pentru post introduseseră în mănăstiri măslinele pe care le mâncau cu pâine. În orice caz, părinţii mei erau nebuni după ele. Nu era cazul însă cu părinţii lui Adam, originari din zona de dealuri, unde probabil comerţul cu marile oraşe era mult mai redus.

În prezent, soţul meu nu se mai revoltă contra măslinelor, deşi este evident că nu le iubeşte prea tare. Le mănâncă însă, convins că într-o zi i-am zis că măslinele sunt bune pentru sănătate. Ori chestia asta exclude orice alt argument.

Sâmbătă dimineaţa, îi fac lui Adam rezumatul unui articol pe care îl citesc în *MacLean's* despre noua configuraţie economică a Canadei. Pentru prima oară de la înfiinţarea Confederaţiei canadiene în 1876, zice autorul articolului, bogăţia ţării se concentrează în vestul ţării: Ontario şi Québecul sunt devansate de către Alberta. Numai că această concentraţie bazată exclusiv pe rezervele de petrol a declanşat ceea ce se numeşte *boala olandeză.* Acest sindrom plasează Canada în rândul ţărilor din lumea a treia, cele care fac comerţ exclusiv cu resurse naturale.

— Tu erai liberal, Adam, adaug eu la sfârşit. La un moment dat voiai chiar să intri în politică ca să salvezi partidul de la derivă. Liberalii aveau nevoie de cineva ca tine după dezastrul cauzat de doi profesori universitari, îţi mai aduci aminte de Michael Ignatieff şi de Stéphane Dion?

Adam e amuzat de noua revelaţie. În aparenţă, fibra politică i-a rămas intactă. Mă amuz de descoperire în timp ce îi aranjez cele câteva fire care i se ridică pe cap ca o creastă de cocoş.

— Conservatorii au avut noroc cu accidentul tău. Aşa au rămas la putere pentru încă patru ani. Şi uite că tocmai au anunţat că vor să mă facă să muncesc până la şaizeci şi şapte de ani.

Sună telefonul. Este Sara care ne zice la revedere în ajunul plecării lor în croazieră. Tatăl lui Michel urma să-i conducă cu maşina la Plattsburg, în State, de unde vor lua un avion până în Florida. Reînnoiesc oferta mea de a merge să îi iau la întoarcere, dar Sara refuză din nou. Tot George e cel care va face traseul, căci vor reveni la miezul nopţii.

Adam mă studiază atent pe tot parcursul convorbirii cu Sara, atent la inflexiunile vocii mele. De fiecare dată că vorbesc cu Sara, devine foarte atent. Adam a fost dintotdeauna un tată extrem de protector. Tot ce este legat de fiica noastră îi ascute simţurile. Într-un anume fel, Adam pare capabil să o apere chiar şi acum împotriva mea.

— Pleacă în croazieră în Caraibe, îi rezum eu conversaţia după ce închid telefonul. Se duc să se îndoape cu junk food şi să stea toată ziua ţintuiţi pe şezlonguri, cu paiul în gură.

Adam mă priveşte cu ochii larg deschişi, indecis despre felul în care ar trebui să reacţioneze. Să râdă oare? Vestea asta ar trebui oare să îl intrige tot atâta cât şi pe mine?

Sara şi Michel cunosc foarte bine părerea mea despre vacanţele în sud, un fel de lux aparent pentru clasa medie, bogată doar în aparenţă. Vacanţe de leneşi care însă trezesc cel mai mult invidia colegilor de birou. În plină iarnă canadiană, visul oricărui funcţionar este să stea cu burta la soare, cu o *piña colada* în mână, holbându-se la fetele în bikini. O săptămână petrecută într-un ţarc turistic care vă protejează de mizeria de afară, bufetul şi băutura la discreţie, iată colacul de salvare al unei vieţi petrecute într-un birou strâmt sau în spatele unei tejghele de bancă, la care se adaugă zecile de ore petrecute în trafic. Sara şi Michael cunosc foarte bine aceste argumente şi, ca să evite orice controversă, îmi anunţă astfel de destinaţii numai în ajun de plecare.

Vestea îmi dă o idee.

Îi propun lui Adam să ne instalăm în apartamentul copiilor pe durata absenţei lor, ca să schimbăm puţin rutina. În ultima vreme am început să înţeleg că ceea ce Adam detestă nu sunt măslinele, ci monotonia zilelor.

Adam consimte imediat. Dar de îndată ce încep preparativele, atitudinea lui se schimbă brusc. Entuziasmul i se evaporă pe loc. Unde mergem cu atâtea bagaje?

Nu am prea mult timp ca să reiau explicaţiile, ocupată cum sunt să înghesui în valiză pijamale, papuci, periuţe de dinţi, cutii de medicamente.

Adam se aşază pe sofa, cu capul plecat. Îşi imaginează oare că vreau să îl depun într-un azil ca să mă debarasez de el?

Sunt sătulă să-l văd în starea asta de tristeţe:

— Mergem la Sara, Adam, îi zic fără să-mi întrerup treaba.

— Da, de ce? îndrăzneşte el să mă întrebe fără să mă privească în ochi.

— Ca să fim la Montréal.

Ah, vechea chestiune a Montréalului! îşi mai aminteşte el oare controversa noastră în jurul chestiunii dacă să ne cumpărăm o casă în suburbie sau un apartament în Montréal? Disputa asta data de pe vremea când ajunsesem în fine capabili să facem această investiţie şi să îngroşăm clasa medie canadiană. Adam avusese câştig de cauză. Singurul compromis fusese să nu ne instalăm piscină în curte.

În cele din urmă însă, previziunile lui financiare se dovediseră corecte. Unele clădiri din centrul oraşului deveniseră chiar imposibil de asigurat din cauza fundaţiilor şubrezite de traficul intens şi de reţeaua de metro.

Adam şi cu mine lucram în suburbie, iar faptul că nu aveam de făcut naveta în fiecare zi era o mană cerească.

Din timp în timp, îl făceam părtaş la nemulţumirea mea în faţa statutului nostru de locuitori de periferie, cu toate clişeele de conformism care-l acompania. Adam zicea că este sub demnitatea lui să răspundă la asemenea gogomănie. De fiecare dată surâdea înţelegător, liniştit în ceea ce privea viitorul nostru în această ţară.

Sosim pe strada Ridgewood către amiază. Cu toate că am cheia de la apartament, nu ştiam că administraţia schimbase din nou codul de la intrare, aşa că trebuie să aşteptăm să iasă cineva afară ca să ne strecurăm înăuntru cu bagajele.

Îmi place atât de mult strada asta! Când am decis să cumpăram apartamentul ăsta aici, Sara era studentă la Université de Montréal, motiv pentru care am ales un loc de unde putea ajunge uşor la şcoală. Ea şi cu soţul ei locuiesc încă aici, deşi la început li se părea prea mic. Cu

timpul s-au obişnuit. Lucrul cel mai comod pentru ei este garajul interior şi staţia de autobuz în faţa clădirii, pentru zilele când unul din ei utilizează transportul în comun. Atâta timp cât nu au copii, nu se grăbesc să-şi cumpere propria casă.

Visez de multă vreme la ziua când ne vom muta definitiv în acest apartament. Când îl cumpărasem, profitasem de o perioadă de criză financiară când puţină lume investea în imobiliar. Adam insistase să mai facem încă un împrumut la bancă ca să beneficiem de dobânzile mici. Puţin înainte de accident, reuşisem să achităm ambele locuinţe. În acest moment, Sara a decis să plătească ea taxele de întreţinere ca să-mi reducă din cheltuieli.

La interior, copiii au păstrat aceleaşi culori ţipătoare pe care le pusesem la început pe pereţi: roşu în bucătărie, oranj în salon. Combinaţia asta îi oboseşte, dar toată tevatura cu renovarea descurajează dorinţa lor de înnoire.

Camerele miros a lemn, căci copiii nu încetează să cumpere mobile. Ultima lor achiziţie este o canapea din piele albă. Nesuferita canapea de piele! Ştiind părerea mea despre canapelele din piele, au cumpărat-o pe ascuns, fără să mă anunţe. Eu voiam atât de mult să mă debarasez de a mea! Când au aflat însă că vreau să cumpăr alta de pânză, mi-au zis că Adam ţinea mult la mobila asta, cumpărată din primul nostru salariu. Canapelele de piele erau pentru români dovada reuşitei lor în Canada.

Pentru noapte, ne instalăm în birou, acolo unde se află un divan-pat. Sara mai pictează şi acum. Pe pereţi, a adăugat două noi tablouri cu liliac pe un fond violet. În spatele uşii, ţine şevaletul cu o pânză pe jumătate terminată, reprezentând centrul oraşului Montréal, cu zgârie-nori în ceaţă.

Ca de fiecare dată că stăm la ei, scotocesc în garderoba Sarei ca să-i studiez noile achiziţii: rochii, fuste, bluze. Spre deosebire de mama, care purta mai mereu hainele pe care nu le mai voiam, eu nu pot beneficia de ţinutele Sarei. Gusturile noastre sunt complet diferite.

Ceea ce mă uimeşte în continuare este să văd cât de ordonată a devenit fiica mea. Când locuia la noi, camera ei era mereu în dezordine. La vremea aceea, lenjeria ei forma în dulapuri grămezi indefinite, în timp ce bluzele şi tricourile se îngrămădeau pe scaune şi pe pat zile şi zile. Ca să o determin să îşi facă menajul în cameră erau necesare de fiecare dată ordine imperative. Dimineaţa, Sara se trezea foarte

devreme ca să aibă timp să încerce câteva ţinute, dar, în final, se mulţumea cu un tricou şi cu eternii jeanşi. Din cauza acestui manej, de multe ori rata micul dejun, ceea ce mă enerva teribil. Adam încerca să calmeze furtuna adăugând discret în pachetul Sarei o brioşă şi restul de cafea.

Acum, bluzele Sarei sunt corect aşezate pe umeraşe, puloverele împachetate pe etajere, şosetele, sutienele, chiloţii aranjate în sertare separate. În garderobă, pantofii sunt aliniaţi în ordine pe suporturi metalice care împiedică pielea să se deformeze.

Îi spun lui Adam să se uite la televizor în timp ce fac turul casei. Neştiind însă cum să folosească telecomanda, mă aşteaptă răbdător să termin ancheta.

În bucătărie, Sara continuă să acumuleze unelte sofisticate: ceşti de porţelan, platouri argintate, polonice, oale. Totul este cumpărat în buticurile cele mai scumpe. Pe o etajeră, o floare îşi trage ultima suflare. Probabil că nu e udată de secole. Mă decid să o salvez, deşi iniţial mă gândisem să-i ascund Sarei incursiunea noastră pe Ridgewood. De la accidentul lui Adam, deciziile mele o destabilizează tot la fel de mult ca şi pe tatăl ei. Uneori are chiar impresia că simulez infantilismul ca să-mi justific fanteziile.

Sara şi Michel nu gătesc prea mult. Frigiderul lor este în schimb plin cu borcane de tot felul: murături, conserve, brânzeturi, dulceaţă, mezeluri. Nu pot să mă abţin să deschid câteva recipiente ca să gust: creveţi marinaţi, măsline umplute cu alune, brânză feta în ulei de măsline şi busuioc, compot de vişine. În mod clar va trebui să-i mărturisesc despre sejurul nostru la ei!

Sara şi-a păstrat gustul pentru bucătăria tradiţională. Rarele dăţi când gătește, pregătește aceleaşi feluri ca şi mine. Uneori mă sună ca să-mi ceară reţeta unor mâncăruri pe care le ura înainte, precum varza călită. Ca şi tatăl ei, Sara nu e foarte convinsă de teoriile mele genetice.

Pregătesc un bufet rece şi deschid o sticlă de vin. Adam mă aşteaptă liniştit în salon cu telecomanda în mână, dar imaginea farfuriilor îl scoate brusc din inerţie. În mod evident, accidentul i-a lăsat intactă pasiunea pentru mezeluri.

Instalez platoul pe măsuţa din faţa televizorului. Înainte de a începe să mănânce, Adam mă roagă să găsesc canalul *Découverte*. În timp ce mestecă cu poftă, se uită la un episod despre coabitarea crocodililor şi a rinocerilor în Africa de Sud. Decid să-i ofer şi lui puţin

vin diluat cu multă apă. Fără îndoială că o să-l doară capul, de aceea prefer să-i administrez pe loc şi un Advil. Ce naiba, şi noi suntem în croazieră!

În loc de siestă, Adam preferă să rămână în salon. Pe *Découverte* a găsit un alt documentar despre extincţia urşilor albi la Polul nord.

Mă duc să mă întind pe divan, în birou. Dintr-odată mă simt epuizată. Numai că îmi este imposibil să închid ochii din cauza vecinei de sus, pianista. Este ora la care îşi începe probabil practica. Recunosc uşor melodia care o agasează pe Sara. Incapabilă să aţipesc, îngân cele câteva note care nu încetează să revină în exerciţiul ei. Repetitivitatea lor mă calmează.

O oră mai târziu, îl întreb pe Adam dacă nu vrea să facem o plimbare. Zice da, cu ochii lipiţi de ecran.

Coborâm pe jos strada până în bulevardul Côte-des-Neiges, apoi aşteptăm autobuzul spre Queen Mary. Înainte de a ne instala pe terasă la Brûlerie Saint-Dénis, facem un tur la librăria Olivieri.

Mesele sunt deja ocupate de tinerii grevişti care revin extenuaţi după marşul în centrul oraşului. Afară e frig, dar studenţii şi-au dat jos paltoanele. Adam şi cu mine ne aşezăm la ultima masă liberă, situată lângă trotuar.

Aproape toată lumea fumează în jur. Şi eu aş avea poftă de una, dar mi se pare epuizant să caut acum un chioşc ca să-mi cumpăr. Când am abandonat acest obicei, a fost din cauza tevaturii cu cumpăratul ţigărilor.

Cineva se opreşte de cealaltă parte a gărduleţului în fier forjat care ne separă de trecători. Este Victor, artistul comunităţii. Întâlnirea era inevitabilă. Victor locuieşte în cartier şi de fiecare dată când luăm aici o cafea, îşi face apariţia pe neaşteptate. Omul ăsta are un radar special ca să detecteze vechile cunoştinţe pe terasele înşirate una după alta pe Côte-des-Neiges.

Îl invit să se aşeze cu noi la o cafea, dar îmi zice că e grăbit. Ştiu prea bine că refuzul nu e decât un pretext ca să-mi povestească în detaliu noile lui proiecte. Am dreptate. Şi-a sprijinit solid coatele pe gărduleţul terasei şi începe să peroreze cu voce tare. Tinerii de alături îl privesc cu insistenţă ca să-l facă să înţeleagă că vorbăria într-o limbă străină îi agasează.

Adam nu-şi mai aduce aminte de el. locul şi barba lui stufoasă îl sperie. Nu pot să îl salvez în faţa cuiva care nu ştie prea bine în ce constă

boala lui. Cred de altfel că Victor îl consideră pe Adam pur şi simplu idiot. Caricaturistul din el are tot timpul tendinţa să exagereze lucrurile de partea proastă.

Către ora patru după-amiază, se face foarte frig. Soarele este pe jumătate ascuns de clădirile situate pe cealaltă parte a străzii. Încep să tremur. Chiar şi studenţii au aerul înfrigurat, dar perspectiva unei victorii în faţa liberalilor lui Jean Charest le face sângele să fiarbă.

Ne întoarcem la apartament, dar traseul ne ia mai mult timp decât la dus. Lui Adam îi este foarte greu să urce coasta, de aceea ne oprim pe o bancă ca să-şi tragă sufletul.

Strada este foarte animată. Apartamentele de închiriat sunt aproape toate ocupate de studenţi la Université de Montréal. La ora asta, cei mai mulţi ies să-şi plimbe câinele sau revin acasă încărcaţi de sacoşe.

Dintr-odată realizez că ne-am oprit chiar în locul unde-mi lovisem maşina.

— Îţi mai aminteşti de accident? îl întreb pe Adam.

— Ce accident?

— Cel cu tânăra pe care am lovit-o din spate.

Îi arăt cu degetul locul exact, la câţiva paşi de banca unde stăm.

— Nu sunt sigur, zice Adam cu ezitare. E mult de atunci?

— Cinci ani aproape.

— Nu cred că-mi aduc aminte.

Accidentul se petrecuse la câteva luni după ce cumpărasem apartamentul. Cum Sara nu era prea grăbită să se mute, am petrecut mult timp cu renovările, cu vopsitul, cu mobilatul. În ziua aia, veneam să iau măsurile ferestrelor ca să comand perdele. Conduceam fără grijă pe străduţa în zigzag unde limita de viteză nu depăşea treizeci de kilometri. Limită pe care o respectam de altfel, dar conduceam privind la clădirile de pe partea dreaptă unde erau afişate câteva apartamente de vânzare. Eram cumva liniştită ştiind că staţionarea era interzisă pe partea dreaptă a străzii. În momentul acela am intrat într-o maşină. Nu remarcasem că era oprită chiar în faţa mea. În ciuda vitezei reduse, i-am făcut ţăndări bara de protecţie. Maşina mea era mult mai afectată însă, cu farul drept spart, capota deformată şi radiatorul fisurat. Când am văzut lichidul oranj curgând pe asfalt, am crezut că este sângele meu.

La volanul maşinii se afla o tânără care încerca să descifreze numărul unei clădiri, uitând să aprindă luminile de semnalizare.

Speriată de şoc, ieşise din maşină strigând:

— La naiba, tocmai am scos-o de la reparat.

Se aştepta poate la o reacţie violentă din partea mea şi se pregătea dinainte la ripostă. Eu eram incapabilă să mă cert cu cineva. Vina era a ei, căci se oprise într-o zonă interzisă fără să semnalizeze, dar era şi vina mea. I-am zis să se calmeze căci o să îi plătesc reparaţiile.

Afară era foarte frig. Noiembrie. I-am spus să intre în maşină ca să vorbim. Apoi l-am sunat pe Adam. După ce i-am explicat ce se întâmplase, mi-a zis să nu fac nimic în afară de a aprinde luminile de avarie, dacă funcţionau încă. El avea să îşi ia liber de la serviciu şi să vină cât mai repede la locul accidentului.

Aşteptându-l, tânăra mi-a spus că era studentă în ultimul an la Université de Montréal şi că locuia într-un apartament pe Cote-des-Neiges. De câteva săptămâni era în căutarea unei locuinţe mai ieftine. Ăsta era motivul pentru care se găsea pe Ridgewood la ora aia. Cu două zile înainte îşi scosese maşina de la reparat după un accident care o costase ochii din cap. În acel moment, mi-a zis:

— Ce noroc că aveţi pe cine să sunaţi în astfel de situaţii.

Adam sosise o jumate de oră mai târziu. O salutase pe tânără respectuos şi îi ceruse să îşi parcheze maşina de cealaltă parte a străzii. Îmi pipăise genunchii ca să vadă dacă nu cumva şocul îmi rupsese vreun os. Apoi îl sunase pe Stavros pentru reparaţia barei de protecţie.

Adam îi dăduse tinerei adresa garajistului nostru, asigurând-o că-i vom plăti factura. Reparaţiile maşinii ei ne costaseră două mii de dolari, dar Toyota mea nu mai putea fi salvată. Stavros ne cerea patru mii de dolari ca să înlocuiască tot ce fusese spart sau îndoit. Adam preferase să îmi cumpere o maşină nouă, Nissanul negru pe care îl conduc şi acum.

La ora nouă seara, mâncăm încă o gustare rece şi bem bere. Copiii au cantităţi impresionante de alcool în casă de la desele petreceri pe care le dau pentru prietenii lor. Sara şi Michel continuă să frecventeze aproape toţi foştii lor colegi de cegep şi mare parte din noii lor colegi de la universitate. Micul lor apartament poate găzdui câteodată zeci de persoane.

Vreau să mă culc devreme, iar Adam este obligat să mă urmeze. Decizia îl nemulţumeşte, este evident, dar nu are de ales, căci ştiu prea bine că nu ştie să închidă televizorul. Ori, eu rămân ferm convinsă că toate aparatele trebuie să-şi oprească ciclul pe timpul nopţii.

A doua zi mergem până la centrul comercial *Alexis Nihon* ca să îmi

reînnoiesc rezervele de henna, singurul loc unde mai găsesc acest produs.

Mă uit puţin la vitrine în timp ce Adam mă aşteaptă lângă fântâna arteziană. La prânz mâncăm la un mic restaurant de la etajul unu, apoi ne întoarcem la apartament. Adam se instalează din nou în salon cu telecomanda în mână, dar îi spun că ar fi bine să ne întoarcem acasă la noi.

Aranjez totul în urma noastră, ud încă o dată floarea, şi arunc gunoiul la pubela din garaj.

11

Concediu de Paşte: şase zile de libertate care mi se par o eternitate. Dimineaţa îl gâdil pe Adam în pat, iar el se rostogoleşte ca un pisoi.

Iubesc trupul lui Adam cu o pasiune nebună, mai mult chiar decât în tinereţe. În ciuda hormonilor nefericirii pe care îi degajă în prezent, corpul lui şi-a păstrat acelaşi miros. Când îl strâng în braţe, ştiu sigur că Adam este încă bărbatul meu.

Ritualul nostru nocturn a rămas acelaşi dintotdeauna: când ne punem în pat, el îmi înconjură gâtul cu braţul sănătos şi îmi pune capul pe umăr, în timp ce eu îmi strecor degetele printre nasturii bluzei de pijama şi îi mângâi pântecul. După un sfert de ceas însă îi întorc spatele, căci în curând va începe să sforăie. În timpul nopţii îi încercuiesc pântecul cu un braţ în timp ce celălalt se sprijină pe capul lui. Cât timp rămân trează, îl mângâi încet iar el răspunde frecându-mi tibia cu talpa piciorului. Este un limbaj mut, stabilit între corpurile noastre care se cunosc de multă vreme.

Din când în când îi mângâi penisul prin pânza subţire a pijamalei, aşa cum o fac de la începutul căsătoriei noastre, dar acum gestul ăsta nu mai este o invitaţie la sex, ci o luare în posesie a corpului său, o declaraţie fermă că este proprietatea mea. Adam îmi aparţine! Mica pată de pe creierul lui nu diminuează cu nimic grandoarea acestei magnifice maşinării a cărei funcţionare îmi scapă în prezent. Refuz să cred că Adam e redus la o grămadă încâlcită de neuroni arşi. Pentru mine, soţul meu este şi acum o fortăreaţă de muşchi, de vene, de organe care bat, care pulsează. Nimic nu poate distruge acest eşafodaj complex care funcţionează cu regularitatea unui ceasornic. Trupul lui va rămâne mereu un mister pentru mine!

La micul dejun, îi povestesc lui Adam cazul elevului meu Loïc.

Diagnosticat cu un slab deficit intelectual, Loïc nu are prieteni. În clasă, nimeni nu-i adresează cuvântul în afară de cazul că vrea să-i ceară un creion sau o gumă. Mama lui îi înnoiește în fiecare zi rezerva de rechizite școlare, căci Loïc le rătăcește peste tot, asta când nu își uită pur și simplu penarul prin diferitele clase pe unde se perindă. Poartă un aparat dentar, iar când își atinge sârmele cu limba seamănă cu un pește pe uscat.

La prânz trece totdeauna prin fața clasei mele. Dacă se întâmplă să fiu acolo, îl las să intre câteva minute ca să vorbim.

Loïc mi-a mărturisit visul lui de a se înscrie la Școala națională de umor ca să devină umorist. L-am întrebat dacă atunci când va fi celebru avea să dea un autograf bătrânei lui profe de franceză. Evident, mi-a răspuns el pe loc. Loïc se gândise deja la un moment umoristic despre felul meu de a le tăia scurt numeroasele cereri cu formula: *sunt non-negociabilă.* Replica asta se pare că devenise un fel de *inside joke* de care elevii mei se amuzau la recreație.

Loïc are o memorie de elefant. După mine, băiatul a fost diagnosticat în mod greșit drept idiot când de fapt el este de-a dreptul genial. Din acest motiv, i-am mărturisit că luasem fraza în chestiune din filmul lui Robert Lepage, *La face cachée de la lune.* Cu el, sunt sigură că informația asta va fi bine păstrată.

În ceea ce privește autograful, Loïc mi-a mărturisit că își compusese deja o semnătură de artist. Îi propun să îmi dea autograful pe loc ca să evităm orice bătaie de cap mai târziu. Entuziast, Loïc și-a pus semnătura pe prima pagină a agendei mele.

Adam este curios să vadă semnătura lui Loïc. După ce studiază îndelung mâzgăleala indescifrabilă, mă întreabă dacă ar putea să o adauge și el pe a lui.

Adam își forjase înainte o semnătură de o complexitate barocă, cu fragmente împrumutate din semnăturile diferiților bărbați celebri. Mie îmi zicea că este o măsură contra falsificării cârdurilor de bancă, dar eu îi răspundeam în doi peri că era narcisism curat.

Cu mâna stângă, Adam face acum mari eforturi să-și scrie numele complet.

Aveam obiceiul să-i povestesc lui Adam despre ce mi se întâmpla la școală și stupefacția pe care mi-o provocau elevii. Spontaneitatea lor mă tulbură chiar și acum, după atâția ani petrecuți în compania lor. Mă simt în continuare neputincioasă în fața voinței lor de a se opune

sistemului, de a ne aluneca printre degete. Tânăra generaţie trăieşte în epoca urii vehiculate de către distopii. Literatura şi cinematografia creează pentru ei imaginea unei lumi unde adulţii sunt problema iar copiii, salvatorii. Ca să scape regulamentului, elevii mei amestecă adevărul cu minciuna cu o dexteritate de neegalat. Greşelile pe care le fac nu le creează niciodată mustrări de conştiinţă.

La noi la şcoală avem o mulţime de măsuri contra recalcitranţilor. La secretariat există grămezi de fişe şi contrafişe de completat, semnat şi contrasemnat de către profesori, specialişti, directori, părinţi. Insubordonare, reţinere, recuperări, expulzare din clasă: ne gândisem la tot. Numai că tinerii traversează cu inima uşoară toate etapele purgatoriului. După fiecare şedinţă de terapie în birourile educatorilor, se prefac că se căiesc şi se scuză cu uşurinţă. În realitate, nu-i încearcă nici cel mai mic regret. Rămân totdeauna convinşi că ei sunt cei care au dreptate, şi nu noi. Adulţii sunt tăcuţi să le creeze probleme în mod intenţionat!

Medicii pot să repete cât vor că Adam a redevenit copil: eu ştiu prea bine că se înşală. Judecând după neliniştile care îl bântuie fără încetare, soţul meu continuă să fie un adult. Memoria lui confuză nu a uitat dificultatea obstacolelor care se ridică între un individ şi restul lumii. Lui Adam îi este încă teamă de consecinţele fiecărui gest, ceea ce dovedeşte că nu şi-a regăsit ingenuitatea copilăriei.

Şi viitorul?

Pentru elevii mei, viitorul est sumbru, ameninţat de schimbări climatice care vor transforma fiinţele umane în fiare sălbatice. Misiunea lor este de a restabili dreptatea într-o lume în care adulţii au pierdut busola. În ceea ce îl priveşte pe Adam, el a scăpat pur şi simplu obligaţiei de a se gândi la ziua de mâine. Soţul meu trăieşte acum într-un prezent continuu, de-abia atins de umbra trecutului. Adam poate în sfârşit profita din plin de ceea ce îi rezervă fiecare clipă.

Îşi va regăsi el minţile într-o zi? Va avea el timp să recupereze toate cunoştinţele?

Şi până la urmă, la ce i-ar servi toate astea? Să-şi refacă cariera, să-şi educe copilul, să se pună la dispoziţia societăţii? Nu e oare inutil să îl supunem la corvoada învăţatului când tot ce vrea Adam e să fie lăsat în pace?

Îl invidiez pentru neruşinarea lui de a scăpa sistemului. Adam a încetat să se mai lase exploatat.

În prima zi de concediu vreau să pun în practică proiectul meu criminal de a tăia liliacul care îmi umbreşte via. Terasa noastră este în prezent complet acoperită de o boltă care se apleacă toamna sub povara strugurilor. Adam a făcut-o special pentru mine, ca să pot citi la umbră în timpul verii. În ciuda scepticismului meu în faţa perspectivei de a mânca struguri din propria noastră grădină în Canada, planul lui reuşise. În anumiţi ani, recolta era atât de bogată că puteam chiar face must. Numai că partea stângă a bolţii era umbrită de coroana unui liliac, devenit un adevărat hăţiş. Copacul captase probabil antipatia mea şi-mi declarase război sălbăticindu-se. Primăvara, florile lui anemice se ofileau după numai câteva zile. În schimb frunzele lui rezistau până în noiembrie. De câte ori nu pledasem în faţa lui Adam, protectorul lui, să facem dreptate celui mai util?

Adam se opunea proiectului meu din neplăcerea de a tăia o plantă, şi ea o fiinţă vie, dacă te gândeşti bine. Cu diversitatea de flori sădite la întâmplare, an după an, grădina noastră semăna cu un teren în paragină. Dar cine l-ar fi putut convinge pe Adam să reducă straturile de margarete, de ghiocei, de genţiane, de rugi de zmeură şi de afine care creşteau sub bolta de viţă?

Ieşim în curte. Iarba a început deja să crească. Ar trebui să încep să greblez restul de frunze moarte de anul trecut.

Ne-am pus căciuli, mănuşi şi nişte fâşuri mai vechi. De dimineaţă, ziua s-a anunţat vântoasă şi sumbră, la fel de sumbră ca intenţiile mele: este ziua în care sacrific mielul.

Scot fierăstrăul din remiză şi îi fac semn lui Adam să mă urmeze. Îmi încep atacul cu crengile de jos, care îmi dau mult de furcă. Lama herăstrăului este ruginită iar mânerul pe jumătate spart. Adam mă întreabă dacă poate să mă ajute. Îi arăt să ţină de trunchiul filiform al liliacului în timp ce îl tai la rădăcină.

De felul meu, sunt foarte dotată pentru lucrul manual, numai că îmi lipseşte forţa fizică. Acum, eu sunt creierul iar Adam mâna mea stângă. În scurtă vreme, locul este golit de tufele incomode. Adam transportă crengile în mijlocul curţii, pe platforma în dale de piatră.

Este foarte frig, iar Adam îmi arată că ar vrea să intre în casă, dar ezit încă să-i dau permisia. Mai înainte aş vrea să fac o scurtă inspecţie a bolţii de viţă, liberată de antipaticul ei vecin. Primăvara am luat obiceiul să trimit poze socrului meu în România ca să-mi arate cum să curăţ corzile uscate. Să faci o vie să dea roade se dovedeşte pentru mine

o treabă mult mai complicată decât aș fi crezut. O întreagă filosofie să deosebești corzile vii de cele uscate! Trebuie să recunosc că arta tăiatului viței de vie depășește cu mult competențele mele. Adam a uitat-o total așa că nu mai pot conta pe el. Proasta recoltă de anul trecut se explică desigur prin nefericitele mele decizii.

Anul ăsta însă vreau să fac lucrurile după regulile artei. Socrul meu mi-a retrimis deja pozele scanate, cu o mulțime de săgeți care să-mi ghideze munca. Înainte de toate, mă sfătuiește să tai fără milă, căci vița mea a îmbătrânit pur și simplu. Comentariul lui se încheie cu concluzia că făcusem o treabă de femeie, dar că anul ăsta vița are nevoie de o intervenție bărbătească. Vorbele lui îmi amintesc ușoara misoginie care domnește în familia soțului meu.

Sacrificiul liliacului este singura aventură pe ziua de azi. De dimineață prevăzusem să îl chem pe Michael să mă ajute la demontatul cortului de iarnă, dar m-am răzgândit. Știu prea bine că vremea rea nu mai poate reveni și că vânturile puternice de primăvară riscă să rupă pânza, dar frigul m-a pătruns la oase.

De cealaltă parte a străzii, bătrânul cuplu de armeni demontează cortul lor, ceea ce le creează multe probleme. După câteva încercări nereușite de a plia împreună pânza, bătrânul decide să facă totul singur. Soția îi întoarce ursuză spatele și începe să grebleze cu nerv straturile de la intrare. Îi observ discret din spatele perdelei până în momentul când cei doi nu au de ales decât să atace împreună carcasa de metal a structurii.

Ce voi face astăzi? O să îl ajut mai întâi pe Adam cu vocabularul în franceză și engleză. Apoi, o să trecem la caligrafie, lucru care îi dă sudori reci. Exercițiul ăsta trădează amploarea slăbiciunii lui. De fiecare dată când vine ora de caligrafie, mă imploră din priviri să abandonez ideea de a-l reînvăța să scrie de mână. Numai că eu simt non-negociabilă, chiar și elevii mei o știu foarte bine.

La prânz pregătesc o supă de varză și pește la grătar. Toamna trecută, copiii m-au obligat să instalez grătarul pe terasă. Trebuie să recunosc că a fost o idee foarte bună. În felul ăsta, pot să supraveghez carnea din salon, prin ferestrele ușii de la balcon.

După-amiază, îl abandonez pe Adam în fața televizorului și mă închid în birou. Mai târziu, spăl o mașină de rufe și pun hainele la uscat afară, prima oară anul ăsta. Este frig dar vântul usucă rufele mai repede decât soarele. În cartier, nimeni nu mai usucă haine afară, nici chiar

vara. De fiecare dată știu când vecinii spală rufe după mirosul de detergent degajat de gura de aerisire a mașinii lor de uscat.

Prin grija lui Adam, pot să-mi întind rufele direct de pe terasă. Sfoara noastră trece pe deasupra curții până la stâlpul electric de unde este agățată la celălalt capăt. Tehnicienii de la Hydro-Quebec, care vin în fiecare an să verifice starea cablurilor, ne avertizaseră să dăm jos scripetele de pe stâlpul lor. Adam refuzase să se supună, și de atunci trăiam cu teama că într-o zi or să o atace ei înșiși, așa cum făceau și cu crengile arțarului pe care le ciopârțeau de îndată ce atingeau firele electrice.

12

Pe 21 aprilie este ziua lui Adam. Cincizeci de ani! O vârstă care îi dădea fiori reci altă dată.

Anul ăsta, aniversarea lui cade într-o sâmbătă, dar îi invit pe prietenii noștri să serbăm duminică. Sara mă întreabă cu insistență ce cadou aș vrea pentru Adam, deși toată lumea știe că eu sunt cu adevărat destinatara a tot ce primește. Îi spun că un spectacol la operă ne-ar face plăcere.

Adam era cineva care voia să trăiască altfel, și mai ales să meargă la operă. Dar imigranții nu merg la operă, pur și simplu! Nu e o chestiune de bani, ci de apartenență, în sălile luxoase, un imigrant are cu adevărat senzația că nu mai e acasă.

Acum câțiva ani, Adam îmi spusese că pentru aniversarea de cincizeci de ani voia să facă ceva special: să escaladeze Kilimandjaro sau să parcurgă Șoseaua 66 prin toată America până la Santa Monica, de exemplu. Singura noutate pe care i-o pot oferi acum este o ieșire la operă.

Sara mă sună ca să-mi spună că singurul spectacol care se mai joacă este *Faust* de Gounod. Îi spun că Adam nu o să facă oricum nicio diferență, așa că poate să ne cumpere biletele.

Sâmbătă plouă toată ziua. De la sosirea noastră aici, aniversarea lui Adam cade de regulă într-o zi cu vreme rea. Pe 21 aprilie, în Québec fie ninge, fie plouă, fie este vreme mohorâtă. Anul ăsta, ne trezim în fâșâitul ploii.

O ascult multă vreme, uitând peste plapumă revista pe care o citesc. Adam în schimb pune azi multă asiduitate în descifrarea benzilor desenate.

După amiază mergem la Costeo. Nu îmi place deloc genul ăsta de

depozit alimentar monstruos, dar pentru prăjitura *Opéra,* iaurtul *Laliberté* şi camembertul *Bleu danois,* preţurile sunt imbatabile.

Înainte de a pleca, îi spun lui Adam:

— Ne ducem la magazinul cu cel mai bun raport calitate preţ.

Adam nu râde. Soţul meu nu-şi mai aminteşte despre dispreţul meu faţă de plămânul industriei alimentare din oraş. El găsea această formulă cu totul şi cu totul onestă, şi nu înţelegea de ce-mi bat joc.

Într-o zi, am încercat să-i explic motivul meu:

— Când un imigrant ajunge să cumpere de la Costeo crede că s-a ajuns, în sfârşit.

În faţa mirării lui, mi-am dus filosofia până la capăt.

— Când sosim în Ţara făgăduinţei, ne uităm cu invidie la vechii noştri compatrioţi ieşind din supermarketuri cu cărucioarele încărcate. Noi nu avem atâţia bani ca să ne procurăm cartea de membru, şi mai ales nu ne lasă inima să aruncăm la gunoi jumătate din produsele cumpărate în prea mare cantitate. A cumpăra de la Costeo înseamnă prosperitate, dar mai ales indiferenţă faţă de risipă. În America, dacă nu arunci banii pe fereastră înseamnă că nu eşti un bun cetăţean.

Ne ducem deci la Costeo din când în când, ca să avem conştiinţa liniştită. Să nu înnoiască adeziunea anuală i-ar fi dat lui Adam frisonul disidenţei. A nu etala produsele Costeo în faţa uşii de la intrare însemna a comite o fraudă. Întâlnirile întâmplătoare cu prietenii printre rafturi ne dădeau sentimentul datoriei împlinite. În America, orice întreprindere pierde din valoare dacă nu i se face reclamă.

De fiecare dată, profitam de aceste vizite ca să revin acasă cu sticle de ulei de măsline, conserve de mazăre şi sos de roşii, borcane cu ardei copţi şi castraveţi muraţi cu mărar, detergent în cantităţi industriale, şosete pentru Adam, fistic şi nuci. Mi-au trebuit câteva exerciţii de calcul sănătoase ca să descopăr produsele care costau aici mai puţin ca la arabi şi greci. *Adonis* şi *Murelatos* erau pentru imigranţii de dată recentă şi pentru pensionarii care nu mai aveau nimic de demonstrat. Ei voiau să economisească, noi să epatăm.

Dimineaţa, ne urcam în maşină zicând:

— Raportul calitate-preţ.

În dimineaţa asta, îl ajut pe Adam să se îmbrace fără un cuvânt. Las deoparte orice remarcă usturătoare referitoare la Costeo, pentru că oricum cinismul meu ar cădea în gol.

La supermarket, găsim cu greu un loc de staţionare în ciuda orei

matinale și a ploii dense. La interior, clienții se calcă pe picioare. Cărucioarele uriașe se blochează pe aleile devenite impracticabile. Traficul este și mai intens în fața meselor de degustări. Lumea se îngrămădește în jurul eșantioanelor de produse congelate, cârnați de grătar, brânzeturi, pâine, prăjituri, vin. Lumea e hămesită. Când ajung cu căruciorul la casă, cei mai mulți au reușit să-și astâmpere un pic apetitul.

Îl plasez pe Adam în spatele meu ca să avansăm mai ușor printre imensele etajere, pline de mărfuri până în tavan. Ca de obicei, am grijă să pun în cărucior tortul *Opéra,* nelipsit de pe masa noastră la fiecare aniversare, apoi carnea de porc, iaurtul *Laliberté,* două sticle de vin, pește, măsline cu fistic, și brânzeturi. E tot, și e ultima oară că pun piciorul în locul ăsta!

Mă gândesc chiar să sărbătoresc hotărârea mea eroică. La ieșire, îi ofer lui Adam ultima masă la Costeo cu formula de rigoare:

— Plătim tribut Americii?

Adam zice repede da, fără să înțeleagă despre ce vorbesc. Ironia mea în fața perspectivei de a ne îndopa cu junk-food nu-l amuză deloc. În ce-l privește, se uită cu ochi hămesiți la imensele fotografii cu hot-dog și înghețată afișate deasupra tejghelei. îl instalez la o masă și mă duc să dau comandă și să plătesc. De acolo îl spionez pe Adam cum încearcă să evite privirile vecinului lui de masă, un copil cu buzele mânzolite de ketch-up.

Când ajungem acasă, îi propun lui Adam să facem o siestă. El vrea însă să se uite la televizor. Lucrurile care îl plictiseau de moarte înainte nu mai au același efect asupra lui. În ce mă privește, o vizită la supermarket îmi scurtează viața cu un an.

Mă duc în dormitor, trag perdeaua și mă culc. O oboseală cosmică mă cuprinde mai ales când mă gândesc că azi trebuie să fac menajul precum și o parte din preparativele de aniversare. Ar trebui poate să iau și eu obiceiul instaurat recent în comunitate, acela de a serba ziua la restaurant. Adam însă nu fusese niciodată de acord să impunem invitaților o asemenea cheltuială. În schimbul cadourilor, trebuia să le oferim cel puțin o masă gratuită, zicea el.

Îmi încep trebăluitul către ora șase seara. Adam se uită la un documentar despre caimanul negru. Ochii îi sunt larg deschiși în fața eforturilor unei cercetătoare să prindă animalul și să-l aducă pe plajă ca să-i măsoare dimensiunile. Se pare că este vorba despre o femelă lungă

de trei metri. De obicei, femelele caimani nu depăşesc doi metri, în timp ce masculii pot atinge chiar patru. Matriarha capturată este botezată pe loc Contesa. În ciuda vârstei, se pare că este încă în stare să se reproducă.

Captez toate explicaţiile astea de la masa din bucătărie. Volumul este dat la maxim, ceea ce mă face să cred că Adam începe să-şi piardă o parte din auz.

Mâine, le voi servi invitaţilor o cremă de mazăre, urmată de friptură. Michael mă va ajuta cu grătarul. Ca garnitură, o să pregătesc praz cu măsline şi ciuperci în tigaie cu usturoi şi pătrunjel. O să mai avem cartofi la cuptor şi ardei copţi cu usturoi. La sfârşit voi servi tortul *Opéra.*

Gătesc până la ora nouă seara. Adam părăseşte canapeaua ca să se instaleze cu caietul la masa din salon. Cu mâna stângă, copiază un text în franceză, fără să i-o fi cerut. Am observat că, atunci când nu sunt în preajmă, Adam practică cu plăcere caligrafia. Elevii mei au poate dreptate să se teamă de sinceritatea mea. Ochii mei nu pot niciodată să-mi ascundă decepţia.

Telefonul sună de câteva ori în timp ce eu sunt cu mâna în vase. Prietenii vor să-i ureze lui Adam la mulţi ani. Sărbătoritul se uită la mine cu ochii măriţi, dar privirea mea nu îi lasă nici urmă de îndoială asupra verdictului: de data asta trebuie să ridice receptorul! Emoţionată de teroarea ce i se citeşte în ochi, îi şoptesc că trebuie doar să zică merçi.

Ceea ce şi face tot timpul! Cred că la capătul celălalt al firului lumea nici nu apucă să termine fraza că Adam le şi mulţumeşte.

La ora nouă seara, mă întind pe canapea. Adam e deja instalat pe a lui. Cu telecomanda în mână, se plimbă de colo-colo între două filme: unul de Hitchcock, altul cu Tom Cruise. Adam îl preferă de departe pe cel cu Tom Cruise care împarte pumni la stânga şi la dreapta. Din acest punct de vedere, instinctele lui Adam nu s-au uzat deloc. Chiar şi acum este atras de indivizi care îşi cară pumni cu nemiluita şi de maşini care circulă cu o viteză nebună.

Duminică mă trezesc la ora şase dimineaţa. Ca de obicei, mă aşez câteva minute în faţa ferestrei ca să mă uit afară. În mijlocul curţii, un sconcs scurmă gazonul deja înverzit. Ce caută oare?

Deschid fereastra şi încerc să-l gonesc. Animalul ridică capul de fiecare dată când bat în zidul casei, dar un minut mai târziu îşi reia impasibil munca. Mă hotărăsc să-l las în pace. Singura realizare e că am

reuşit să îl trezesc pe Adam, care vine şi el la fereastră: el este cel care remarcă primii fulgi de zăpadă.

— Vezi, îi zic eu cu bunăvoie în glas? Nimic nu s-a schimbat. De ziua ta e mereu vreme rea.

Adam e fericit, indiferent la faptul că de-acum va trebui să îşi amintească să spună că are cincizeci de ani.

Invitaţii încep să sosească către ora unu după-amiază. Femeile se aşază în salon iar bărbaţii în jurul mesei de la bucătărie. De data asta îi servesc şi lui Adam un pic de gin tonic, prima oară după accident. Ceilalţi invitaţi beau whisky însoţit de gustări cu brânză, anşoa, şuncă.

Este momentul cel mai plăcut al unei întâlniri: primele înghiţituri de alcool, primele îmbucături, primele poveşti!

Dora şi Marta au adus flori pentru Sara. Ea şi Michel se logodiseră în timpul croazierei în sud. Cele două prietene analizează atent diamantul oferit de Michel, comandat la New York şi montat într-un cadru de aur alb la un bijutier din Montréal. Marta cere Sarei detalii cu aviditate despre locul unde i se făcuse propunerea: stătuse Michel în genunchi când îi dăduse inelul, fusese romantic, era zi sau noapte? Sara nu a fost niciodată o mare povestitoare, iar atenţia celor două o pune în dificultate.

În seara când au venit să ne dea vestea, eu am trecut destul de repede peste noutate. N-am fost capabilă să simulez un entuziasm care nu mă încerca defel. Sara şi Michel erau împreună de peste zece ani. Se cunoscuseră la colegiu, apoi au mers împreună la aceeaşi universitate iar în ultimii trei ani locuiseră împreună. Ce însemna logodna lor mai mult de atât? Pentru mine, Sara şi Michel erau deja un cuplu.

Pentru ieşirea noastră la operă trebuie să scotocesc la subsol în căutarea cutiei pe care scrisesem cu carioca *Util*. În ea pusesem toate hainele lui Adam care ar fi putut servi la diferite ocazii: nunţi, botezuri, înmormântări. De ce nu şi pentru ieşirea la operă?

Pentru *Faust,* aleg un pantalon gri deschis de la un costum şi o haină neagră de la altul. În faţa garderobei din dormitor, mă decid să-i completez ţinuta cu o cămaşă mov deschis şi o cravată de mătase cu un motiv de arabescuri vişinii cu negru. Toate astea îi vin lui Adam ca turnate!

În ce mă priveşte, voi purta o rochie crem din m şi un pardesiu din triplu voal, tivit la guler şi la manşete cu catifea neagră. În partea stângă, îmi pun broşa din cristale Swarovsky reprezentând o libelulă,

cadoul Sarei pentru aniversarea mea de patruzeci şi şapte de ani. După câteva ezitări, adaug seria Swarovsky completă: cercei, inel şi brăţară.

Aşteptând la intrarea în sala de concert, am confirmarea faptului că formez cu Adam un cuplu foarte bine asortat. Şi cum la operă totul este bazat pe aparenţe, profit din plin de aceste momente când în ochii celorlalţi reprezentăm o familie cât se poate de normală.

Mie nu-mi place Gounod, dar Adam ascultă muzica foarte concentrat. Din când în când, privirea îi coboară în fosa orchestrei, unde capul dirijorului este pus în evidenţă de o aureolă de lumină. Pe scenă, cel care îi atrage atenţia între toate personajele este Mefisto. Mă întreb dacă nu cumva este din cauza chipului său vopsit în alb. În presă se vehiculează ideea că Alexander Vinogradov, cel care îl interpretează, ar fi marea revelaţie a sezonului:

eu nu sunt deloc expertă în muzică clasică. Poate că Adam ştie mai multe despre operă chiar şi cu creierul pe jumătate dezumflat. Pe mine mă interesează mai ales decorul, format din blocuri mari, gri. Din punctul meu de vedere, decorul ăsta sugerează mai degrabă un mormânt, chiar şi când reprezintă o petrecere câmpenească.

La primul antract, îl conduc pe Adam în foyer ca să-i ofer ceva de băut. Eu am chef de bere şi aş vrea să comand pentru amândoi, numai că din greşeală arăt tipului de la bar o altă sticlă pe raft şi mă trezesc cu două pahare de şampanie, băutură pe care o detest. Adam îşi înmoaie cu reţinere buzele. Nu-şi mai aminteşte de această licoare, îmi dau seama că şi pentru aniversarea lui băusem vin alb.

— E şampanie, Adam, îi zic eu amuzată de încurcătura asta. E pentru aniversarea ta. La mulţi ani!

Adam ia o înghiţitură cu nădejde. Pare foarte satisfăcut. Gustul îi place iar eu decid să-l acompaniez cu o plăcere simulată.

La al doilea antract, îl conduc din nou pe Adam în foyer, dar de data asta nu-i mai ofer nimic. Mă doare capul iar surâsul lui mă enervează.

Îl fac pe Adam părtaş la indignarea mea în faţa misoginiei acestei poveşti. În acel moment, îmi dau seama că Adam n-a înţeles nimic din ce se petrecea pe scenă, incapabil să citească textul titrat pe ecran în cele două limbi.

Îi rezum în câteva cuvinte capriciile bătrânului libidinos care vrea să redevină tânăr ca să poată din nou alerga după fuste, gata să semneze un pact cu Diavolul. Iar la final, o femeie este cea care plăteşte

oalele sparte.

— Deci nu e vina lui Faust pentru ce se întâmplă, zice el timid.

— O, da, așa e, uitasem filosofia voastră. Iuda trebuia să-l vândă pe Iisus. A dracului fatalitate, nu-i așa? Prea simplu, mon cher, felul ăsta de a se disculpa de orice vină, îi zic eu cu arţag.

Adam este surprins de ieşirea mea. Surâde şi priveşte pe furiş către intrarea în sală. Fie că e dornic să se aşeze, fie vrea să scape de proasta mea dispoziţie. Nu e chiar momentul să primească lecţii!

Îi spun că trebuie să merg la toaletă. El nu are nevoie. Chiar şi după accident, Adam şi-a păstrat aceiaşi vezică încăpătoare care mă făcea geloasă în timpul nopţii. În drum către toalete, întorc capul să-l privesc încă o dată. De departe, am impresia că Adam are acelaşi obicei de a-şi împreună mâinile la spate. De fapt, nu e decât braţul lui paralizat care îi atârnă inert de partea dreaptă.

Întoarcerea acasă îmi creează mari probleme: trebuie să fac numeroase ocoluri din cauza grevei studenţilor. Mă rătăcesc pe câteva străduţe şi din greşeală o iau pe bulevardul Cote-des-Neiges spre Queen Mary. Când trec prin faţă pe la Ridgewood, mă gândesc că Sara şi Michael se uită probabil la un film.

Adam este complet treaz. Prin geamul aburit priveşte cu atenţie mărită luminile oraşului, firmele de neon ale magazinelor, cei câţiva clienţi care fumează în faţa barurilor. Suntem aproape singurii care circulă pe străzi la miezul nopţii în acest cartier. Pustietatea străzilor mă copleşeşte.

13

De câteva luni, am redus plimbările. Adam pare mai bolnav ca de obicei şi mă întreb dacă nu cumva este din cauza asta.

Pentru weekend, decid să mergem la Québec city, în josul fluviului. La început, ideea mă entuziasmează: o oră mai târziu, perspectiva de a conduce singură 300 de kilometri până la capitala naţională începe să mă neliniştească. Pe vremea traseelor pe care le făceam de-a lungul şi de-a latul provinciei, Adam era cel care conducea în general: eu făceam drumul ascultând liniştită la radio, cu picioarele cocoţate pe parbriz.

Încep să fac bagajele de vineri seara. Pun chiar şi periuţele de dinţi, ştiind că a doua zi de dimineaţă va trebui să le scot pentru toaleta matinală. După micul dejun, nu mai trebuie decât să adaug pijamalele şi papucii.

Afară este foarte frumos, în ciuda vântului care a început să bată după miezul nopţii. Coborând către estuarul fluviului Saint-Laurent, rafalele se intensifică considerabil. Pe scaunul de alături, Adam are aerul foarte mulţumit. După ce trecem de Trois-Rivières, îmi arată cu degetul imensele cârduri de păsări care se odihnesc pe un lac situat în dreapta autostrăzii.

La jumătatea drumului, ne oprim ca să facem plinul şi să bem o cafea. Am mare nevoie de o mică pauză. Condusul mă epuizează mai mult ca orice.

La Québec city, indicaţiile GPS-ului mă conduc fără greş la hotelul Clarendon unde rezervasem o cameră.

O singură dată fusesem la acest hotel, ca să sărbătorim faptul că Adam terminase MBA-ul şi găsise un post de *project manager* într-o companie de aviaţie. Soţul meu era foarte mulţumit, dar mai ales mândru de această reuşită care îi permitea să facă saltul către o altă carieră. Cu toate deplasările manufacturilor în Asia, ingineria nu mai avea niciun viitor în Canada. De acum înainte, cel care oferea cele mai multe posibilităţi de angajare era domeniul speculaţiilor. Uneori Adam se plângea că noul lui job II de profesionalizează. Care era adevărata meserie a unui project mananger? Să vorbească la telefon şi să facă check-in în hoteluri prin toată lumea.

Adam făcuse asta ani de zile, dar în ultima vreme ritmul ăsta de viaţă nu îl mai încânta deloc.

Nimic nu ne mai îngrijora la epoca primului nostru sejour la hotelul Clarendon. Sara intrase la medicină dentară, ipoteca casei era pe jumătate plătită şi nu mai aveam datorii.

Îmi amintesc şi acum furia mea în momentul când am văzut nota de plată: două sute cincizeci de dolari. I-am zis lui Adam că este o impietate să plăteşti atâţia bani pentru un pat. Iar el mi-a răspuns că o meritam, utilizând vorbele şi tonul actriţelor care făceau reclamă la produsele cosmetice *Oriflame.*

Astăzi va trebui să plătesc trei sute de dolari la care se vor adăuga cei douăzeci şi opt pentru parcare.

Camera noastră se află la al şaselea etaj, prevăzut cu un mic salon şi o baie dublă. După ce aranjez hainele în garderobă şi obiectele de toaletă pe marmura consolei din baie, îl întreb pe Adam dacă vrea să se odihnească. Îmi răspunde că da. Ne dezbrăcăm şi ne aşezăm în pat.

Hotelul este foarte liniştit, în afară de rarele dăţi când auzim

zgomotul ascensorului.

Ne trezim înfometaţi la ora patru după-amiază. îl ajut pe Adam să se îmbrace şi coborâm pe jos până în *Vieux-Port.* Vântul suflă tare iar soarele este orbitor. Turiştii au ieşit în mânecă scurtă, dar ţinuta asta nu e decât de formă căci maxilarele le clănţănesc de frig.

În partea veche a oraşului ne oprim la o cafenea. Adam vrea o prăjitură. La întoarcere, urcă cu mare greutate panta la castelul Frontenac. Sus, pe promenadă, ne oprim pe o bancă să-şi tragă sufletul. Ne uităm multă vreme la apele fluviului Saint-Laurent. îl întreb pe Adam dacă vrea să luăm traversierul ca să vizităm oraşul Levis, situat pe celălalt mal. Îmi zice că este obosit.

La ora şase seara mergem să cinăm la *Crêperie bretonne,* escala noastră obişnuită. În locul aromelor dulci care ne întâmpinau altă dată, localul degajă acum mirosuri râncede, stătute. Comandăm clătite cu şuncă iar pentru desert, clătite cu sirop de arţar. Amândurora ne plac clătitele, dar eu nu prea gătesc din cauza mirosurilor. Când vrem să mâncăm, mergem la IKEA să luăm câteva pachete congelate pe care le încălzim apoi la microunde.

Când ne întoarcem în cameră, Adam se prăbuşeşte de oboseală pe pat. Eu rămân multă vreme în cadă. Când ies, îl găsesc pe Adam în pijama, uitându-se la televizor. Nu insist să facă baie. Corpul lui a învăţat să-şi conserve energiile. În ultima vreme, pare că nici nu mai transpiră.

Seara cumpăr de pe unul din canalele hotelului filmul *Artistul,* care tocmai câştigase Oscarul pentru cel mai bun actor. Chestia asta ne va mări factura cu cincisprezece dolari. Adam adoarme repede fiindcă nu mai înţelege filmele. El care se topea de plăcere în faţa producţiilor hollywoodiene!

Dimineaţa suntem printre primii care coboară la micul dejun. În timpul vacanţelor noastre, cel mai mult din tot sejurul ne plăcea masa de dimineaţă. Câteva minute mai târziu, localul se umple de tineri, elevi de colegiu însoţiţi de profesorii lor. Probabil că vin din Ontario căci vorbesc în engleză.

Îi zic lui Adam că mi se pare foarte bizară chestia asta. De ce? mă întreabă el printre înghiţituri. Faptul că şcoala a plătit un hotel atât de scump pentru o excursie în capitala provinciei.

Adam nu înţelege ce e bizar în chestia asta. El nu mai are simţul banilor, ceea ce nu e deloc o schimbare faţă de trecut. Cu gustul lui exacerbat pentru lux, nimic nu i se părea prea scump. Ideea de a face

economii îl indispunea profund. Adam plătea fără să clipească tot ce îşi dorea: vederi, suveniruri, dulciuri. La începutul căsătoriei noastre, ne certam adesea pe tema asta pentru că eu eram econoamă din fire. Crescusem cu ideea că femeile trebuie să fie mai parcimonioase decât bărbaţii. De câţiva ani însă, încetasem să-i verific cheltuielile: mai ales, încetasem să-i reproşez că-mi face cadouri prea scumpe.

Adam nu încetează să se îndoape. Pare că şi-a regăsit toată memoria pierdută în faţa platourilor cu crenvurşti fierţi, omlete, şuncă, brânzeturi, croissante, brioşe cu ciocolată, dulceaţă de afine, sticle cu suc de portocale, bocaluri de lapte şi iaurt. Culorile, mirosurile, eleganţa îl excită la culme. Mănâncă cu poftă şi mă întreabă din ochi dacă poate să se servească din nou. Îi dau acordul meu şi îl însoţesc ca să evit orice accident. îl las să se servească singur, dar îl sfătuiesc să nu încerce să ia totul dintr-odată.

După ce terminăm, întârziem cu cafeaua în faţa ferestrelor care dau direct în stradă. Tinerii vorbesc foarte tare, dar chestia asta nu ne deranjează deloc.

Când urcăm în cameră ne hotărâm să mai întârziem un pic. În ciuda soarelui puternic, afară este prea frig ca să ne plimbăm pe esplanadă. După buletinul meteo, temperaturile au coborât în timpul nopţii.

Ne instalăm din nou în pat şi ne învelim cu pătura. Eu citesc iar Adam se uită la televizor. Din păcate nu găseşte documentare cu animale pe niciunul din canale, aşa că întârzie pe buletinele de ştiri care dau veşti despre manifestaţiile din Montréal. Studenţii au ajuns la cea de-a unsprezecea zi de grevă.

Adam mă întreabă ce vor tinerii. Îi explic că refuză să accepte mărirea taxelor şcolare. Şi chestia asta e bună sau rea, mă interoghează el. Încerc să îi explic că învăţământul de calitate depinde de creşterea taxelor, dar că noi profitasem de această accesibilitate a învăţământului superior în Québec. Dacă şcoala nu ar fi atât de ieftină, niciun imigrant nu ar putea merge la universitate să-şi refacă cariera. Înainte de studenţi, imigranţii ar trebui să coboare în stradă ca să-şi apere dreptul la şcolarizare.

Către ora unsprezece, încep să fac bagajele. Adam mă ajută cu papucii şi obiectele de toaletă, pe care le pune pe pat, alături de valiză.

În timp ce fac *check-out,* portarul ne aduce maşina în faţa hotelului. Îi dau un bacşiş de cinci dolari.

La volan, mă pufneşte râsul, iar Adam mă întreabă nedumerit ce am.

— Vezi, există mereu chestii pe care le facem pentru prima oară în viaţa noastră, îi zic, ştiind că nu înţelege o iotă din ce îi spun.

Către ieşirea din oraş, îl anunţ pe Adam că vom face un tur pe insula Orléans ca să vizităm ferma noastră de raţe. Mă priveşte cu ochi mari. Nu-şi mai aminteşte de proiectul nostru de ne lansa în producţia de pateu confit şi puf de raţă, visul nostru de pensionari.

Pe insulă bate un vânt nebun, ceea ce mă face să mă agăţ cu forţă de volan. Rarii trecători au feţele cărămizii de frig. Rafalele diminuează puţin pe partea însorită a insulei, acolo unde se află livezile de meri şi fermele de raţe.

De fiecare dată când veneam în regiune, făceam un tur pe insulă ca să cumpărăm o sticlă de cidru şi un borcan de pateu confit de raţă. Într-o zi văzusem o pancartă cu anunţul unei ferme de vânzare. Ideea îi inflamase lui Adam imaginaţia, făcându-l să se lanseze pe loc în proiecte mirobolante.

Viitorul nostru era legat de cultura pământului! Trebuia să ne mutăm aici, în mijlocul fluviului, acolo unde primii coloni se instalaseră acum patru sute de ani, protejaţi de atacatori de apele glaciale ale fluviului. Aici erau rădăcinile noastre: aici primele locuinţe, primele case şi biserici, arse de mai multe ori şi ale căror fundaţii fuseseră acoperite de altele noi. Mă amuzam pe seama lui zicându-i că voia să revină la strămoşii galezi trădându-şi moştenirea dacă, cu acele minunate cuvinte *brânză, viezure, mânz.* Ironia mea nu-l devia de la măreţele lui proiecte. Adam voia să reconstruiască ţara asta pe noi baze. Care, îl întrebam eu. Nu prea ştia nici el, dar visul îi rămânea netulburat.

Îl întreb pe Adam dacă vrea să facă o plimbare pe jos. Îmi răspunde că-i este frig.

Facem numai o singură oprire, cea de la casa lui Felix Leclerc, haltă obligatorie în toate traseele noastre de altă dată. Adam se uită la fotografiile agăţate pe pereţi în timp ce eu citesc poemele autorului încrustate în lemnul meselor. Suntem singuri în marea sală care serveşte în acelaşi timp de muzeu şi de sală de spectacole în diferite ocazii. Tânăra de la tejghea ne salută indiferentă, după care îşi reia lectura.

14

Înainte să plec la şcoală, îmi verific de obicei mesajele de acasă.

Printre altele, în dimineaţa asta găsesc unul fără titlu de la Dora. Ezit să-l deschid. La ora asta matinală nu am timp să citesc glumele sau dietele miracol pe care ni le trimite în mod regulat. Dar micul ceas electronic de alături îmi arată că sunt cu zece minute în avans, aşa că deschid mesajul.

Dora scrie că soţul ei Virgil a avut ieri un accident grav de motocicletă: cei care vor să-l mai prindă în viaţă pot să vină la spitalul *Sacré-Cœur,* la etajul cinci. În ciuda gravităţii mesajului, nu mă pot împiedica să remarc numeroasele greşeli de ortografie din scrisoarea ei. Mă întreb dacă nu cumva tocmai ele schimbă sensul cuvintelor.

Telefonul sună în acelaşi moment. Este Marta! Mă întreabă dacă vreau să merg cu ea la spital. O sfătuiesc să îi ofere serviciul Dorei, în caz că nu e în stare să conducă. Marta îmi zice că i-a propus deja, dar că Dora trebuie mai întâi să se ducă la poliţie ca să recupereze vesta şi cheile lui Virgil. Şi eu refuz oferta, căci de la spital trebuie să ajung la şcoală cât pot de repede.

Afară plouă cu găleata încă de la răsărit. Rămân în faţa ferestrei câteva minute. Adam mă priveşte, îngrijorat: apelurile la ora asta neobişnuită sunt o sursă de mare nelinişte pentru el. Dacă există ceva care îl tulbură cu adevărat este schimbarea rutinei. Să-i explic oare ce se întâmplase? Ezitarea mea îl sperie şi mai rău.

— Soţul Dorei a avut un accident de motocicletă. Se pare că e foarte grav. E la spital.

— O să moară?

— Nu ştiu, Adam! Ar putea la fel de bine să trăiască, nu?

Adam îşi coboară privirile în pământ. Reacţia mea îl lasă perplex. De ce sunt supărată? întrebarea lui este chiar aşa de stupidă?

Nu am timp să clarific lucrurile. Mă îmbrac repede cu ce-mi cade la îndemână şi, înainte de a ieşi, îi explic lui Adam încă o dată:

— Mă duc la spital să îl văd pe soţul Dorei care a avut un accident. Apoi o să plec la şcoală direct. S-ar putea să ajung mai târziu acasă. O să încerc să te sun. Te rog să răspunzi! Dacă nu sunt eu, nu ai decât să închizi. OK?

Adam face din cap că da, dar ştiu prea bine că nu o să atingă telefonul.

Traficul este deja congestionat la ora asta matinală. Circulaţia se aglutinează şi mai mult către podul Lachapelle, cu cele două benzi dintre care una este în curs de reparaţie. Îmi zic cu voce tare că toată lumea

merge la spital să-l vadă pe Virgil. Așa zicea Adam când eram blocați în trafic: toate mașinile aveau aceeași destinație ca a noastră.

Spitalul nu este foarte departe, dar din cauza traficului îmi ia o jumătate de oră ca să ajung.

În coridor, mirosul veștilor proaste mă lovește din plin. Este același care mă întâmpinase când îl adusesem pe Adam, inconștient, și care mă acompaniase de-a lungul spitalizării și a terapiei lui. Bacteria nefericirii este adânc impregnată în aceste ziduri.

La etajul cinci, sunt printre ultimii care sosesc, alertați de mesajul Dorei. Zece persoane se aglutinează la intrarea coridorului, cerând cu aviditate detalii. Fiecare nou venit pune ca un automat aceeași întrebare: *E adevărat?*

O așteptăm pe Dora să revină cu vești. Ea și fiica ei Ana sunt la căpătâiul lui Virgil în sala de reanimare și asta înseamnă deja prea multă lume în jurul lui. îl trimitem pe Eugen după vești și revine în scurtă vreme cu Dora.

După operație, medicul îi zisese că nu mai e nicio speranță ca soțul ei să fie salvat. Craniul lui Virgil fusese inundat de sânge iar creierul încetase aproape orice activitate, în afară de auz. Motocicleta îi căzuse pe cap strivindu-i-l ca pe un pepene. Dora ne avertizează că ceea ce o să vedem nu este soțul ei, ci o mașinărie care lucrează în locul lui.

Cornelia, care este infirmieră, o sfătuiește să ceară încă o tomografie.

Femeilor le e teamă că nu vor putea suporta imaginea lui Virgil conectat la tuburi. Eu decid să merg să-l văd numai în compania Mar tei.

În sala de reanimare, mici separeuri au fost create cu ajutorul cearșafurilor prinse cu clești de rufe. În spatele lor, se aude zgomotul monoton al aparatelor. În primul separeu, zărim în trecere un bătrân cu gura larg deschisă și cu ochii holbați. Nu pare că mai trăiește, dar o bătrână îl ține de mână.

Virgil este întins pe spate, învelit cu un cearșaf, branșat la tuburi de ambele părți ale patului. Capul lui seamănă cu o imensă ghiulea deformată. Pe obrazul drept se văd câteva contuzii și zgârieturi. În timpul operației, i se deschisese craniul pe partea stângă ca să libereze presiunea, dar materia cenușie fusese pur și simplu expulzată la exterior. Doctorii au trebuit să o repună la interior, bucată cu bucată.

Pântecul lui pare enorm în raport cu picioarele, strânse în ciorapi elastici ca să împiedice formarea de cheaguri. Ai zice că are picioare de

balerină.

Ana suspină de cealaltă parte a patului. Nu încetează să-i mângâie tatălui ei braţul şi să-i şoptească încet la ureche. În acest moment, aparatele reiau o slabă activitate, dar revin repede la tic-tacul lor monoton.

Când ieşim în coridor, Marta izbucneşte în lacrimi. Toată lumea se gândeşte la acelaşi lucru: este imposibil ca grămada de carne informă să revină la viaţă.

Medicul urma să sosească la ora nouă, moment în care familia trebuia să semneze hârtiile pentru debranşarea lui Virgil.

Toată lumea ar vrea să asiste la această întâlnire, dar majoritatea trebuie să ne întoarcem la lucru. Este şi cazul meu, căci nu avusesem timp să-mi anunţ absenţa la şcoală. Dintre prieteni, numai trei vor putea rămâne cu Dora.

Afară, ploaia a diminuat un pic din intensitate, dar fără umbrelă ajung udă fleaşcă la maşina staţionată la celălalt capăt al parcării.

La şcoală nu reuşesc să mă concentrez deloc pe lecţie. Le spun elevilor că un bun prieten este la spital, între viaţă şi moarte. Când aud ştirea, fetele îşi acoperă gura cu palma. Şi ele au acelaşi instinct ca şi femeile adulte. De ce oare noi femeile facem acest gest în faţa surprizei sau a fricii? Ca să ne reţinem ţipetele sau cuvintele?

Le cer elevilor să citească în linişte o carte. Se execută cu înţelegere. Cu toţii simulează compasiunea, dar îmi dau seama ce mulţumiţi trebuie să fie de această schimbare de rutină. Abia, Loïc şi Krystel vin să îmi spună că îmi înţeleg suferinţa: cu toţii se grăbesc să îmi ofere condoleanţe.

Copiii ştiu să imite atât de bine gesturile, privirile plângăcioase, tristeţea adulţilor!

A doua oară, elevii de la cealaltă clasă sunt deja la curent. Au aflat vestea pe coridor iar acum mă întreabă dacă prietenul meu mai trăieşte. Le zic că nu ştiu nimic, îmi propun să îi las să citească în linişte o carte. Le întorc spatele şi mă postez la fereastră.

Philippe fumează afară în ciuda ploii fine. Iarba curţii este de un verde crud. Pe terenul de fotbal din parc, un bărbat a ieşit cu câinele la plimbare.

La prânz îmi verific din nou mesajele. Marta ne scrie la toţi că Virgil a decedat la ora unsprezece. Începând cu ora zece, medicii au început să-l debranşeze treptat. Dar Virgil abandonase lupta. Medicii au

făcut o ultimă încercare să-l salveze, dar inima lui bolnavă nu a suportat şocul. Cu toţii ştiam că Virgil va muri primul, după cele două atacuri de inimă. Accidentul ăsta ne tulbura profund însă, pentru că anula pariul pe care îl făcusem cu moartea.

Mă duc la secretara şcolii, ca să-i spun că trebuie să-mi găsească un înlocuitor pentru după-amiază: nu mă simt deloc în stare să-mi continui ziua în clasă. Îi explic situaţia şi ea are acelaşi reflex ca şi elevele mele să îşi acopere gura cu palma.

Mă duc direct acasă la Dora, care locuieşte foarte aproape de şcoală. Casa lor se află pe străduţa paralelă cu a noastră, la numai cinci minute de mers pe jos.

Salonul ei este deja plin de lume. Peste douăzeci de persoane se îngrămădesc în jurul Dorei, care a încetat să plângă. La spital i se administrase un calmant care o transformase într-o zombie. După noaptea de veghe la căpătâiul lui Virgil, are obrajii umflaţi şi ochii înfundaţi în orbite.

Cei mai tineri din grup încep să ia tot felul de iniţiative. Dincolo de şoc, moartea reprezintă pentru ei un spectacol excitant. Nu şi pentru noi, bătrânii. Nouă ne e frică pentru prima oară. Moartea lui Virgil este o repetiţie generală pentru noi toţi.

De vreme ce-l punem în pământ pe unul de-ai noştri, nu ne mai simţim imigranţi! Pentru prima oară, începem să aparţinem cu adevărat acestei ţări.

Cea mai activă dintre toţi este Silvia, o tipă de treizeci de ani pe care de-abia o cunosc. Ea şi soţul ei îşi petreceau vacanţele cu Dora şi Virgil în Cuba. Acum, cei doi au devenit adevăraţii maeştri de ceremonie. Silviei îi place atât de mult acest statut, că ne calcă pe nervi: dar până la urmă, ce ne pasă de vreme ce face toată treaba?

Silvia vrea să scriem pe o foaie de hârtie listă a ceea ce trebuie făcut şi cumpărat. Ca profesoară, eu sunt desemnată scrib oficial al misiunii.

Mai întâi notăm mâncarea pentru cei care vor veni la priveghi. Există persoane care nu vor mai părăsi casa până sâmbătă, la înmormântare. Silvia se decide repede pentru patiserii greceşti de la *Serano* şi vin spaniol roşu, favoritul lui Virgil.

Alina, vara lui Virgil, dă peste o sticlă de rom în subsol. Ne serveşte pe fiecare şi bem cu toţi urând decedatului ţărână uşoară. Tradiţia cere să vărsăm o picătură pe jos, dar ştiind mania de curăţenie

a Dorei, nimeni nu îndrăznește.

Alcoolul îmi face pixul mai agil: de acum alunecă cu uşurinţă pe pagină, marcând cu precizie farfuriile de unică folosinţă, şerveţelele, sticlele de vin, pateurile cu brânză, prăjiturile. Ajungem apoi la costumul lui Virgil, la cămaşă, şosete, pantofi. Cineva zice că aici lumea este îngropată fără pantofi: în Québec se consideră că decedatul se duce să doarmă nu să se plimbe. Suntem cu toţii indignaţi. Să laşi un corp fără pantofi în plină iarnă! Nici vorbă să-l îngropăm pe Virgil desculţ.

Înainte de a continua lista, ţinem un mic consiliu ca să decidem dacă să urmăm sau nu tradiţia ortodoxă pentru înmormântare.

Bărbaţilor nu le pasă, dar femeile decid că da.

Din cauza asta, lucrurile se complică puţin pornind de la un simplu detaliu: datorită faptului că Virgil murise fără lumânare şi fără spovedanie, vor fi necesare şaizeci de pomnete cu lumânări care să fie aprinse la cimitir, înainte de a coborî sicriul în mormânt. În felul ăsta, ne asigurăm că prietenul nostru Virgil va putea să-şi urmeze liniştit calea către lumea de dincolo. Cineva întreabă dacă taxa asta este pentru autostrada către Paradis sau Infern. Altcineva răspunde că spre Infern drumul e gratuit.

Izbucnim cu toţii în râs pentru prima oară.

Silvia îşi dă seama cu groază că nu am acoperit încă oglinzile casei. Ne executăm repede. Deasupra porţii de la intrare, agăţăm o pânză neagră în semn de doliu.

De unde vine oare acest obicei? De pe vremea ciumei negre probabil, pentru ca trecătorii să fie avertizaţi că exista un cadavru în casă.

Cutiile cu patiserii şi sticlele de vin ne sunt livrate către patru după-amiază. Tocmai la timp, căci lumea începe să sosească în număr mare. Cu toţii şi-au luat învoiri de la serviciu, fiindcă nimeni nu e capabil să-şi termine ziua în altă parte.

Toată lumea mă invidiază că am fost ultima persoană care l-a văzut pe Virgil în viaţă. Sâmbăta trecută, ieşisem toţi trei la o plimbare în parc. Lumea mă întreabă dacă remarcasem ceva semne premonitorii. Fac un efort să îmi amintesc, dar nimic nu-mi vine în minte. Nu, nu a fost niciun semn premonitoriu. Virgil fusese cel dintotdeauna, argumentând la fiecare cuvânt în felul său puţin ursuz.

La ora nouă seara, casa este plină la refuz. Cei care găsiseră un loc să se aşeze nu l-ar fi cedat pentru nimic în lume. Unii sunt aşezaţi direct

pe jos, bărbaţii în salon, iar femeile în bucătărie.

Eu continui să mânuiesc stiloul cu agilitate sub comanda competentă a Silviei, care îmi cere să notez tot ce-mi trece prin minte, tot rahatul tradiţional pe care îl adusesem cu noi de partea asta a oceanului.

De comun acord, stabilim că a doua zi să mergem până la un magazin specializat de pe bulevardul Notredame, ca să procurăm acele lumânări făcute din ceară pură pentru ritualul ortodox. Apoi, ne trebuie monede de douăzeci şi cinci de cenţi pentru pomnete, dar şi pentru dat copiilor. Alt lucru important: trebuie să mergem să cumpărăm bumbac şi foarfeci care taie în zigzag. În felul ăsta, materialul de pomnete nu mai trebuie festonat pe margini. Cineva îşi aminteşte că ar trebui să găsim o cruciuliţă şi o icoană pe care să le plasăm în sicriu, alături de cadavru. Bărbaţii sunt de părere că ar fi bine să punem mai degrabă una din machetele de elicoptere pe care Virgil le construia la sfârşit de săptămână.

Chestia asta îmi dă o idee despre ce aş putea scrie în cartea de condoleanţe. Notez pe o bucată de hârtie pe care o bag discret în buzunar: *„Zbor uşor, Virgil”.*

Dora este ocupată să explice fiecărui nou venit ce se întâmplase. Le mai zice că ceea ce o face să sufere este faptul că Virgil a trebuit abandonat, singur, la spital. Este asta oare un reproş mascat că noi suntem aici, în timp ce cadavrul soţului ei zace într-un congelator?

Către unsprezece seara, lumea începe să plece, unul câte unul. Îmi amintesc brusc de Adam. Îmi iau geanta şi ies fără să-mi iau rămas bun. Nu pot să-mi aştept rândul ca să o îmbrăţişez pe Dora. Îi cer Martei să facă ea asta în locul meu.

Ploaia a încetat. Inspir cu putere aerul proaspăt în căutarea aromelor de primăvară, dar nu simt decât mirosul de pământ reavăn, de zăpadă chiar. Iarna poate reveni aici în orice moment.

Adam se uită la televizor. Când aude cheia în uşă, sare să mă întâmpine în capătul scării. Nu-şi mai aminteşte exact motivul absenţei mele. Când îi explic, mă întreabă despre locul pe care această persoană îl ocupa în viaţa noastră. Chestia asta rămâne marea lui preocupare: să ştie exact din ce era făcută viaţa noastră înainte şi cine o popula. Acest Virgil, de exemplu! Cât de important era pentru noi? îl iubeam noi cu adevărat? Suntem noi cu adevărat trişti de moartea lui?

Mă instalez pe sofa şi îi explic lui Adam că Virgil şi Dora erau

vecinii noştri. Alături de ei petrecusem primii ani după sosirea noastră în Canada. Vara, utilizam piscina lor şi adesea mergeam să mâncăm împreună. Fetele noastre merseseră la aceeaşi şcoală şi, fără a fi neapărat prietene, crescuseră împreună. Uneori, făceam împreună lungi plimbări în parcul din cartier, singurul sport pe care Virgil putea încă să-l practice din cauza inimii lui bolnave.

Adam nu mai zice nimic, dar coboară capul în pământ. Trebuie să se gândească bine înainte de a-mi pune o altă întrebare. Îi admir prudenţa.

După o vreme îşi ia curajul în dinţi să mă întrebe dacă Dora şi Virgil aveau o căsnicie fericită. Probabil că da, îi răspund la fel de prudentă. O căsnicie este fericită când nu mai poţi concepe viaţa fără celălalt.

A doua zi, toată lumea decide să-şi reia viaţa normală, dar este imposibil. Începând cu ora prânzului, ne îngrămădim din nou în salonul Dorei. Fiecare îşi sacrifică zilele de concediu ca să vină aici şi să asculte până la saţietate aceleaşi istorii.

Detalii surprinzătoare ies deodată la iveală pe calea integrării noastre. Imigraţia ne scutise până acum de aceste detalii, dar iată că dintr-odată noutăţi aiuritoare adaugă existenţei noastre un plus de *savoirs*: parcursul cadavrului de la morgă la salonul funerar trecând pe la laboratorul de îmbălsămare, găsirea unui cimitir catolic care să accepte creştini ortodocşi, serviciile de *catering* care ne scuteau pe noi, femeile, să gătim pentru atâta lume.

Noi ştiam doar cum să petrecem aniversările, nunţile, botezurile, dar nicidecum ce prevede o înmormântare. Notăm în minte tot ce se întâmplă, minut după minut.

Altă încercare grea este aceea de a găsi un preot, căci Virgil nu iubea în mod special tagma feţelor bisericeşti, în prezent însă, nici vorbă să cedăm resentimentelor lui faţă de biserica ortodoxă bizantină. Cu toţii suntem de acord că trebuie să-i salvăm sufletul.

Din fericire, la ultimul parastas ţinut de unul din prietenii care tocmai îşi pierduse mama, Virgil stătuse la masă alături de un tânăr preot care îl încântase nu cu credinţa, ci cu glumele lui. Trebuia cu orice preţ să-l găsim pe acest sfânt om. Dar de unde să începem? Cu această ocazie, descoperim cu uimire că românii din comunitatea de la Montréal au nu mai puţin de şapte biserici. De când eram noi aşa de religioşi?

Viitoarea soacră a Anei se însărcinează cu această nobilă

cruciadă. În momentul în care ne spune că a reuşit să dea de urma tânărului preot undeva pe Rive sud, ascultăm cu toţii fără să clipim conversaţia lor telefonică.

Problema este că în ziua înmormântării, preotul avea programat şi un botez. Ca să răspundă la ambele angajamente, ne cere să programăm funeraliile cu o oră mai târziu. Silvia se însărcinează cu misiunea de a negocia cu pompele funebre.

Joi seara ne apucăm de confecţionat pomnetele. Cineva fusese la magazinul *Fabricville* ca să cumpere bumbac alb şi faimoasele foarfece care tăiau în zigzag. Înainte de a începe să tăiem pătratele de pânză, fiecare din noi vrea să exerseze pe o bucată de material: ce minunăţie!

Patru femei se instalează într-un colţ al salonului ca să decupeze şaizeci de pomnete de dimensiunea unei batiste: altele două înfăşoară o monedă de douăzeci şi cinci de cenţi într-un colţ: altele trei ataşează câte o lumânare în colţul opus. Îi suntem cu toate recunoscătoare Lilianei, cea care cunoştea singurul magazin în Montréal care vindea lumânări făcute la mână. Cu toţii regăsim patria mamă în aceste beţe galbene şi unsuroase care ne evocă cu putere imaginea morţii.

Cu toatele avem aerul solemn al Pythiei prezidând un ceremonial sacru. Cei care sosesc printre ultimii ne interoghează despre ce făceam, iar noi suntem mândre să le dăm detalii. Alte poveşti urmează. Toată lumea vrea să dezvăluie un incident, comic de preferinţă, legat de înmormântările la care participase în copilărie, prin satele sau cartierele mărginaşe pe unde crescuseră.

Pentru confecţionarea pomnetelor, urmăm ritualul din sud, cu toate că Virgil era de la oraş şi nu dădea două cepe degerate pe chestia asta. El crescuse într-o familie de militari cărora partidul comunist le interzisese să intre în biserici. În plus, după părerea Dorei, doctoratul în inginerie putea fi cauza ateismului soţului ei. Calculul matematic şi construcţia de avioane îl convinseseră fără dubiu că Dumnezeu nu există.

Dar chestia asta nu ne împiedică să continuăm treaba. Cornelia îşi dă brusc seama că făcusem un nod la firul cu care legaserăm la pomnete moneda şi lumânarea. Semn rău! În mod normal, cele două capete ale aţei trebuiau lăsate libere. Vestea ne copleşeşte: aproape că terminasem treaba, aşa că decidem să nu cedăm. Să desfaci jumătate din pomnete ne-ar fi luat prea multă energie şi, de fapt şi de drept, începem să cam fim sătule de rahatul ăsta tradiţional.

Colegii de muncă ai lui Virgil povestesc numai lucruri bune despre el: bon viveur, bun profesionist. Nu numai inginerii de la Bell Elicopter veniseră la priveghi, dar şi cei de la Bombardier şi de la alte două companii pe unde lucrase. O armată de muncitori veniseră să-şi ia rămas bun de la cel mai cumsecade boss.

Dora le ascultă poveştile, incredulă. Ea nu cunoştea decât un Virgil arţăgos care-i făcea adesea morală chiar şi în faţa musafirilor. Cu toţii eram obişnuiţi cu acest chip al intoleranţei.

Într-o zi mă certasem cu Virgil pe tema pisicii lui. Cu inocenţă, strecurasem în conversaţie ideea că pisicile ar fi vinovate de nervozitatea stăpânilor. Tocmai citisem un articol în care se zicea că pisicile rămâneau purtătoarele unui virus numit al agresivităţii, care nu mai era prezent decât în ţările sărace. În ţările bogate fusese eradicat, cu excepţia felinelor care puteau să-l transmită la oameni, în timpul anchetei lui Russel Williams, general în armata canadiană, acuzat că a agresat şi omorât două femei, se emisese ipoteza că escalada nebuniei lui criminale coincidea cu data la care îşi cumpărase o pisică.

Mă uit la pisica lui Virgil, care nu vrea să se mişte de la intrare, în ciuda du-te vino-ului continuu. Dora o detestă iar pisica îi răspunde cu aceeaşi măsură.

Coabitarea noastră continuă pentru încă patru zile. Dora pare tot mai în formă. Şi-a regăsit buna dispoziţie şi vorbeşte chiar de perspectiva unui nou mariaj. Nu mai suntem atât de bineveniţi în casa ei, dar nu putem face altfel. Nu putem reveni la viaţa normală până nu îl îngropăm pe Virgil.

Vineri seara sicriul este în fine expus la salonul funerar. Cei de la îmbălsămare au făcut o treabă de zile mari: nici urmă de muribundul branşat la perfuzii. Virgil este un pic umflat, dar sub machiaj îi regăsim trăsăturile severe. Jumătatea stângă a craniului, cea care fusese rasă, este mascată de un buchet enorm de trandafiri albi. Mâna stângă este puţin mai neagră decât cealaltă.

Se pare că accidentul se petrecuse la stop. Virgil tocmai ieşea de la garaj după ce schimbase roata din faţă a motocicletei. Garajistul îl avertizase să nu intre direct în trafic înainte de a curăţa bine uleiul de pe pneuri. La poliţie, acelaşi mecanic declarase că în faţa acestei remarci, Virgil răspunsese cu arţag: *Uită-te la părul meu alb! Crezi că am nevoie să mi se spună ce să fac?*

Când se făcuse verde, Virgil demarase în forţă iar roata din faţă

începuse să patineze. În loc să încetinească, el apăsase pe accelerație. Eroare fatală! Motocicleta se ridicase în sus pe roata din spate: Virgil pierduse echilibrul și cele trei sute de kilograme de fierărie căzuseră peste el.

Dora mai are și acum energia să dea toate aceste detalii.

La ora șase seara, preotul vine să facă prima slujbă. Dora nu vrea să se așeze: cinci persoane se foiesc în jurul ei ca să o susțină de braț. Din timp în timp, Dora face un gest să se debaraseze de strânsoarea lor.

Cu toții suntem obosiți iar imnurile religioase ne adorm. Lumea continuă să aibă grijă de Dora. Câteva femei din ultimul rând încep să suspine: sunt cele care tocmai aflaseră despre moartea lui Virgil.

O jumătate de oră mai târziu, coborâm la subsol să mâncăm și să bem o cafea. Toată lumea apreciază ultimele gustări aduse de noii veniți, după cinci zile petrecute cu patiserii grecești. De data asta, ne regalăm cu salată de icre, scoici cu brânză Philadelphia, pâine pita cu humus, biscuiți cu susan.

Suntem cu toții extenuați să vedem aceleași chipuri și să ascultăm aceleași povești.

Începând cu ora nouă, liniștea se instalează în salonul funerar. Așezați pe scaune sau stând în picioare, toți se uită discret la ceas. Dora stă de ceva vreme lângă sicriu. Avem impresia că-i șoptește ceva la ureche soțului ei.

În seara asta, l-am adus pe Adam cu mine. Acum, că suntem cu toții în așteptarea plecării, lumea începe să-l privească tot mai intens. Nu e de mirare că Adam nu-și mai ridică ochii din pământ. După o vreme, îmi șoptește încet la ureche că lumea din jur pare atât de bătrână.

Are dreptate! Cu toții am îmbătrânit.

Cei din jur își zic probabil că Adam ar fi trebuit să fie acolo, întins în fața noastră.

Le susțin privirea care îl studiază pe soțul meu cu nerușinare. Dacă există cineva acolo sus, ei bine, ființa supremă socotise de cuviință să-i acorde soțului meu un răgaz în lumea de jos. Iar eu sunt hotărâtă să apăr această alegere.

La ora zece fix, îl iau de mână și mă îndrept către ieșire. Adam a înțeles tupeul meu: înainte de a părăsi salonul funerar, ridică fruntea și salută vesel asistența.

Pentru înmormântarea de a doua zi, îl las pe Adam acasă. Știu prea bine că va fi mult prea lung pentru el și că nu va reuși să stea în

picioare atâta timp.

Preotul ţine slujba în salonul funerar, o slujbă care mi se pare extrem de emoţionantă. Este pentru prima oară că o ascult cu atâta atenţie. Tânărul preot are o voce foarte frumoasă iar eu mă las purtată de muzica bizantină, veche de secole. În salon şi pe coridor se îngrămădesc în jur de o sută de persoane. Noi, vechea gardă, suntem tăcuţi ca peştii.

Dumnezeule mare, Virgil a reuşit să adune atâta lume la plecarea lui! Nu ne mai simţim străini! De-acum şi noi aparţinem acestei comunităţi.

Dora ţine morţiş ca procesiunea mortuară să facă un ocol pe strada lor, înainte de a merge la cimitir. Virgil are dreptul să facă o ultimă vizită acasă! Ei doi îşi cumpăraseră casa în acelaşi an cu noi. Era o clădire veche, ca toate celelalte din cartier, dar Virgil o renovase de sus până jos. Schimbase planşeul, demolase ziduri, mărise salonul, schimbase uşile, adăugase o verandă în spate, săpase o piscină, plantase un gard viu pe care îl întreţinea cu o meticulozitate de chirurg.

În prezent, casa este deja pregătită de vară, cu piscina vopsită, gazonul tăiat şi curăţat de păpădii. Într-un colţ al grădinii, instalase deja un foişor cu plasă contra ţânţarilor care proliferau în tufele de cipreş.

Convoiul de maşini blochează strada complet. Cioclii au scos sicriul pe jumătate din maşină dar refuză categoric să deschidă capacul la cererea Dorei. îl înconjurăm cu toţii şi privim în tăcere straturile de flori şi cei doi arţari curăţaţi de uscături. Prin poarta larg deschisă, zărim pisica, instalată pe covorul de la intrare. Vecinii asistă cu mirare la acest spectacol inedit.

Cimitirul se află undeva în partea de vest a oraşului, o limbă de pământ izolată între două străzi, protejată de un gard dărăpănat. Silvia ne şoptise în secret că asta fusese ceea ce Dora aprobase ca preţ.

În timpul ultimei citiri, preotul ne face semn să aprindem pomnetele. Rafalele de vânt le sting cu regularitate iar bărbaţii sunt mai ocupaţi să le reaprindă decât să se concentreze pe ultimele clipe de rămas bun.

După aceea revenim la salonul funerar pentru ultima masă. Ana este nemulţumită de serviciul de catering ales. I se pare că aranjamentele platourilor sunt urâte, iar gustările modeste. Silvia se simte puţin lezată de această remarcă şi se disculpă zicând că ăsta fusese bugetul alocat de Dora.

Indiferenţi la estetică, ne năpustim asupra meselor încărcate. Marta a fost însărcinată cu făcutul colivei: preparase zece platouri din care nu mai rămâne nimic la final, căci fiecare îşi umple un pahar ca să ducă acasă.

Revin acasă către ora patru după-amiaza. Adam este pe terasă. Este foarte cald, dar pentru noapte s-a anunţat îngheţ la sol. Dimineaţa îi zisesem lui Adam să profite ca să stea la soare, iar el mă ascultase.

Îi aduc afară paharul de colivă şi o furculiţă. După prima înghiţitură, Adam o dă la o parte zicând că nu e dulce. Îi spun că are în schimb multă nucă şi că miroase plăcut a scorţişoară. El insistă că ar prefera să fie dulce.

Îl asigur că am notat preferinţa lui.

Tocmai când să aţipesc pe canapea în salon, sună telefonul. Mă întreb cine ar putea fi la ora asta. Poate ar fi bine să las mesageria să răspundă în locul meu! Dar maşinăria întârzie să declanşeze iar soneria mă calcă pe nervi.

La ora zece fix, îl iau de mână şi mă îndrept către ieşire. Adam a înţeles tupeul meu: înainte de a părăsi salonul funerar, ridică fruntea şi salută vesel asistenţa.

Pentru înmormântarea de a doua zi, îl las pe Adam acasă. Ştiu prea bine că va fi mult prea lung pentru el şi că nu va reuşi să stea în picioare atâta timp.

Preotul ţine slujba în salonul funerar, o slujbă care mi se pare extrem de emoţionantă. Este pentru prima oară că o ascult cu atâta atenţie. Tânărul preot are o voce foarte frumoasă iar eu mă las purtată de muzica bizantină, veche de secole. În salon şi pe coridor se îngrămădesc în jur de o sută de persoane. Noi, vechea gardă, suntem tăcuţi ca peştii.

Dumnezeule mare, Virgil a reuşit să adune atâta lume la plecarea lui! Nu ne mai simţim străini! De-acum şi noi aparţinem acestei comunităţi.

Dora ţine morţiş ca procesiunea mortuară să facă un ocol pe strada lor, înainte de a merge la cimitir. Virgil are dreptul să facă o ultimă vizită acasă! Ei doi îşi cumpăraseră casa în acelaşi an cu noi. Era o clădire veche, ca toate celelalte din cartier, dar Virgil o renovase de sus până jos. Schimbase planşeul, demolase ziduri, mărise salonul, schimbase uşile, adăugase o verandă în spate, săpase o piscină, plantase un gard viu pe care îl întreţinea cu o meticulozitate de chirurg.

În prezent, casa este deja pregătită de vară, cu piscina vopsită, gazonul tăiat şi curăţat de păpădii. Într-un colţ al grădinii, instalase deja un foişor cu plasă contra ţânţarilor care proliferau în tufele de cipreş.

Convoiul de maşini blochează strada complet. Cioclii au scos sicriul pe jumătate din maşină dar refuză categoric să deschidă capacul la cererea Dorei. îl înconjurăm cu toţii şi privim în tăcere straturile de flori şi cei doi arţari curăţaţi de uscături. Prin poarta larg deschisă, zărim pisica, instalată pe covorul de la intrare. Vecinii asistă cu mirare la acest spectacol inedit.

Cimitirul se află undeva în partea de vest a oraşului, o limbă de pământ izolată între două străzi, protejată de un gard dărăpănat. Silvia ne şoptise în secret că asta fusese ceea ce Dora aprobase ca preţ.

În timpul ultimei citiri, preotul ne face semn să aprindem pomnetele. Rafalele de vânt le sting cu regularitate iar bărbaţii sunt mai ocupaţi să le reaprindă decât să se concentreze pe ultimele clipe de rămas bun.

După aceea revenim la salonul funerar pentru ultima masă. Ana este nemulţumită de serviciul de catering ales. I se pare că aranjamentele platourilor sunt urâte, iar gustările modeste. Silvia se simte puţin lezată de această remarcă şi se disculpă zicând că ăsta fusese bugetul alocat de Dora.

Indiferenţi la estetică, ne năpustim asupra meselor încărcate. Marta a fost însărcinată cu făcutul colivei: preparase zece platouri din care nu mai rămâne nimic la final, căci fiecare îşi umple un pahar ca să ducă acasă.

Revin acasă către ora patru după-amiaza. Adam este pe terasă. Este foarte cald, dar pentru noapte s-a anunţat îngheţ la sol. Dimineaţa îi zisesem lui Adam să profite ca să stea la soare, iar el mă ascultase.

Îi aduc afară paharul de colivă şi o furculiţă. După prima înghiţitură, Adam o dă la o parte zicând că nu e dulce. Îi spun că are în schimb multă nucă şi că miroase plăcut a scorţişoară. El insistă că ar prefera să fie dulce.

Îl asigur că am notat preferinţa lui.

Tocmai când să aţipesc pe canapea în salon, sună telefonul. Mă întreb cine ar putea fi la ora asta. Poate ar fi bine să las mesageria să răspundă în locul meu! Dar maşinăria întârzie să declanşeze iar soneria mă calcă pe nervi.

Este Peter! Mă sună de acasă.

Fără mari introduceri, îmi zice că ar vrea să mă întâlnească şi să vorbim despre trecutul nostru.

— Despre ce anume vrei să vorbim exact, Peter? îi zic cu arţag. Nu mai avem douăzeci de ani, înţelegi?

Aş vrea atât de mult să închid telefonul! Nu mai vreau să-l aud, dar nu pot să-l abandonez în starea de disperare în care se află. Am o frică superstiţioasă să fac rău cuiva.

Peter reia discuţia după o tăcere îndelungată.

— Am decis să ne despărţim. Lara s-a mutat la un centru de femei până îmi fac valizele.

— Cred că e cea mai bună soluţie!

Dumnezeule! De ce îi răspund în acest fel?

Sunt incapabilă să simulez compasiunea sau orice alt sentiment pe care îl aşteaptă din partea mea. Peter trebuie să înţeleagă că ar fi trebuit s-o părăsească pe Lara acum douăzeci de ani. De ce l-aş consola de această decizie tardivă după ce îşi petrecuseră viaţa detestându-se?

Nici el nu ştie ce să mai adauge.

Tonul vocii mele îl alertase pe Adam. Apelurile lui Peter au asupra lui acelaşi efect destabilizant ca şi asupra mea. Îi surprind privirea înspăimântată şi îmi dau seama că încetase să urmărească emisiunea la televizor încă de la începutul conversaţiei. În mod sigur a înţeles cu cine vorbeam. Îşi aminteşte el oare de acest om?

— Era Peter, îi zic după ce închid telefonul. Soţul Larei. Au venit astă-iarnă în vizită la noi.

Adam nu-şi mai aminteşte de vizita lor, dar continuă să mă interogheze:

— Ce voia?

— N-am înţeles prea bine. Din cauza telefonului. Era mult zgomot pe fir.

Este singura explicaţie pe care Adam o înţelege foarte bine. O primeşte destul de des când vreau să tai discuţia.

Uneori, Adam încearcă să pună pe hârtie ceea ce îl sperie. Într-o zi, am văzut pe desenul lui un fel de tunele traversate de maşini care lăsau în urmă nori de fum. Îmi explicase că era traficul pe cablurile telefonice.

Astăzi, Adam desenează două personaje aşezate la o masă, undeva pe o terasă. În ciuda stângăciei formelor, este uşor de înţeles că este vorba de un bărbat şi de o femeie. În jur, câţiva pietoni şi un fel de

autobuz agăţat la nişte fire electrice cu ajutorul a două beţe. Este vorba probabil de un troleibuz.

Înţeleg foarte bine ce semnifică acest desen.

15

Aveam douăzeci şi şase de ani când am primit apelul de care orice femeie se teme.

Oamenii nu trăiesc cu teama de fi înşelaţi, ci cu cea a reacţiei lor în faţa adevărului. Faptul că cineva apropiat vă dă ştirea oferă oare o slabă consolare? S-ar zice că da. Mai ales când mesagerul este chiar încornoratul.

Când Peter m-a sunat ca să-mi spună că Adam are o aventură cu soţia lui, primul lucru pe care l-am întrebat fusese dacă el e ok. Am profitat de acest scurt moment de acalmie ca să rămân politicoasă, înainte ca mintea mea să examineze vestea pe toate feţele.

Când chestia asta se petrece între prieteni, cel puţin suntem scutiţi de o grămadă de întrebări: cum, unde, când începuse aventura? în cazul nostru, totul era acolo, sub nasul nostru, în întâlnirile săptămânale, în plimbări, în conversaţiile cotidiene, în vizitele ratate, în anumite scuze inopinate. Nu aveam decât să râcâim puţin suprafaţa lucrurilor ca să înţelegem dintr-odată adevărata semnificaţie a anumitor priviri, surâsuri, aluzii.

În ciuda gravităţii veştii, chiar şi în timpul acelei conversaţii, Peter mă făcea să surâd cu accentul lui rusesc. Cu cât era mai dramatic, cu atât devenea comic. Un moment, am avut chiar impresia că o făcea expres, că-şi exagera accentul ca să mă menajeze. Dar nu. Peter era prea disperat ca să se îngrijoreze de reacţia mea. În ciuda anilor petrecuţi în România, Peter nu reuşea să-şi amelioreze pronunţia. Şi când se enerva, limba română pe care o vorbea suferea o teribilă deformare. Peter n-o învăţase niciodată cu prea multă sârguinţă, căci trăise tot timpul cu speranţa că se va întoarce la Moscova. Ceea ce îl făcea încă să ezite era instabilitatea Rusiei după căderea regimului şi noua tiranie a lui Putin.

După doctorat, obţinuse un post de profesor la universitatea din Bucureşti, iar Lara lucra pentru o companie străină. Mai erau apoi familia de adopţie, relaţiile, apartamentul confortabil într-un cartier de lux, gemenele, prietenii, vecinii. Noi, printre alţii.

Peter înţelesese că nu se va întoarce niciodată înapoi, chiar după ce aflase că Lara îl înşală. Cu toate astea, trădarea soţiei lui îl punea în conflict cu ţara de adopţie. Pentru prima oară se simţea străin, fără

legături şi fără sprijin. Gestul soţiei lui se transfera la întreaga ţară: de acum vedea peste tot comploturi, represalii, umilinţe. Îi bănuia pe colegi că îl boicotează, şi pe prieteni că râd de el pe la spate.

Deznădejdea lui mă punea într-o situaţie dificilă.

Am acceptat să ies cu el şi să bem o cafea. Peter insista mult să ne vedem, să discutăm, să stabilim o strategie comună. Un restaurant era o bună alegere. În felul ăsta evitam întâlnirea pe un teren minat care ne-ar fi alimentat interogările. Oare unde făceau dragoste Adam cu Lara, la ei sau la noi?

Am ales o cafenea lângă universitate, acolo unde tinerii îşi petreceau de obicei timpul liber. Peter nu se îngrijora deloc de faptul că propriii lui studenţi puteau să îl vadă în starea asta.

Era luna iunie. Afară era atât de frumos, dar veselia tinerilor nepăsători ne făcea şi mai rău, amândurora. Trădarea soţilor noştri ne distrugea definitiv o parte din propria tinereţe. Dintr-odată, pierdeam puterea de a ne amăgi. Ruina încrederii în partenerii noştri ne transforma în indivizi sceptici, neîncrezători.

Eram dezamăgită şi, da, rănită mortal. Dar suferinţa lui Peter mă responsabiliza. De ce oare bărbaţii suportă atât de greu trădarea soţiilor? Această practică este ea atât de nouă în viaţa socială, că soţii nu au capacitatea de a o depăşi? Ei, bine, şi femeile au dreptul să înşele! Nu numai bărbaţii au exclusivitatea adulterului.

Cum să-i spun toate astea lui Peter care se smiorcăia riscând să se facă remarcat de către ceilalţi clienţi?

Dacă situaţia n-ar fi fost atât de ridicolă, aş fi încercat chiar să-l consolez. Ce voia oare să audă? Ce-i puteam oare zice unui încornorat? Că soţia lui avea să revină la el? Că nu e decât o aventură trecătoare? Că celălalt, amantul, nu valora mare lucru?

De ce bărbaţii şi femeile caută aventuri în afara căsniciei? Oricât de stupid ar părea, este întrebarea cea mai dificilă, căci nicio justificare nu reuşeşte să răspundă la complexitatea problemei. Din ce este formată dorinţa? Ce dispozitiv subtil se pune în mişcare ca să acţioneze maşinăria complicată a unei vieţi duble?

Nu înţelesesem că Adam mă înşală, pentru că nu-mi pusesem niciodată problema că soţul meu ar putea să o facă.

Eram tineri şi ne iubeam. Aveam deja un copil, salarii bune, un apartament în centrul oraşului. Eram destul de bogaţi şi răsfăţaţi de viaţă în raport cu alţii, înconjuraţi de familie şi de prieteni buni. Adam

şi cu mine avuseserăm o copilărie fericită, o adolescenţă împărţită între două regimuri politice a cărei tranziţie o făcusem fără mari şocuri. De ce oare oamenii au nevoie de catastrofe? Eu una nu aveam nevoie de emoţii suplimentare, nici de aventuri.

Peter descoperise adulterul soţiei lui pentru că avea nevoie să trăiască o astfel de dramă. El reclama extremele. Nu şi eu! îmi era necaz pe el că-mi tulburase viaţa. Ar fi trebuit să-şi dea seama că relaţia asta nu putea continua. Erau prea mulţi ochi în jur pentru ca cei doi să se poată ascunde la infinit. Adam şi Lara ar fi încetat aventura la timp ca să-şi salveze căsniciile.

Peter nu era convins că cei doi voiau să îşi salveze cuplurile. Era mai degrabă de părere că ambii aveau să ceară divorţul ca să rămână împreună. I-am zis că, dacă era cazul, ar fi făcut-o mai devreme. Cineva care nu se separă suficient de repede nu o face mai târziu, căci relaţia cu amantul începe deja să semene cu o căsnicie: repetiţii, cereri, reproşuri.

Eu eram pregătită să fac faţă ambelor situaţii. Dacă Adam voia să mă părăsească, atunci cum am fi putut continua să trăim împreună? Şi dacă nu era decât o rătăcire de moment, atunci de ce să scurmăm rahatul?

Peter nu putea să-şi creadă urechilor! Eram făcută din piatră?

Începeam să-mi fie ruşine de mine, de insensibilitatea mea. În loc să mă neliniştesc din cauza unui viitor nesigur, eu mă împiedicam de nişte griji banale. Eram în plină perioadă de examene, cu grămezi de lucrări de corectat, note de dat şi serbarea de final de an de repetat cu cei din clasa terminală. După ce am terminat facultatea de limbi străine, mă numărasem printre puţinii privilegiaţi care obţinuseră un post la un liceu din capitală. Mândria acestei reuşite era contracarată de dificultatea sarcinii. Viaţa nu era uşoară în jurul atâtor adolescenţi care-mi absorbeau energiile. Făceam mari eforturi pentru a mă proteja contra magnetismului tinereţii. Începeam oare să îmbătrânesc deja?

La douăzeci şi şase de ani îmi puneam întrebarea asta. La cincizeci de ani nu mai e cazul.

Cum puteam să-l consolez pe Peter?

I-am propus să ne purtăm ca şi când nimic nu se întâmplase. Din frică sau comoditate, Peter a acceptat.

Nici el nu se simţea gata să înceapă lungul proces al scandalului public. Şi această ezitare era de fapt un fel de verdict. Cred că Peter decisese deja să accepte situaţia.

Singura dificultate pentru a depăși șocul primelor momente era să evităm orice reuniune în patru. În zilele următoare, cu pretexte bine alese, trebuia să decomandăm toate ieşirile stabilite deja şi să evităm altele noi.

După întâlnirea cu Peter, m-am întors la şcoală să-mi termin ziua. Colegii mei erau mai veseli ca niciodată în faţa perspectivei vacanţei de vară care ne bătea la poartă. Sarcina de a corecta atâtea examene era grea, dar o preferam celei de a preda în clasă.

Către sfârşitul zilei, ne-am adunat în cancelarie, în jurul unei prăjituri şi al unei cești de cafea. Am râs la glumele colegilor mei, uitând aproape definitiv întâlnirea cu Peter.

Numai în troleibuz, în drum spre casă, mi-am amintit de toată tevatura. Adam mă înşela! Soţul meu nu mă mai iubea! Viaţa mea era o minciună!

Dintr-odată m-am văzut de sus cum stăteam acolo, prăbuşită pe scaunul de plastic, cu capul sprijinit pe geamul murdar, scuturată din timp în timp de zdruncinăturile autobuzului peste gropile din asfalt. O ruină, demnă de milă!

Când m-am ridicat de pe scaun ca să cobor, privirile mi s-au încrucişat cu cele ale unei femei care stătea lângă mine în picioare, şi mi-am dat seama că plângeam.

În faţa blocului unde locuiam, am încercat să-mi vin în fire: eram sigură că o să dau peste soacra lui Peter, cum mi se întâmpla aproape în fiecare zi.

Da, era acolo, aşezată pe o bancă, alături de celelalte bătrâne din bloc. Mama Larei mă iubea în mod deosebit. De fiecare dată mă opream ca să vorbesc puţin cu ea, înainte să iau ascensorul până la etajul al treilea. Ei locuiau la patru, iar Lara cu Peter, la şapte.

Dumnezeule, îmi ziceam, ce ingeniozitate din partea lui Adam şi a Larei să dejoace poliţia secretă a acestui loc! Singura explicaţie posibilă era că se întâlneau în altă parte.

Mama Larei era la pensie şi îşi petrecea zilele afară, la intrarea în clădire. Bunătatea ei înnăscută precum şi dragostea pentru copiii de care avea adesea grijă o scutiseră de reputaţia de maşteră atribuită celorlalte bătrâne de pe scară.

M-am oprit să vorbesc cu ea, ca de obicei.

După numai câteva cuvinte însă am înţeles că era la curent cu aventura lor. Ştia totul, fără nicio îndoială! O anume timiditate în priviri,

un gest stângaci de a-şi aranja gulerul cămăşii, toate astea mă avertizau că lucrurile nu mai erau ca înainte.

Ştia. Şi probabil că îi era ruşine să se comporte ca şi când nimic nu se întâmplase. În schimb, reacţia mea a avut darul să o avertizeze, la rândul ei, că ceva nu era în regulă cu mine. Nu mai eram aceeaşi persoană! Ca şi mine, şi ea a înţeles pe loc că aflasem adevărul.

M-am îndepărtat repede, pretextând că am lucrări de corectat acasă.

Oare de când ştia de aventura Larei? îi surprinsese oare la ei în pat? Era o posibilitate, căci avea cheile apartamentului lor. Şi Lara? Cum putea oare să continue aventura ştiind că propria ei mamă era la curent?

Maşteră bătrână şi nedemnă! mi-am zis în timp ce apăsam cu forţă pe butonul ascensorului.

De-abia am avut timp să depun sacoşele în coridor că a sunat telefonul. Inima mi-a sărit ca la auzul unei împuşcături.

Era Adam, ştiam foarte bine. Înainte de a pleca de la serviciu mă suna ca să mă întrebe ce să cumpere. De vreme ce el conducea maşina, el făcea şi cumpărăturile. Era o sarcină pentru care îi eram foarte recunoscătoare.

Am încercat să-mi liniştesc tremurul mâinilor şi să-mi reglez vocea ca să nu ghicească starea în care eram. I-am zis la întâmplare să ia ouă, lapte şi mere. M-a întrebat dacă le terminasem aşa repede, căci în ajun îi spusesem acelaşi lucru. I-am zis că voiam să prepar o plăcintă.

Când a închis, m-am sprijinit de zid. Nu avea să fie uşor, o ştiam foarte bine!

Căutam cu disperare ceva ca să mă calmez. Apă, cafea, pastile? Cum să pun capăt furiei care mă invada? Eram încă sub efectul hormonilor pe care corpul meu îi pompa cu forţă ca să mă ţină departe de dezastru. Înregistram cursa rapidă a dopaminei gâlgâindu-mi prin vene. Trebuia să pun deja în scenă toate gesturile şi cuvintele care mă vor ajuta să joc spectacolul unei vieţi normale. Repetam deja normalitatea.

Ce îi ziceam lui Adam când deschidea uşa apartamentului? îl sărutam, mă agăţam de gâtul lui, îi luam haina, îl ajutam să desfacă plasele în bucătărie. Ce să fac oare să nu mă trădez, aşa cum se întâmplase cu mama Larei?

Probabil că bătrâna trăia de luni de zile cu frica confruntării. În ziua aceea, de îndată ce mă zărise, a înţeles că venise vremea să-şi apere

progenitura. Faptul că amânasem discuţia nu era decât un act de cruzime din partea mea. În mod sigur, bătrâna îmi purta deja pică pentru chestia asta.

Adam nu şi-a dat seama de nicio schimbare în atitudinea mea. Nici măcar nu a remarcat că gustarea lui nu era gata. Înainte să vină acasă, mă aranjam să o iau pe Sara şi să îi prepar ceva de mâncare. Nici măcar nu a remarcat că fiica noastră nu era în salon: o avertizasem pe vecină să o mai ţină un pic. Chestia asta ni se întâmpla destul de des când ieşeam în oraş, iar femeia nu avea nicio obiecţie. Era obişnuită cu recompensele generoase când o păstra pe Sara mai mult.

Îl priveam pe Adam pe ascuns, în timp ce-i pregăteam farfuria. Iar el îmi povestea ca de obicei ce făcuse peste zi.

La sosire, mă îmbrăţişase şi mă ţinuse lipită de el ca să-i simt sexul întărindu-se. Mi-a muşcat gâtul şi mi-a atins sânii.

Adam era încă soţul meu!

Ceea ce Peter îmi povestise nu era decât fructul imaginaţiei lui bolnave! De ce oare nu-i cerusem mai multe detalii în loc să mă încred în spusele lui? Putea foarte bine să se înşele, nu?

De multă vreme prezenţa lui Adam nu mă excitase aşa. Îi pândeam atingerea, privirea, gesturile. Eram avidă să-l aud vorbind, nu pentru a depista minciunile în cuvintele lui, ci dovada că mă iubeşte încă. Voiam să fiu sigură că mă trădase din prostie, din dorinţa de noutate, şi nu din dezgust sau saţietate.

Seara, la ora buletinului de ştiri, mă lungisem alături de el pe sofa ca să-i simt corpul. De multă vreme nu-i căutasem cu atâta insistenţă intimitatea, braţele care-mi încercuiau sânii, degetele care îmi aranjau părul ca să poată vedea la televizor.

În timpul pauzei publicitare de la buletinul de ştiri, Adam şi-a desfăcut şliţul şi m-a iubit pe la spate. L-am avertizat că sunt în perioada fertilă, dar el mi-a zis că nu-i pasă: în orice caz, Sara trebuie să aibă un frate.

În mod definitiv, Adam era încă trup şi suflet soţul meu.

Decisesem aproape să uit incidentul, dar nu era uşor.

Dimineaţa, m-am trezit cu un teribil sentiment că, de acum înainte, trupul meu nu poate să mă mai protejeze contra lui însuşi. Hormonii apărării îşi încetaseră cursa. De-acum, eram la dispoziţia cavalerilor negri ai depresiei, ai îndoielilor, ai neîncrederii. Mi-am târât până la sala de baie trupul care se îngreunase, îmbătrânise cu secole.

Ca să evit să pregătesc micul dejun, i-am zis lui Adam că mă doare capul. Adam nu era obişnuit cu acest capriciu, dar avea probabil o grămadă de prieteni care-l avertizaseră deja de schimbare: mai devreme sau mai târziu, soţiile încetează să fie zeiţe şi devin vrăjitoare. Mai devreme sau mai târziu, cu toate încep să se simtă exploatate, înşelate. Era oare şi cazul meu?

Adam s-a achitat de obligaţii fără să crâcnească. A hrănit-o pe Sara, a îmbrăcat-o şi a părăsit apartamentul după ce m-a întrebat dacă mă simt mai bine.

La şcoală, am primit din nou apelul de care mă temeam şi pe care îl doream în acelaşi timp. Peter nu putea suporta singurătatea, tăcerea, îndoielile. Suferea fizic. Avea o nevoie maladivă să vorbească şi, mai ales, să înţeleagă.

Îmi propunea să ne întâlnim la prânz să mâncăm împreună.

Am acceptat să-l revăd, căci liceul meu nu era departe de universitate. Staţia de troleibuz se afla la colţul clădirii, iar traseul îmi lua cinci minute.

Peter alesese deja terasa unui mic restaurant. Zicea că localul unde ne văzusem prima oară îi făcea rău. îl asocia de-acum cu greaţa pe care i-o provocase descoperirea din ziua aceea. În plus nu mâncase din ajun. La întoarcerea acasă, pretextase că îl doare burta ca să se culce devreme. El era mai puţin dotat ca mine să joace circul unei vieţi obişnuite. Cel mai mult îi era teamă de propria forţă fizică. Şi dacă într-un acces de criză o lovea pe Lara sau, şi mai rău, o omora?

Felul în care cele două sexe reacţionează în faţa adulterului se diferenţiază nu prin forţa inimii, ci a muşchilor. Până la urmă, ar fi putut să-şi uşureze mânia cu câteva palme. Nu şi eu însă!

Împreună am mâncat o friptură de porc. Peter m-a întrebat dacă vreau să iau un pahar de vin. De fapt nu era nici măcar o sugestie ci o cerere, ca să-l pot acompania. Nu voia să se îmbete, doar să-şi anestezieze durerea. Am acceptat paharul de vin: după o scurtă ezitare, el şi-a comandat o vodcă. M-a întrebat dacă vreau să fumez. Mă lăsasem de la naşterea Sarei, dar acum am acceptat să aprind o ţigară din pachetul lui.

Vodca şi-a făcut pe loc efectul dorit. Ochii lui Peter s-au umplut de lacrimi. Mă privea, emoţionat, în aşteptarea câtorva vorbe de uşurare. Să-l ating, să-l sărut pe obraz. Avea mare nevoie să fie consolat. Mă implora din priviri să găsesc câteva cuvinte de încurajare.

Tot ce am găsit de cuviinţă să-i zic a fost că sunt sigură că Lara îl iubeşte încă.

Din ziua aceea, am început să jucăm comedia vieţii normale acasă, şi să fugim la întâlnirile noastre secrete de la restaurant. Devenise un obicei să mâncăm sau să luăm o cafea împreună la ora prânzului. Începusem chiar să nu mai menţionăm ceea ce ne preocupa. Eu nu-i cerusem detalii, iar el nu avea curajul să ia iniţiativa de a-mi povesti. Ce anume îi trezise primele îndoieli? Angajase un detectiv privat?

Nu voiam să ştiu nimic: îi acceptam dezvăluirile când nu aveam de ales.

Într-una din zile i-am zis lui Peter că mama Larei e la curent. A negat cu tărie. O femeie atât de bună, de generoasă nu putea să accepte aşa o oroare. Nu am insistat, uimită de faptul că Peter descoperise trădarea soţiei lui, dar nu-i depistase complicii.

Ce naivitate de copil! Peter credea în proastele înclinaţii ale soţiei lui, dar nu şi în ale soacrei. Nu înţelegea nimic din decizia mamelor de a-şi apăra progenitura.

În ce mă privea, avusesem deja confirmarea faptului că nu mă înşelam. La ora la care reveneam acasă, mama Larei nu mai era de văzut la intrarea în clădire. Eram mulţumită de chestia asta, căci mi-ar fi fost greu să o salut.

Până într-o zi când a trebuit să fac faţă situaţiei pentru care mă pregăteam deja.

De-abia intrasem în casă când a sunat soneria de la intrare. Inima a început să-mi bată cu putere în piept: ştiam fără umbră de îndoială cine era.

Am deschis uşa.

Bătrâna era acolo, cu ochii în lacrimi, incapabilă să zică un cuvânt.

Mâinile mi-au îngheţat pe loc. Nimic nu mai putea nega adulterul soţului meu. O uram de două ori mai mult pentru că îmi distrusese această iluzie.

— Ar trebui să vă fie ruşine, i-am zis şi i-am trântit uşa în nas.

A doua zi l-am întrebat pe Peter dacă observase o schimbare în atitudinea Larei. Nu, niciuna! Nu i-am vorbit de vizita bătrânei, dar eram sigură că Lara fusese avertizată. Oare ce făcea contra fricii de a-şi vedea secretul scos la lumina zilei?

Acasă, reuşeam cu chiu cu vai să simulez normalitatea. Dimineaţa nu mai aveam nevoie să inventez durerile de cap. Mă trezeam

anesteziată după şedinţele epuizante de amor de peste noapte, căci trădarea lui Adam provocase în mine un apetit sexual nemăsurat. Dorinţa mea se hrănea din cunoaşterea profundă a trupului său, familiaritatea cu aromele lui, cu forţa jetului de spermă. La rândul lui, şi Adam părea nesăţios. Nu mai înţelegeam nimic: mă abandonam poftei lui, fără să ştiu dacă ceea ce trăiam erau ultimele momente ale relaţiei noastre sau un nou început.

Ziua îl întâlneam pe Peter la ora prânzului, care se prelungea uneori câteva ore. Ne simţeam bine. Priveam îndelung trecătorii şi ne miram că trotuarele sunt atât de aglomerate la ora aceea.

Genul ăsta de viaţă ar fi putut continua la nesfârşit dacă Adam nu ne-ar fi văzut împreună. Era în trecere pe bulevard, făcând cursa între cele două sucursale ale firmei unde lucra. Printre mulţimea de trecători şi de troleibuze care traversau bulevardul, ne zărise pe terasă, în faţa farfuriilor pline şi a paharelor de vin.

N-a putut opri din cauza traficului şi a lipsei de locuri de parcare. Cu toate astea, am sesizat schimbarea atitudinii lui de îndată ce a trecut pragul uşii. O anume ezitare în privire, reţinerea de a se arunca pe mine imediat: şi el lua aceleaşi precauţii ca şi mama Larei. Stabilisem deja psihologia vinovatului şi, în prezent, o recunoşteam cu uşurinţă în comportamentul soţului meu.

Evident că îi era teamă să mă acuze direct de orice. A încercat să-mi pună întrebarea cât mai detaşat posibil: de ce eram cu Peter pe terasă fără să-i fi pomenit de vreo întâlnire? Era ceva întâmplător sau un obicei?

I-am zis că uneori ieşeam să bem o cafea împreună.

Adam a înţeles totul pe loc, evident. Peter şi cu mine eram fie amanţi, fie confidenţi. Fie ne culcam împreună, fie ne lingeam rănile. Ce variantă prefera? Ce era mai greu de suportat pentru el?

Adam aştepta îngrozit consecinţele acestei întrebări.

Tăceam. Mâinile îmi tremurau dar, din fericire, eram în bucătărie pe cale să pregătesc cina. Mânuirea cratiţelor, tăiatul legumelor îmi justificau tăcerea prelungită, încercam să-i evit privirile, să mă derobez întrebărilor lui. Întârziam în mod intenţionat să-i dau răspunsul. Mai ales, îl torturam.

M-am prefăcut că schimb discuţia, cerându-i să-mi aducă o cutie de suc de roşii din cămară. Adam s-a supus. Apoi a tăcut minute bune. I-am pus gustarea pe masă şi am continuat să trebăluiesc în bucătărie.

Sara era în salon cu păpuşile ei. Diferenţa era toată acolo: când sosea, Adam îşi punea jos servieta şi se ducea să se joace cu ea, să o sărute, să o arunce în sus. În timpul zilei, fiica lui îi lipsea fizic, aşa îmi zisese într-o zi.

De data asta, nu făcuse decât să o sărute repede pe obraji şi să se întoarcă în bucătărie. Voia să fie singur cu mine, să-şi domolească teama, îndoielile.

Înghiţea cu dificultate bucăţile de salam şi brânză. I-am dat o bere iar el a fost recunoscător pentru această diversiune. A împins farfuria pe jumătate plină ca să îşi sprijine coatele pe masă şi să se joace cu sticla. Când a ajuns la fundul ei, m-a întrebat dacă Peter are probleme. I-am răspuns instantaneu că Lara îl înşală cu unul dintre prietenii lor.

Adam a ezitat înainte de a-mi pune următoarea întrebare:

— Şi tu, ce crezi?

— E posibil, am răspuns. Dar cred că e oribilă chestia asta.

Adam s-a ridicat zicând că nu se simte bine. Am ieşit din bucătărie ca s-o calmez pe Sara, care simţea şi ea în felul ei oroarea acelei zile.

Am terminat de pregătit mâncarea, am hrănit-o pe Sara şi i-am făcut baie. Adam nu se mai întorsese în salon. L-am lăsat să se odihnească fără să-i pun întrebări. Am încercat pe cât posibil să acţionez ca şi când nu se întâmplase nimic. Ce puteam să fac când erau atâtea minciuni în jur?

A doua zi, Peter m-a sunat la şcoală ca să-mi zică ora la care putea să plece de la facultate. I-am răspuns că am o întâlnire de consiliu pedagogic şi că în ziua aia nu putem să ne vedem. A insistat. Mi-a zis că voia să-şi schimbe orarul, să găsească un asistent pentru cursul de după-amiază. Trebuia să mă vadă: îi era imposibil să se întoarcă acasă fără să-şi fi alintat necazul.

I-am zis că nu putem să continuăm întâlnirile noastre secrete. Vodca în plină zi nu putea să schimbe nimic din ce trăiam. Era timpul să decidă dacă poate să ierte.

În ce mă privea, eu eram gata să-i acord lui Adam o şansă.